

ОБЩИНА ЛОВЕЧ

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЛОВЕЧ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 ГОДИНА

*(Приет с Решение №/..... на Общински съвет-Ловеч по Протокол
№/.....2021 г.)*

Съдържание

Таблица с използваните съкращения	5
I. Въведение	7
1. Общи условия и изисквания за разработване на ПИРО	7
2. Цели и обхват на ПИРО.....	9
II. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Ловеч и град Ловеч	10
1. Кратка характеристика на община Ловеч	10
1.1. Географско разположение и характеристики.....	10
1.2. Населени места в Община Ловеч	11
1.3. Природни ресурси	12
1.4. Историческа обвързаност/ свързаност с други територии.....	16
2. Състояние на местната икономика.....	17
3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси	24
3.1. Демографски параметри	25
3.2. Икономическа активност	28
3.3. Здравеопазване.....	30
3.4. Образование	32
3.5. Социални услуги	36
3.6. Култура и културно-историческо наследство.....	38
3.7. Спорт и отдиш.....	56
4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията .	57
4.1. Транспортна инфраструктура.....	57
4.2. Водоснабдителна и канализационна мрежа	59
4.3. Телекомуникационна и съобщителна мрежа	63
4.4. Енергийна мрежа (възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност)	64
4.5. Сметосъбиране и отпадъци	68
5. Екологично състояние и рискове	71
5.1. Състояние на атмосферния въздух.....	71
5.2. Състояние на водите	71
5.3. Шум, радиация и замърсяване.....	72
5.4. Почви.....	72

5.5. Защитени територии и територии попадащи в националната мрежа Натура 2000	74
6. Общинската администрация на община Ловеч. Административно обслужване.	75
7. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор	77
8. Анализ на връзката на община Ловеч със съседни територии извън административните ѝ граници, които имат потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината....	78
9. Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на община Ловеч....	80
10. SWOT анализ	80
11. Описание на взаимовръзките на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД. .	85
III. Визия, цели и приоритети за развитие на община Ловеч за периода 2021-2027 г.....	87
1. Визия.....	88
2. Стратегически цели и приоритети	89
IV. Комуникационна стратегия и принципи за партньорство, информация и публичност в подготовката и изпълнението на ПИРО	94
1. Принципи на комуникационната стратегия.....	94
2. Приоритети на комуникационната стратегия	96
3. Цели на комуникационната стратегия.....	96
3.1. Обща цел	96
3.2. Специфични цели.....	96
4. Хронология на комуникационната стратегия.....	97
5. Мерки за комуникация и публичност - Приложение.....	97
6. План за действие при изпълнение на комуникационната стратегия в хода на реализация на План за интегрирано развитие на община Ловеч за периода 2021-2027 година - Приложение.....	97
7. Оценка на ефективността.....	97
V. Зони за прилагане на интегриран подход - ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ	99
1. Териториални зони за въздействие	99
2. Секторни зони за въздействие.....	102
3. Защитени зони и резервати	103

VI. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие	107
VII. Програма за развитие на туризма на община Ловеч за периода 2021-2027 г.	109
1. Общи положения.....	109
2. Цели	110
3. Мониторинг и оценка.....	110
4. Отчет на изпълнението.....	111
5. Период на действие на програмата.....	111
VIII. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия	111
1. Общ контекст	113
1.1. Глобалното затопляне	113
1.2. Въздействие на изменението на климата.....	113
1.3. Адаптиране към изменението на климата	113
2. Усилия на ЕС за борба с изменението на климата	114
3. България в контекста на европейската политика по предотвратяване изменение на климата и адаптация към промените в климата.....	114
3.1. Национална програма за развитие България 2030 (НПРБ).....	114
3.2. Интегриран национален план в областта на енергетиката и климата .	114
4. Секторни политики за ограничаване изменението на климата	115
5. Мерки за предотвратяване изменението на климата, приложими на ниво общини.....	122
IX. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО.....	129
X. Предварителна оценка, съгласно условията на чл. 32 от ЗРР	131
XI. Заключение	131

Таблица с използваните съкращения

Абревиатура	Значение
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ЕС	Европейски съюз
ЗРР	Закон за регионалното развитие
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие за периода
ИТСР	Интегрираната териториална стратегия за развитие
ВЕИ	Възобновяем енергиен източник
ГКПП	Гранично контролен пропускателен пункт
ЕТ	Едноличен търговец
ПЕВП	Полиетилен висока плътност
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ТПО	Териториална проектантска организация
АД	Акционерно дружество
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
НСМОС	Националната система за мониторинг на околната среда
КАВ	Качество на атмосферния въздух
ДОАС	Диференциално оптична атомноабсорбиционна спектрофотометрия
СКОС	Стандарти за качество на околната среда
БДДР	Басейнова дирекция „Дунавски район“
МДК	Максимално допустими концентрации
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
МСП	Малки и средни предприятия
МКБЛПМН	Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни

ЦОП	Център за обществена подкрепа
РСПБЗН	Районна служба "Пожарна безопасност и защита на населението"
РЗИ	Регионална здравна инспекция
СГО	Структури на гражданското общество
ЗОП	Закон за обществени поръчки
ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
ОП	Оперативна програма
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДФЕС	Договор за функционирането на Европейския съюз
БВП	Брутен вътрешен продукт
РКООНИК	Рамкова конвенция на ООН по изменение на климата
ЗПЗП	Закон за подпомагане на земеделските производители
НПУГ	Национална програма за ускорена газификация
ЗЕЕ	Закон за енергийната ефективност
НПО	Неправителствена организация
СМР	Строително-монтажни работи
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020

I. Въведение

Поставянето на интегрирания подход в основата на изготвянето на стратегически и планови документи, какъвто несъмнено е ПИРО, е от изключителна важност за хармоничното и устойчиво развитие на българските общини и региони и слага край на хаотичното въздействие върху публичните процеси, давайки възможност на местните власти да имат задълбочен и обхванат поглед върху всички важни за развитието на общината сектори. През последните години европейската политика на сближаване приема нов модел в регионалното икономическо развитие и еволюира в политика, проектирана да подобрява регионалния растеж и конкурентоспособността. В тази връзка прилагането на интегриран подход при планирането и реализирането на политики за интегрирано развитие на общините може да бъде изключително ценно. Интегрираният подход представлява предизвикателство, свързано с необходимостта политическите фактори да използват програмни стратегии, които разглеждат обективно и обхванато реалните нужди от всички сектори на публичните процеси, като намират взаимовръзките, силните и слабите страни на всеки сектор, върху който ще се прилага интегрирано въздействие. Този процес изисква определянето на цели и приоритети въз основа на задълбочени анализи на предизвикателствата, с които се сблъсква конкретният регион. Прилагането на интегриран подход и въздействие за развитие на община Ловеч, съчетано с координиране на действия в области на политики с ясно идентифицирани взаимовръзки и коректно оценени очаквани резултати, както върху отделните области на въздействие, така и в цялост, предполага по-успешен и добър резултат от изпълнението на индивидуални и неинтегрирани инициативи.

1. Общи условия и изисквания за разработване на ПИРО

При разработването на Плана за интегрирано развитие на община Ловеч за периода 2021-2027 г. са използвани методи и подходи, които се основават на опита от предходните години, съчетани с идентифицирането на ключовите предизвикателства пред общината. В процеса на разработване на ПИРО са взети предвид всички нормативни изисквания в областта на регионалното развитие, както и определените национални и регионални цели и приоритети за развитието на България. При разработването на ПИРО са взети предвид специфичните условия, ред и изисквания за прилагането на нормативните документи, свързани с управлението на Община Ловеч, нейното териториално устройство, опазването на околната среда, актуализиране и поддържане на кадастрална карта, имотния регистър за територията на общината, всички планове, стратегии, програми и наредби за изпълнение на местната политика за развитие. В допълнение, Планът за интегрирано развитие на община Ловеч е разработен в съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027 г. и допринася максимално към политика 5 „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“ и с целите на всички действащи европейски директиви.

1.1. Основание за разработване на ПИРО

Планът за интегрирано развитие на община Ловеч е разработен в съответствие с изискванията на чл. 8, ал. 3, т. 3, чл. 13 и чл. 23 от ЗРР и чл. 19 от Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие (ЗРР). При разработването на ПИРО са интегрирани изискванията, приоритетните направления, стратегически цели и приоритети на следните стратегически документи, част от Националната рамка за интегрирано развитие:

Национална програма за развитие: България 2030

Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 е рамков стратегически документ от най-висок порядък в йерархията на националните програмни документи, детерминиращ визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление, включително техните териториални измерения. Документът определя три стратегически цели, за чието изпълнение групира правителствените намерения в пет области (оси) на развитие и издига 13 национални приоритета. Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 стъпва на нарочен Анализ на социално-икономическото развитие на страната след присъединяването ѝ към Европейския съюз, целящ да идентифицира ключовите проблемни области и пропуски в политиките за развитие на страната, обсъден със социално-икономическите партньори в рамките на Икономическия и социален съвет и Националния съвет за тристранно сътрудничество.

Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г.

Мисията на Национална концепция за пространствено развитие (НКПР) е да бъде пространствен координатор на секторните политики, но целите не са секторни, а интегриращи, хоризонтални, както следва:

- Териториално сближаване чрез интегриране в европейското пространство, полицентрично териториално развитие и достъп до основните икономически, административни, културни и образователни центрове на ЕС, съхранено природно и културно наследство.
- Икономическо сближаване чрез регионална конкурентоспособност в подкрепа на растежа и стимулирано развитие на специфични територии.
- Социално сближаване чрез пространствена свързаност и достъп до качествени образователни, здравни, социални и културни услуги, осигурени на основата на кооперирането на териториалните и административно-териториалните единици.

На този целеви фон се добавя намаляване на риска от бедствия в застрашените територии и териториална интеграция на трансграничните райони.

Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северозападен регион за планиране от ниво 2 за периода 2021-2027 година

Интегрираната териториална стратегия за развитие на регион от ниво 2 е част от системата от документи за планиране на пространственото развитие, регламентирани със ЗРР. Съгласно нормативните изисквания Регионалната схема за пространствено развитие на регионите от ниво 2 се разработва за срок до 15 години с изключение на елементите на техническата инфраструктура в нея, които се планират за период до 30 години. Тя определя дългосрочни перспективи и цели за

пространствено развитие на територията на региона, както и връзките му с други региони от ниво 2 в страната и в съседните държави в макрорегиона.

Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападен регион от ниво 2 се разработва в съответствие с Актуализацията на Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013–2025 г. и отчита предвижданията на регионално ниво на секторните стратегии в областта на икономическото развитие, здравеопазването, образованието, науката, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, широколентовите комуникации, туризма и околната среда. ИТСП на Северозападен регион задава рамка за интегрирано пространствено развитие при отчитане на местния териториален потенциал и принципите за балансирано устойчиво развитие и отразява съвременните тенденции в регионалната политика на Европейския съюз.

2. Цели и обхват на ПИРО

По своята същност регионалната политика се определя като комплексна политика, която посредством съвкупността от икономически, законодателни и административни действия на държавните и местните органи на управление цели да ускори регионалния и местния икономически растеж и да преодолява различията в развитието на отделните региони и общини в България.

Регионалните различия произтичат от особеностите в развитието на обществените процеси (исторически, социални, икономически, управленски и т.н.) В резултат на това между отделните райони се оформят асиметрии в развитието от гледна точка на произведена брутна продукция, разпределение на инвестициите, доходи на глава от населението, равнище на заетост (безработица), възрастова и образователна структура на населението, ниво на престъпност и др. Сами по себе си тези многомерни цели на регионалното развитие се отнасят до управленската практика в областта на икономическото, социалното, културното, демографското, екологичното и т.н. развитие. Ето защо превръщането им в реално постигнати резултати в някакъв бъдещ момент зависи от прилагането на интегрирана политика, предполагаща единство на икономическа, социална, демографска, екологична и други видове политики. ПИРО, като част от механизмите за прилагане на интегрирана политика и като част от системата от стратегически документи, интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на районите, общините и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз. Планът за интегрирано развитие на община Ловеч цели прилагането на интегриран подход, който:

- Подпомага стратегическото планиране, ориентирано към постигането на ограничен брой ключови средносрочни и дългосрочни цели и приоритети, изпълнението на които ще въздейства върху ключови обществени процеси, пряко свързани с устойчивото развитие на общината.
- Идентифицира и определя интервенции, ориентирани към резултатите, с ясна логика и качество на изпълнението на поставените цели, чрез използване на реална система от индикатори и критерии, чрез които общинското ръководство ще съумява да извършва междинен и последващ контрол върху изпълнението на поставените цели и задачи в ПИРО. Това ще позволи

поддържането на непрекъснат процес на мониторинг и стремеж към подобрения на реализирането на местните политики.

- Класифицира, типологизира и определя зони за въздействие на интегрирания подход - с фокус върху приоритетни зони, нуждаещи се от социално-икономическо адаптиране и реструктуриране, райони в индустриален преход, изостанали селски територии и т.н.
- Подпомага идентифицирането на взаимосвързани проблеми и цели, формулирането на комплексни решения и действия за решаване на проблемите в развитието и постигането на целите, заложи в плана.

За успешно изпълнение на ПИРО е необходимо идентифицирането на комплекс от законодателни, изпълнителни, административни, икономически и социални мероприятия, а именно:

- Създаване на необходимата нормативна база за общинско и регионално развитие и нейното синхронизиране с икономическото, социалното, екологичното българско и европейско законодателство.
- Институционално осигуряване на местната политика - повишаване нивото на професионални компетенции на служителите в общинската администрация.
- Прилагане на разнообразен икономически инструментариум за общинско въздействие - бюджетен инструментариум, финансова децентрализация, подпомагане процесите на пазарно развитие с цел постигане на баланс в социално-икономическото развитие на общината.
- Сътрудничество и партньорство между институциите, работещи за социално-икономическия просперитет на конкретната териториална общност;
- Сътрудничество и партньорство между общинската администрация, гражданското общество и бизнеса.
- Партньорства между общината и публични и частни субекти.

II. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Ловеч и град Ловеч

1. Кратка характеристика на община Ловеч

1.1. Географско разположение и характеристики

Община Ловеч е разположена в Централна Северна България на площ от 946 кв.км в североизточната част на Ловешка област. Общината обхваща 22,89% от територията на областта и е на първо място по големина в сравнение с другите седем общини - Летница, Луковит, Угърчин, Троян, Ябланица, Априлци и Тетевен. Има 35 населени места, от които 34 села и град Ловеч. В Ловешката община по данни на ГД ГРАО към 15.01.2021 г. живеят 51 833 граждани с постоянен адрес и 46 438 с настоящ адрес. От тях в град Ловеч с постоянен адрес са 40 306 и с настоящ адрес 40 306.

В административно отношение общината граничи:

- на североизток - община Летница;
- на изток - община Севлиево, област Габрово;
- на юг - община Троян, област Ловеч;
- на запад - община Угърчин, област Ловеч;
- на север - община Плевен и община Пордим, Област Плевен.

Общински и административен областен център е гр. Ловеч, който е на границата между Дунавската равнина и северните предпланини на Стара планина и заема речните тераси на река Осъм. Разположен е в котловина. Средната надморска височина е 200 м. На изток е ограден от плато, високо 250 м, с почти отвесен склон към Източната производствена зона. Билото и склоновете на платото се заемат от парк „Стратеш“, югоизточната му част е известна под името „Вароша“, по чиито стръмни склонове е разположен едноименният архитектурно-исторически резерват. Това е най-красивата и живописна част на града. Градът се състои от следните квартали: „Младост“, „Здравец“, „Вароша“, „Дръстене“, „Гозница“, „Продимчец“, „Под гарата“, „Червен Бряг“.

Гр. Ловеч се намира на:

- 150 км от столицата на Република България – София;
- 100 км от аерогара Горна Оряховица;
- 100 км от речно пристанище Свищов;
- 300 км от морско пристанище Варна;
- 150 км от граничен пункт Русе;
- 40 км от железопътен център Левски.

1.2. Населени места в Община Ловеч

В границите на общината влизат общинският административен център гр. Ловеч и 34 села – Абланица, Александрово, Баховица, Брестово, Българене,

Владия, Горан, Горно Павликени, Гостиња, Деветаки, Дойренци, Дренов, Дъбрава, Изворче, Йоглав, Казачево, Къкриня, Лешница, Лисец, Малиново, Пресяка, Прелом, Радювене, Скобелево, Славяни, Слатина, Сливек, Смочан, Соколово, Стефаново, Тепава, Умаревци, Хлевене, Чавдарци.

1.3. Природни ресурси

Релеф

Общината е част от Среднодунавската хълмиста равнина (долното разширение на р. Осъм). Релефът е предимно хълмист, в североизточната част – хълмисто-равнинен. Средната надморска височина е 200 м. На юг обхваща най-северните разклонения на средните части на Предбалкана, на изток пресича Деветашкото плато и част от Ловчанските височини (665 м), на запад - източната част от Беглежко-Радювенския плоскохълмест район.

Град Ловеч се намира в Средния Предбалкан. Разположен е в котловина, оформена от Ловчанските височини и широко отворена на север. Ловчанските височини (665 м н.в.) представляват продълговати ридове и хълмове с предимно плоски била и стръмни в горната си част склонове по поречието на река Осъм. Градът има компактна форма и заема речните тераси на р. Осъм. Разнообразие в ландшафта внася хълмът Ак баир (450 м н.в.), който огражда града от юг и чиито източни и южни склонове се спускат стръмно към поречието на р. Осъм с красиви скални образувания. Основната част от гр. Ловеч е разположена в най-ниската си част на 150-190 м н.в. с наклон на терена 3-8%.

Климат

Климатът в община Ловеч е умереноконтинентален, със студена зима и горещо лято. Средната годишна температура на въздуха е 11,4°C. Годишният ход се характеризира с минимум през януари (-1,5°C) и максимум през юли (23°C). Средно денонощните температури на въздуха определят типичната за умереноконтиненталния климат температурна амплитуда от 24,5°C. Относителната влажност на въздуха се колебае от 61% през август до 84% през декември.

Средната годишна сума на валежите в региона е 636 мм с максимум през май, юни и юли (77-95 мм) и минимум през януари и февруари (28-32 мм). През зимните месеци валежите са предимно от сняг с дебелина на снежната покривка 10-12 см.

Средната месечна и годишна скорост на вятъра е сравнително ниска - от 1,3 м/сек през юли, септември и ноември до 1,8 м/сек през февруари, март и април. Преобладаващата посока на ветровете е североизток, запад и юг.

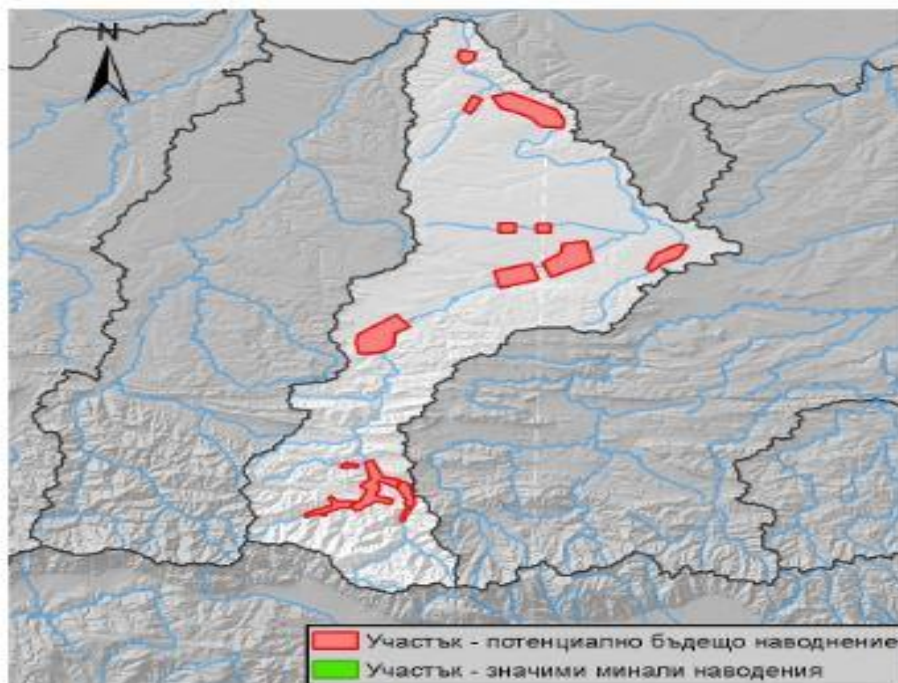
Очакваните промени в климата на общината са свързани с отчетената за България обща тенденция към затопляне, както и увеличаване честотата на екстремните метеорологични и климатични явления като засушавания, проливни валежи, гръмотевични бури и градушки.

Очакваните въздействия от промените в климата върху територията са свързани с влошаване на условията за селско и горско стопанство, намаляване на добивите, проблеми с водоснабдяването, повишаване на рисковете от пожари, загуба на биологично разнообразие, влошаване на условията за туризъм и рекреация в общината.

Влияние на глобалните климатични промени, природни рискове, рискови територии и зони

Според изчисления индекс на уязвимост от климатичните промени за райони (NUTS 2) за целия ЕС Северозападният район на България, в който се намира община Ловеч, попада в шеста група с най-висока уязвимост. Най-чувствителните сектори към климатичните изменения са селското стопанство, туризмът, управлението на водните ресурси и горският фонд. Влиянието на глобалните климатични промени е най-отчетливо при средните годишни температури и средните годишни валежи. Сравнението на температурата през 2017 г. за Северозападния район спрямо средната температура за базисния период 1961-1990 г. показва продължаваща тенденция за покачване на средната годишна температура. Климатичните сценарии за България са разработени в НИМХ-БАН в рамките на проекта CECILIA. Проведени са симулации на регионалния климат за бъдещето за два интервала - "близко бъдеще" (2021-2050 г.) и "далечно бъдеще" (2071-2100 г.), за да се установят тенденциите (т.е. изменението спрямо сегашния референтен климатичен период 1961-1990 г.) за средната годишна температурата на въздуха и средната годишна валежна сума.

В пределите на СЗР са определени райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН) според Плана за управление на риска от наводнения (ПУРН) на Дунавския район. Река Осъм попада в Проектна единица 5. В рамките на тази проектна единица са определени 14 участъка за анализ на заплахата от наводнения, като за всички е направено моделиране на потенциално бъдещо наводнение. Разположението на последните е представено на фигурата по-долу.

Фигура: Разпределение на участъци, в които е моделирана заплахата от наводнения за Проектна единица 5 –Река Осъм

Последствията от промените в климата по отношение на настъпване на наводнения в България и степента на неблагоприятните последици са все още много трудно предвидими, тъй като прилаганите към момента климатични модели имат много голям диапазон на вариране и степен на несигурност на прогнозите. Оценката на тенденциите на изменение на климата за Дунавския район за

басейново управление (РБУ) в България сочат неговлямо повишаване на средногодишните температури и слабо намаляване на количеството на валежа. Предвид наличната информация се приема, че влиянието на климатичните промени върху появата, честотата и значимостта на наводненията в Дунавския район за басейново управление може да се приеме за незначително в рамките на първия цикъл дейности, съгласно Директива 2007/60/ЕС.

Оценка на значимостта на потенциални бъдещи наводнения в Дунавски район								
Проек тна едини ца	Населено място (ЕКАТТЕ)	Река	Значимост				Значимо по	
			Човешко здраве	Стопанска дейност	Околна среда	Културно наследство	брой показатели	брой категории
ПЕ5	с. Александрово	р. Осъм	Да	Да	Да		5	3
ПЕ5	гр. Ловеч	р. Осъм	Да	Да			2	3

Полезни изкопаеми

Общината е сравнително бедна на полезни изкопаеми. Известно е находище на природен газ в с. Деветаки, община Ловеч. Наличието на юрските и кредните варовици в Предбалкана е предпоставка за развитие на циментова промишленост и вародобив. В област Ловеч има находища от нерудни изкопаеми, използвани в строителството и грънчарството.

Почви

Почвената покривка на територията на общината е разнообразна. Преобладават сивите горски почви, а по долините на реките – алувиално-ливадните почви. Сивите и тъмносивите горски почви заемат най-голяма площ и са основният почвен тип на територията на общината. Подходящи са за отглеждане на пшеница, ечемик, овес, царевица, рапица, слънчоглед, фуражен грах, а при благоприятни климатични условия върху тях добре виреят лозя и някои овощни видове - сливи, круши, ягоди, малини, къпини, череши, праскови. Съществуват и оподзолени почви. Те имат добре оформен хумусен хоризонт и са подходящи за отглеждане на почти всички зърнени и фуражни култури, както и на захарно цвекло. Алувиално-ливадните почви са разпространени предимно по долините на реките в общината. Наличието на карбонати по целия почвен слой ги прави рохкави и леки за обработка след обилни валежи и поливания. Най-подходящи са за отглеждане на зеленчукови и фуражни култури. По данни на Изпълнителна агенция по околна среда в страната с най-висок ерозионен риск е област Ловеч – 26 t/ha/y. Най-много площи с висок ерозионен риск – степен 7 „силна до много силна“, са установени също в област Ловеч - 45 626 ha. Почвите на територията са в добро екологично състояние, което е предпоставка за развитие на интензивно земеделие.

Водещи за района трябва да са мерките за превенция и ограничаване на щетите от ерозийните процеси. Това включва информирание и подпомагане на земеделските производители при планиране на ползването на земята, спазване на добрите земеделски и екологични практики и подкрепа на земеделските производители чрез компенсаторни плащания за дейности, ограничаващи процесите на ерозия.

Води

Водните ресурси се състоят предимно от протичащата през общината р. Осъм и многобройните ѝ маловодни притоци. Реката е десен приток на Дунав. Образува се от сливането на реките Черни и Бели Осъм. Водният отток е неравномерно разпределен през годината. Подхранването на водите на реката е снежно-дъждовно. Оттокът на р. Осъм е нарушен от изградените на р. Черни Осъм две водохващания, които заедно с каптажа на извор Стенето образуват т.нар. група "Черни Осъм", която подава вода за водоснабдяване на населените места в Ловешка област, в т.ч. гр. Ловеч. На територията на община Ловеч подземните води са пукнатинни, карстови и порови. В западната част на община Ловеч, през с. Радювене, тече р. Катунецка - десен приток на р. Вит, а в югоизточната част – р. Крапец, ляв приток на р. Росица. На територията на общината са изградени множество язовири, най-големите от които са яз. „Крапец“ и яз. „Александрово“. Язовир „Крапец“ е изграден на р. Крапец, приток на р. Росица. Изграден е за напояване. Язовир „Александрово“ е изграден на р. Берница и р. Дреновска за напояване. Наличието на редуващи се окарстени варовити комплекси с мергелно-песъчливи, съчетано с редица гънки и разседи, създава условия за съсредоточаване на подземни води и образуване на карстови извори при Ловеч - Гурковото (1,5-10 л/сек) и Владишкото (0,4-27 л/сек). Подземните води в района се използват за питейно-битово и промишлено водоснабдяване.

Флора и фауна

Районът на общината е със специфична флора и фауна, с представители на няколко фитогеографски и зоогеографски зони, с редки и изчезващи видове, включени в Червената книга на България, ендемити и реликти и голямо разнообразие от ценни лечебни растения. Горските масиви са представени от широколистните видове драка, леска, клен, люляк, шипка, глог, дъб, бряст, дива круша, череша, ябълка, орех и др. Изключително ценен и богат е растителният ресурс от лечебни растения. Горските масиви са разнообразни, подходящи като среда за отглеждане на диви животни и бъдещо изграждане на ловни паркове за туризъм. Интересна е орнитофауната в района. От откритите 56 вида по-редки птици, със статут на защитени са орелът змияр, наричан от местното население "гащурка", черният щъркел и бухалът. Скалните комплекси в района са местообитание на редица петрофилни видове птици, някои от които редки и застрашени, като осигурява подходящи местообитания за 23 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 20 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Фауната е характерната за Предбалканския подрайон на Севернобългарския район. Тук се срещат различни видове сухоземни охлюви. Птиците са представени от качулата чучулига, градска лястовица, гълъб, домашно врабче, голям синигер, обикновена ветрушка и др. От клас бозайници най-често обитаващите района на обекта са: таралеж, къртица, обикновен заек, обикновена полевка и др. От основните видове в района на обекта защитени са зелена крастава жаба, смок мишкар, качулата чучулига, градска лястовица, обикновена ветрушка и таралеж.

Във водите на р. Осъм живеят ценни видове риби и речни раци, като речната (балканска) пъстърва, черна (балканска) мряна, големи речни кефали, блестящи скобари и др. Рибното богатство се допълва и от проходни видове риби, характерни за Дунав, като при пълноводие те навлизат и по река Осъм.

На територията на общината се намира защитената зона "Деветашко плато". Тя представлява карстово плато, в което се наблюдават почти всички повърхностни и подземни проявления на карста - въртопи, валози, карстови блата, пропасти и пещери. Горите заемат 1/3 от територията на Деветашкото плато, а в останалата част са предимно открити пространства. Широколистните гори са основно от цер, космат дъб и вергилиев дъб. На места са примесени със сребролистна липа, келяв габър и мъждрян. Откритите пространства са обрасли с мезоксерротермна растителност с преобладаване на луковична ливадина, пасищен райграс, троскот и белизма или с мезофилни тревни съобщества от ливадна власатка, броеничеста ливадина, ливадна лисича опашка, пасищен райграс, издънкова полевица и др.

1.4. Историческа обвързаност/ свързаност с други територии

Историческа обвързаност

Ловеч е един от най-старите градове в България. Налице са много свидетелства за живота на първите жители на Ловеч - траките, през IV-III век пр. н. е. Старият град възниква върху останките на римския град Мелта, който вероятно е бил столица на тракийското племе мелти. По-късно градът се превръща във важна стратегическа точка за римляните.

През Средновековието градът е важен военностратегически център. Първите данни за Ловешката кула са за времето на печенежките нахлувания от XI век, а през 1185 г. по времето на въстанието на Асен и Петър охранява подстъпите към българската столица - Търново. През 1187 г. пред стените на Ловешката крепост е сключен мир, с който Византия признава независимостта на българската държава, с което са поставени основите на Втората българска държава.

В края на 18 век Ловеч се развива най-бурно. Има население от около 20 000 души. През 1872-1874 година възрожденският майстор Колю Фичето изгражда единствения на Балканите покрит мост, преустроен през 1931 г.

В началото на 70-те години на XIX век Апостолът на българската свобода Васил Левски, изграждайки основите на Вътрешната революционна организация, избира Ловешкия комитет за център и го нарича „Временно правителство на България“. През първите 22 години след Освобождението, Ловеч е окръжен център на Ловешка, Троянска и Тетевенска околия. През периода от 1901 до 1959 г. той е околийски център, след което става окръжен град. От 1987 г. е областен център.

Свързаност с други територии

Община Ловеч е част от област Ловеч, в състава на която влизат още седем общини - Летница, Луковит, Угърчин, Троян, Ябланица, Априлци и Тетевен.

През територията на област Ловеч минават две главни транспортни артерии - път I-4 (София – Севлиево - Велико Търново - Шумен) и път I-3 (Ботевград – Коритна – Бяла). Те осъществяват връзките на Област Ловеч със съседните области и със столицата. Важна транспортна артерия за областта е път II 35, формиращ транспортната ос север-юг, осъществяваща връзката от Плевенска област през старопланинския проход Троян - Кърнаре към област Пловдив. През територията на областта преминават път Е-83 (I-3 Ботевград – Бяла и Е-772. Чрез тях се

осъществяват връзките на областта с основните транспортни коридори № 4, № 9 и № 7, които преминават през съседни области.

Фигура: Транспортна свързаност

2. Състояние на местната икономика

Стопански /нефинансов/ сектор

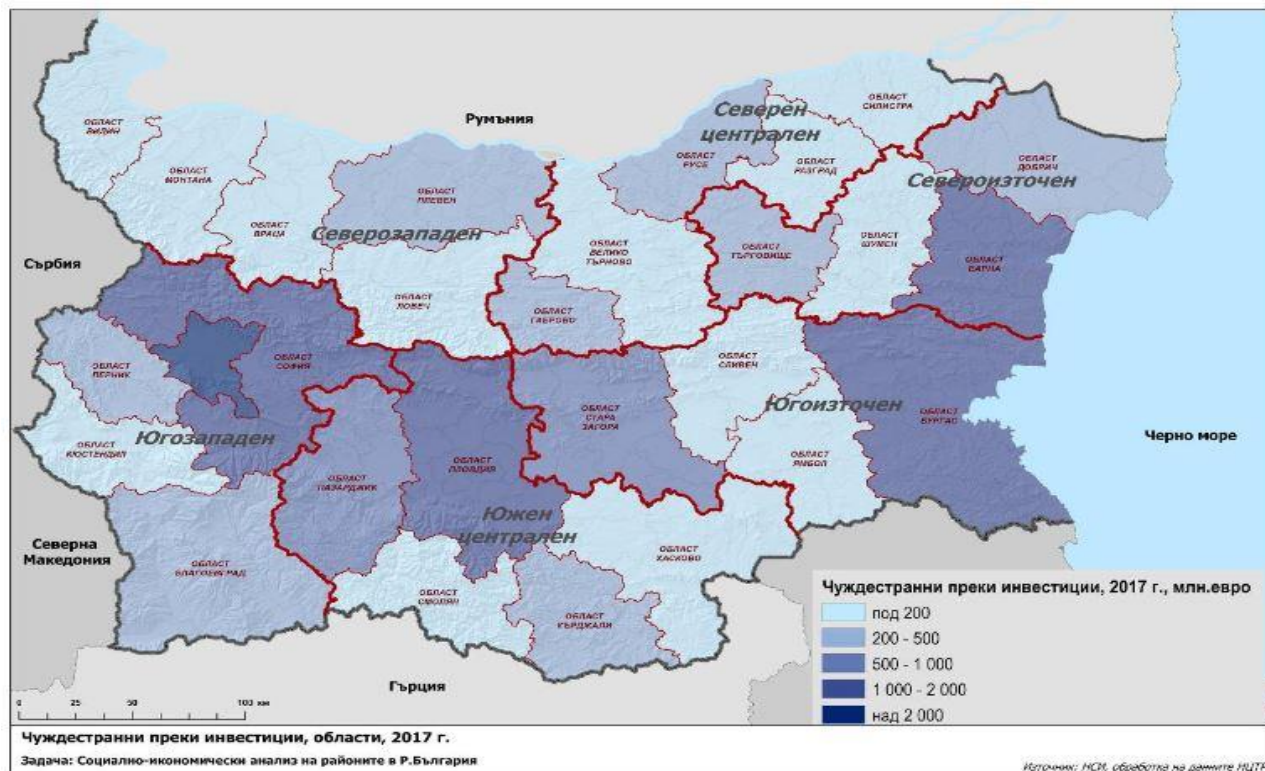
Нивата на инвестиционна активност в общината по данни от последния Доклад за наблюдението на изпълнението на актуализиран документ за изпълнение на Общинския план за развитие на община Ловеч за периода 2018-2020 г. са сравнително ниски. Преструктурирането на икономиката е в посока на развитие на жизнеспособни и адаптивни малки и средни предприятия, базирани на местни ресурси. Преките чуждестранни инвестиции, особено за развитие на икономическия сектор в общината, в която вътрешните спестявания са относително ниски, са решаващи за развитието на икономическия сектор.

БДС и БВП в област Ловеч	Брутната добавена стойност (БДС) по икономически сектори в млн. лв.			Брутен вътрешен продукт (БВП) на човек от населението в лв.	
	Селско, горско и рибно стопанство	Индустрия	Услуги	Област Ловеч	Средно за страната
2015 г.	91	315	499	7 917	12 445
2016 г.	183	305	499	8 792	13 341
2017 г.	106	349	550	9 090	14 459
2018 г.	93	348	614	9 653	15 615

Източник: НСИ

По отношение на инвеститорите, в общината основните проблеми са свързани с липсата на квалифицирана работна ръка, нисък дял на хората в трудоспособна възраст, състоянието на професионалното образование, състоянието на техническа инфраструктура, особено в промишлените зони.

Намалението при чуждестранните инвестиции в съчетание с много голямото увеличение при разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) показва, че предприемаческата и инвестиционна активност в общината се осъществява от български предприятия. Чуждестранните инвестиции заемат 9% дял в рамките на областта.

За периода 2017-2019 г. се наблюдава и ръст на средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в лева и спад на списъчния брой наети лица по трудово и служебно правоотношение. Въпреки покачването на средната работна заплата за посочения период, нивото ѝ остава ниско в сравнение със средното за страната.

			2017	2018	2019
Област Ловеч	Среден списъчен брой на наети лица по трудово и служебно правоотношение	брой	33 296	32 697	31 915
	Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение	левове	9 474	10 317	11 365

Основни икономически показатели на област Ловеч за периода 2016-2019 г.

Следващата таблица илюстрира значимите за икономическото развитие на област Ловеч показатели, като акцентира върху състоянието на нефинансовите предприятия за периода 2015-2018 г. Данните посочени в таблицата са предоставени от публичните регистри на Национален статистически институт. Секторът „Нефинансови предприятия“ включва всички частни и държавни корпоративни предприятия, кооперации и сдружения, които са признати за независими юридически лица и са основно ангажирани с производство на стоки и предоставяне на нефинансови услуги. От таблицата е видно, че за област Ловеч икономически определящи са малките и средни предприятия, като те определят значителен дял от икономическата среда. За периода 2015-2018 г. се наблюдава не голям, но последователен растеж на произведената продукция и като естествена рефлексия на този процес и постепенно увеличаване на оборотите от продажби. Разходите за придобиване на ДМА са колебливи, но бележат известен ръст. Чуждестранните преки инвестиции също бележат лек ръст, но в цялост запазват своите позиции. Значително са намалели разходите за научноизследователска дейност, в следствие на което и персоналът зает с осъществяването ѝ е значително съкратен.

Нефинансови предприятия

Показател	2016	2017	2018	2019
Относителен дял нефинансови предприятия с до 9 заети (%)	91.9	92.1	92.5	92.4
Относителен дял нефинансови предприятия с 10-49 заети (%)	6.7	6.6	6.1	6.1
Относителен дял нефинансови предприятия с 50-249 заети (%)	1.2	1.1	1.2	1.3
Относителен дял нефинансови предприятия с над 250 заети (%)	0.2	0.2	0.2	0.2
Произведена продукция (хил. лв.)	1 588 312	1 736 715	1 831 343	1 814 387
Оборот (хил. лв.)	2 157 870	2 340 349	2 447 697	2 468 269
Добавена стойност по факторни разходи (хил. лв.)	485 115	542 199	589 489	594 659
Разходи за придобиване на ДМА (хил. лв.)	163 940	133 260	145 446	169 521
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията (хил. евро)	139 150	114 073	120 982	147 117
Разходи за НИРД (хил. лв.)	15 402	12 595	15 322	9 047
Персонал НИРД (брой)	346	364	518	399

Приходи по дейности по бюджета на община Ловеч за периода 2018-2019 г.

Акумулирането на общинския финансов ресурс се осъществява от три основни източника - данъчен, неданъчен и приходи от трансфери. От съществено значение за подчинените управленски нива е определянето на оптимална данъчна база, данъчни ставки и адекватен трансферен механизъм.

Приходната част на бюджета на община Ловеч е разработена отделно за делегирани от държавата дейности и приходи за местни дейности.

Размерът на собствените приходи на общината се предопределя от решенията на Общинския съвет и е пряко свързан със ставките на местните данъци и размерите на цени на услуги, както и от начина, по който се управлява общинската собственост. Както е видно от таблицата за предходните 2018 и 2019 г. приходите на община Ловеч за местни и държавни дейности постепенно се увеличава. Тази тенденция подпомага общинското ръководство в стремежът му да предоставя публични услуги по количество, качество и цени, съответстващи на потребностите и съобразени с възможностите на гражданите, на основата на устойчиво и дългосрочно балансиране на разходните отговорности и ефективен граждански контрол.

Наименование	2018 г. /лв. /	към 30.06.2019 г. /лв. /
Приходи от държавни дейности		
Неданъчни приходи	98 806	40 264
Трансфери между бюджети вкл. от ЕС	22 086 414	23 502 399
Операции с финансови активи и пасиви	1 513 848	1 670 546
Приходи за местни дейности		
Имуществени данъци	3 058 000	3 010 000
Приходи и доходи от собственост	1 617 434	1 527 317
Общински такси	5 026 000	4 961 551
Глоби, санкции, наказателни лихви	124 306	205 000
Други неданъчни приходи	32 498	30 030
Внесени ДДС и данъци върху продажбите	-2 389	- 1 079
Постъпления от продажба на нефинансови активи	445 000	260 000
Приходи от концесии	14 100	14 500
Помощи и дарения	8 019	3 100
Общо приходи за държавни дейности	23 640 546	25 161 254
Общо приходи за местни дейности	19 488 306	21 522 129

Селско стопанство

Територията на община Ловеч обхваща 34 землища с обща площ 9 460 000 дка, от които залесената площ е 18 152 дка. Площта на земеделските земи от Общинския поземлен фонд е 129 586 дка. Отдадени под наем, аренда и друг вид земеделско ползване през 2018 г. са 41 078 дка, за 2017 г. са 26 462 дка, за 2016 г. са 31 452 дка., а през 2015 г. са едва 9 131 дка. Спрямо предходните години значително е повишен интересът към наемане и ползване на имоти от общинския поземлен фонд и съответно увеличаване на обработваемите площи. Селското стопанство е сред малкото сектори в икономиката, които отчитат добри резултати в последните години, при това има и много добри перспективи.

Туристически сектор

На територията на община Ловеч са регистрирани 19 категоризирани места за настаняване в т.ч. 1 със сезонна дейност, като 1 е регистрирано през 2019 г. и легловата база е 766 бр., в т.ч. 760 постоянно действащи и 6 сезонно действащи. Приходите от туристически данък за 2019 г. са в размер на 12 415 лв.

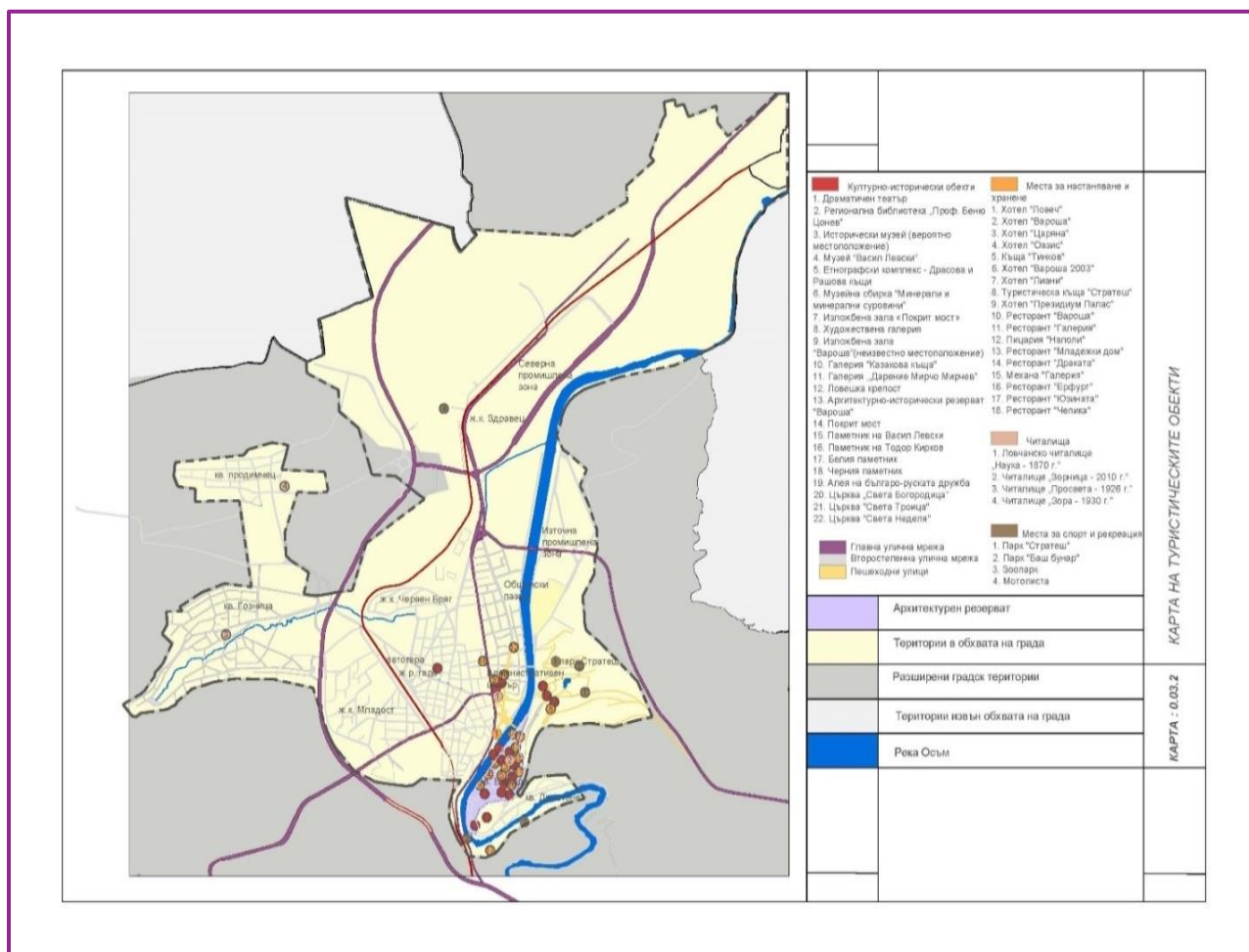
Посещенията на основните туристически и културни обекти през 2019 г. са повече в сравнение с предходните години като обща бройка. През 2019 г. от туристическите обекти са реализирани 300 792 лв. приходи. Най-голям дял от приходите са от посещенията в Зоопарк Ловеч - 27%, следвани от Деветашка пещера с 20% и от Ловешка средновековна крепост с 18%.

Приходите от посещения в основните туристически обекти:

Приходи от основни туристически обекти (лв.)	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
	295 600	314 453	290 781	300 792

Посещения в основните туристически обекти:

№	Туристически/културен обект	брой			
		2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
1	Деветашка пещера	26 771	25 482	18 270	19 735
2	Ловешка средновековна крепост	21 503	23 261	23 686	23 547
3	Стара градска баня „Дели Хамам“	12 700	12 809	11 079	12 386
4	Музей „Васил Левски	13 302	14 270	12 127	12 924
5	Етнографски комплекс	7 528	7 834	7 003	7 655
6	Къкринско ханче	16 436	18 833	22 140	25 270
7	Музейна сбирка „Атанас и Васил Атанасови“	672	659	852	1 254
8	Зоопарк	69 500	68 500	70 700	62 000
9	Художествена галерия, в т.ч. Къщата на дарителите	2 982	1 783	2 100	1 562
10	Драматичен театър – Ловеч	13 147	12 088	12 067	19 726
	ОБЩО	184 542	185 519	180 024	186 059
	Туристически информационен център	34 571	29 831	38 590	44807

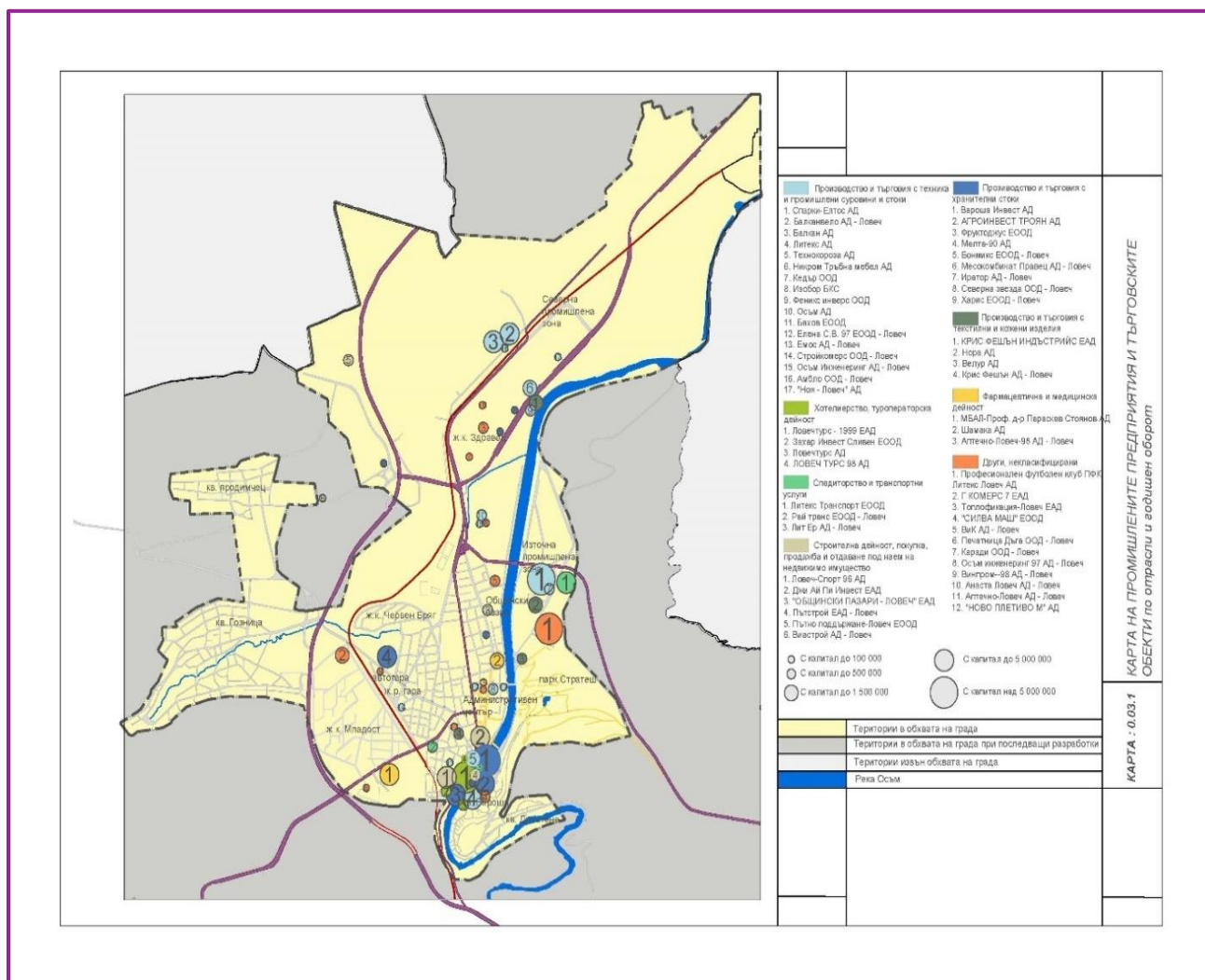
* Туристически обекти

В Туристическия информационен център за 2019 г. са обслужени 44 807 посетители, в т.ч. 7 951 чужденци. Преобладават туристите от Израел, Румъния, Испания и Великобритания. Данните са от статистика на посетителите, водена в центъра.

Бизнес и индустриални зони

Северната индустриална зона в гр. Ловеч заема площ 487.5 ха, което е около една трета от общата площ на град Ловеч. Територията има силно изразена мозаечна структура - множество предприятия с различна подотраслова принадлежност, жилищни групи и терени за земеделски дейности. В зоната са позиционирани фирмите "Осъм" АД, "Балкан" АД, "Месокомбинат - Ловеч" АД, "Пътстрой" АД, "Ноя" АД, "Осъм инженеринг" АД, "Агротех 72", "ЕМОС" АД, "Бонмикс" ЕООД и др.

Министерството на икономиката планира действия относно създаването на нова индустриална зона в Ловеч. В индустриалните зони на първо място ще се изгражда прилежащата инфраструктура, а след това ще се продават терени и право на строеж. Отделно ще има насърчителни мерки за инвеститорите в тях.

* Индустиални обекти

Подкрепящи бизнеса структури

Работодателски организации:

В областта развиват дейност Търговско-промишлена и земеделска палата - Ловеч, Стопанска камара - Ловеч, РП на КРИБ, РО на Съюза за стопанска инициатива.

Областен информационен център - Ловеч

Областен информационен център - Ловеч функционира от началото на 2012 г. и предоставя информация за Кохезионната политика на ЕС, Националната стратегическа референтна рамка (НСРР) и възможностите за проектно финансиране по програмите, съфинансирани от структурните фондове и Кохезионния фонд (СКФ) на ЕС.

Центърът осигурява информация относно възможностите за финансова подкрепа със средства от ЕСИФ, надгражда постигнатата познаваемост за европейските фондове и програмите, като съзнателно и целенасочено работи за повишаване прозрачността при изпълнение и управление на програмите.

ОИЦ-Ловеч проактивно работи с представители на медиите, администрация, бизнес /работодатели, предприемачи и земеделски производители/, социални партньори, браншови организации и граждани с цел популяризиране на ролята на ЕС и информиране за възможностите за финансиране по програмите, съфинансирани от ЕС чрез ЕСИФ. ОИЦ-Ловеч функционира на принципа „едно гише“ и работи активно с управляващите органи, като ги подпомага при реализирането на информационни кампании на територията на областта.

Областен информационен център - Ловеч ще участва в прилагането на новия регионален подход в България и изпълнението на Интегрираните териториални инвестиции (ИТИ) през новият програмен период 2021 - 2027 г. чрез включването си в експертния състав (Звеното за медиации и Звеното за публични консултации) към РСР. Функциите и организационната структура на Звената за медиации и за публични консултации са регламентирани в чл. 43, ал. 1 и ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за регионално развитие:

- **Работата на Звеното за медиация** е ключова за успешното изпълнение на новия интегриран териториален подход. Правилникът за прилагане на Закона за регионално развитие определя Звената за медиация, част от експертния състав на Регионалния съвет за развитие като отговорна структура за реализация на мерките за информация и комуникация в съответния район за планиране. Друга основна задача на Звеното за медиация е подпомагането на създаването на партньорства за подготовка на концепции за ИТИ. Работата на Звеното за медиация ще се ръководи методически и координационно от експерт в териториалното звено на МРРБ в съответния регион за планиране от ниво 2 и отдел „Координация и оценка“ в ГД СППРР МРРБ. Работата на експертите от ОИЦ се координира съвместно с ЦКЗ. Основната цел на Звеното за медиация е активиране на подкрепа и желание за участие на гражданите и заинтересованите страни в процеса на формулиране и прилагане на подхода за интегрирани териториални инвестиции, както и подпомагане на процеса за създаване на партньорства за подготовка на концепции за ИТИ.

- **Работата на Звеното за публични консултации** започва с подаването на ИТИ концепциите за оценка и приключва с изготвянето на доклад до председателя на РСР за резултатите от консултациите. Обществените консултации следва да обхванат възможно най-широк кръг от заинтересовани страни с цел осигуряване участието на регионалните и местните власти, както и на други административните структури, които са пряко отговорни за изпълнението на регионални политики, местния бизнес, представители на университети и изследователски институции, както и на (НПО) и граждани, които са пряко или косвено заинтересовани от разработените концепции за ИТИ на територията на съответния регион за планиране. Основните цели на Звеното за публични консултации са: информиране на гражданите за разработените концепции за ИТИ и очакваните резултати от реализирането им, както и получаване на обратна връзка от възможно най-голям процент от заинтересованите страни относно представените концепции и отделни проекти за ИТИ в региона.

3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси

Хората са най-важният и ценен ресурс за България. Политиката на демографско и социално развитие на населението е интегрална част от цялостната политика за икономическо, културно и социално развитие на страната и респективно на българските общини.

Социалната сфера е част от обществото, създаваща социални блага, които придобиват все по-голямо значение за неговото функциониране. Тя е широко поле за развитие на различни по вид и характер процеси, включващи различни дейности - съхраняване на живота, създаване на семейство, образование, здравеопазване, социални дейности и др.

3.1. Демографски параметри

Демографското развитие на община Ловеч е социален приоритет с висока степен на значимост, изискващ максимална концентрация на усилията и провеждане на активна, целенасочена и последователна политика, както и обединение и координиране на действията на органите на местната власт, гражданското общество и местния бизнес. В условия на демографски преход от режим на нарастване към режим на стабилизиране и остаряване, предизвикателството пред местните власти е да се намери т.н. „баланс на населението“, за постигането на който водещ е стремежът за повишаване качеството на живота и благосъстоянието на гражданите, с което неминуемо се гарантира и развитието на общината в социален и икономически аспект.

Население

Демографското развитие на община Ловеч се определя от демографските процеси – намалена брачност и раждаемост, засилена урбанизация, високото ниво на безработица сред младите възрастови групи, както и високи нива на смъртност и интензивна външна миграция.

Развитието на демографските процеси и измененията в структурите на населението през последните две десетилетия са сред най-важните социални, икономически, регионални и политически предизвикателства в развитието на страната и изследваната територия. Значението на протичащите демографски процеси се подсилва от обстоятелството, че те оказват силно влияние върху основните системи на обществото: икономическата, образователната, здравноосигурителната и социалната.

Към 31 декември 2019 година населението на община Ловеч е 42 318 души, което представлява 0,6% от населението на България. За периода 2018-2019 година населението на община Ловеч постепенно намалява.

Мъжете са 20 434, а жените са 21 884, или на 1000 жени се падат средно по 933 мъже. В сравнение с 2018 година общото население на община Ловеч намалява с 924 души, или с 2,2 %, като броят на мъжете намалява с 480 , а този на жените - с 444. Градското население е 31 695 души, а в селата в общината живеят 10 623 души.

Населено място	2018			2019		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
община Ловеч	43 242	20 914	22 328	42 318	20 434	21 884

с. Абланица	123	68	55	109	63	46
с. Александрово	1352	637	715	1317	620	697
с. Баховица	893	451	442	863	433	430
с. Брестово	109	47	62	99	42	57
с. Българене	147	72	75	137	68	69
с. Владия	249	123	126	230	116	114
с. Горан	311	135	176	286	124	162
с. Горно Павликене	175	72	103	167	71	96
с. Гостиня	111	50	61	108	50	58
с. Деветак	128	70	58	121	66	55
с. Дойренци	1 003	487	516	986	481	505
с. Дренов	271	141	130	259	132	127
с. Дъбрава	20	10	10	17	9	8
с. Изворче	39	19	20	36	18	18
с. Йоглав	288	138	150	276	133	143
с. Казачево	176	90	86	174	89	85
с. Къкриня	210	93	117	195	91	104
с. Лешница	127	60	67	122	57	65
с. Лисец	703	343	360	690	333	357
гр. Ловеч	32 363	15 623	16 740	31 695	15 250	16 445
с. Малиново	583	279	304	566	270	296
с. Прелом	57	28	29	54	26	28
с. Пресяка	271	122	149	254	111	143
с. Радювене	592	294	298	706	357	349
с. Скобелево	239	118	121	228	112	116
с. Славяни	692	341	351	672	340	332
с. Слатина	616	312	304	599	303	296
с. Сливек	90	53	37	109	62	47
с. Смочан	249	122	127	240	117	123
с. Соколово	85	37	48	79	34	45
с. Стефаново	96	45	51	95	43	52
с. Тепава	47	19	28	40	16	24
с. Умаревци	334	166	168	317	160	157
с. Хлевене	246	135	111	232	129	103
с. Чавдарци	247	114	133	240	108	132

Източник: ГРАО

Динамиката в броя на населението в общината показва тенденция на намаляване. Причините за трайното намаляване на населението са ниската раждаемост, високата смъртност и миграцията извън територията на общината.

Естествен, механичен и общ прираст

Показатели за Община Ловеч	Към 31.12.2018 г.	Към 31.12.2019 г.
Население, брой	43 242	42 318
Раждаемост (брой родени)	309	265
Смъртност (брой починали)	868	907
Естествен прираст, брой	-559	-642
Коефициент на естествен прираст, (‰) ¹	-12.9	-15.2
Заселени (брой)	717	1 031
Изселени (брой)	1 002	1 313
Механичен прираст	-285	-282
Коефициент на механичен прираст (‰) ²	-6,5	-6,6
Коефициент на възрастова зависимост ³	65.3	66.5
Гъстота на населението	45.6	44.7

Показатели за град Ловеч	Към 31.12.2018 г.	Към 31.12.2019 г.
Население, брой	32 363	31 695

Развитието на демографските процеси и измененията в структурите на населението през последните две десетилетия се отнасят към най-важните социални, икономически, регионални и политически предизвикателства в развитието на страната и изследваната територия. Значението на протичащите демографски процеси се подсилва от обстоятелството, че те оказват силно влияние върху основните системи на обществото: икономическата, образователната, здравноосигурителната и системата за социална защита. Демографските процеси, които протичат в община Ловеч, са характерни както за Ловешка област и Северозападния район, така и за страната.

Застаряването оказва влияние и върху коефициента на естествен прираст на населението. Коефициентът на естествения прираст е отрицателен и за общината е двойно по-малък спрямо този в страната.

Броят на младите хора и на хората в трудоспособна възраст в общината намалява, а възрастовата структура на населението се влошава. Тенденцията за бавно намаляване на хората в трудоспособна възраст и децата до 16 г. и съответно

¹ Коефициентът на естествен прираст на населението се измерва в промили (‰). Той показва промяната на броя на населението (за всеки 1000 души) в следствие на разликата в броя на новородените и починалите на дадена територия лица.

² Коефициентът на механичен прираст на населението се измерва в промили (‰). Той показва промяната на броя на населението (за всеки 1000 души) в следствие на разликата в броя на заселилите се и напусналите дадена територия лица

³ Коефициентът на възрастова зависимост показва броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и на 65 и повече навършени години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години). Изчислява се в проценти.

увеличаване на пенсионерите в община Ловеч е идентичен с този в страната като темп, но като стойности децата до 16 г. в общината са с около 3% по-малко от средния относителен дял за страната, а пенсионерите са с около 7% повече от средното за страната. Проблемът с деформираната възрастова структура на територията е изключително значим, тъй като днешната структура ще определя възпроизводството на населението и на работната сила през следващите десетилетия. Всичко това създава предпоставка за влошаване на условията за местно социално-икономическо развитие.

Един от ключовите индикатори за застаряването на населението е съотношението между броя на лицата, които напускат работната сила (на възраст между 60 и 64 години) спрямо тези, които навлизат в нея (на възраст между 15 и 19 години). През 2019 г. за община Ловеч на всеки 100 бъдещи пенсионери се падат по 66,5 човека.

Предизвикателство пред икономическия растеж на община Ловеч ще бъде значителното свиване на населението в района ѝ, заедно с това, намаляването на трудоспособното население.

Застаряването на работната сила в условия на динамичен пазар на труда ще поражда необходимостта от въвеждането на съвременни и подходящи форми на обучение и учене през целия живот. Увеличаването на относителния дял на населението на възраст над 65 години ще увеличи натиска върху публичните услуги, здравеопазването, социалните грижи и пенсионната система.

Намаляването на населението на възраст до 14 години ще наложи реформи в сферата на образованието и в мрежата от учебни заведения.

3.2. Икономическа активност

Населението в община Ловеч под трудоспособна възраст през 2019 г. е 12,07% и бележи леко увеличение с 0,02% в сравнение с 2018 г., когато е 12,05%. През 2018 година абсолютните стойности на населението в трудоспособна възраст са почти идентични с броя на трудоспособните лица през 2019 година, като през 2018 г. тона са 55,80% от населението, а през 2019 г. - 55,55%. Отбелязва се лек спад с 0,25%. Населението над трудоспособна възраст през 2018 година е 32,14%, като през 2019 година леко се увеличава до 32,38%.

		2018 г.			2019 г.		
		Под -	В -	Над -	Под -	В -	Над -
		- трудоспособна възраст					
Община Ловеч	Общо	5 213	24 131	13 898	5 108	23 507	13 703
	Дял %	12,05	55,80	32,14	12,07	55,55	32,38
Град Ловеч	Общо	4 140	19 439	8 784	4 070	18 832	8 793
	Дял %	12,80	60,06	27,14	12,58	58,19	27,17

Източник: Община Ловеч

Важен проблем за община Ловеч е ниският дял на лицата под трудоспособна възраст, защото от това зависи колко лица ще преминат следващите години в трудоспособна възраст, а това ще рефлектира върху икономическия и демографския облик на общината.

Безработица и заетост

Заетостта е широко използван показател при анализ и оценка на социално-икономическото развитие на различни териториални единици. В ЕС се счита, че увеличаването на заетостта създава условия за поддържане и увеличаване на населението. Изхождайки от тази теза, заетостта се разглежда като една от възможностите за решаване на някои от проблемите на тези райони във връзка с осъществяване на устойчивото им развитие. Трудовата заетост осигурява необходимите доходи за издръжката на семействата и най-вече на децата.

Ниското равнище на доходите, високото равнище на бедност, голямата група от хора, застрашени от изпадане в бедност, заедно с високото равнище на безработицата формират високо равнище на социална нестабилност, ниска раждаемост и миграция.

Година	Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години %						Среден списъчен брой на наетите лица по трудово и служебно правоотношение
	с висше образование		със средно образование		с основно и по- ниско образование		
	област Ловеч	страната	област Ловеч	страната	област Ловеч	страната	
2015	20,5	27,5	59,5	54,4	20	18,1	33 502
2016	17,3	27,7	59,7	54,6	23	17,7	33 149
2017	17,8	27,8	59,8	55,0	22,5	17,2	33 296
2018	20,9	28,2	63,5	54,4	15,6	17,4	32 697
2019	19,1	28,1	67,4	54,3	13,5	17,5	31 915

Източник: НСИ

Равнището на безработица в общината за последните шест години е представено в следната таблица:

Показател - мярка	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Средно годишен брой безработни в община Ловеч	2 056	1 827	1 411	1 151	1096	1777
Средно годишно равнище на безработица за община Ловеч - %	9.2	8,2	6,35	5,18	4,9	8,0
Средно годишно равнище на безработица : страната в %	9,1	7,6	6,2	5,2	4,2	5,9

Източник: Бюро по труда гр. Ловеч

Данните в таблицата за 2020 г. са силно повлияни от ситуацията с пандемията от COVID-19, като увеличаването на процента безработни е тенденция в цялата страна. Следва да се отбележи статистическата тенденция през предходните пет години за намаляване на процента безработни лица, като през 2015 г. безработицата е 9,1 %, а този процент през 2019 г. се свива до 4,2%. Тази тенденция е особено видима на предложения по-долу графичен модел на безработица в община Ловеч.

Източник: Бюро по труда гр. Ловеч

Източник: Бюро по труда гр. Ловеч/ НСИ

Статистическите данни за безработицата не отразяват в пълна степен действителното състояние на заетостта - поради факта, че голяма част от безработните лица не са регистрирани в бюрата по труда. Нивото на безработицата в общината варира спрямо средната за страната, видно от графичния модел по-долу.

3.3. Здравеопазване

Първичната извънболнична медицинска помощ се осъществява от общо 76 индивидуални практики за медицинска помощ и 49 индивидуални практики за дентална помощ. За 2018 г. населението на общината се обслужва от общо 25 общопрактикуващи лекари (от които 19 са в град Ловеч и 6 в селата) и 49 лекари по дентална медицина. Основно незаети са практиките в селата. Осигуреността на

населението на общината с общопрактикуващи лекари (ОПЛ) е 7,41 на 10 000 души, при следна за страната 6,2 на 10 000 души, а с дентални лекари е 11,33 на 10 000 души, при следна за страната 11,9 на 10 000 души.

Разпределението на ОПЛ по населени места е неравномерно и това формира различна осигуреност на населението. При средно за областта осигуряване на 1 445 души с един ОПЛ, за община Ловеч един общопрактикуващ лекар обслужва 1 340 лица. По отношение на практиките за първична дентална помощ се запазва концентрацията на лекарите предимно в града, което също обуславя неравномерна осигуреност на населението в общината. Един лекар по дентална помощ обслужва средно 880 лица.

На територията на област Ловеч почти липсва осигуреност със специалисти по клинична хематология, неонатология и съдебна медицина (0,1 на 10 000 души).

Осигуреността с лекари с придобита специалност е 51 бр. за общината, от които над 60-годишна възраст са 11% от всички специалисти.

Осигуреността на населението на общината със специалисти в извънболничната медицинска помощ е добра и е в съответствие с потребностите на населението.

Броят на лекарите, осъществяващи специализирана извънболнична дейност (физически лица, включително тези, които са на основен договор в болничната помощ) е достатъчен и дава осигуреност на населението - 16 лекари на 10 000 души.

Специализираната болнична медицинска помощ в общината се осъществява от МБАЛ „Проф. д-р П. Стоянов“, Държавната психиатрична болница - Ловеч и частната МБАЛ „Кардиолайф“.

ЛЗБП - общо		в т.ч. МБАЛ		ЛЗБП - общо		в т.ч. МБАЛ	
заведения	легла	заведения	легла	заведения	легла	заведения	легла
2018				2019			
3	500	2	268	3	500	2	268

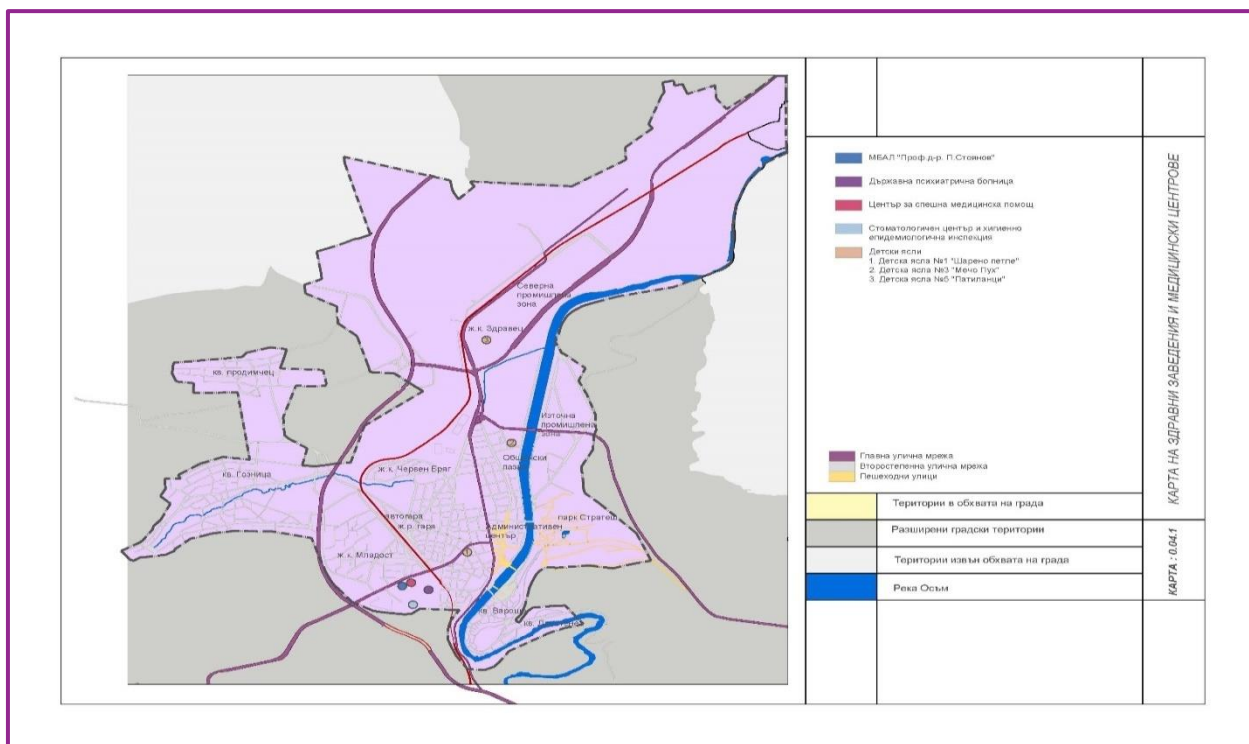
Таблица: Брой на лечебни заведения (в т.ч. многопрофилни болници за активно лечение) и брой легла в община Ловеч

Болничната помощ страда от известен дефицит на легла по ревматологични, хематологични, неврохирургични, дермато-венерологични, токсикологични, онкологични болести и достатъчно функциониращи легла за продължително лечение.

Регистрирани лечебни заведения за извънболнична помощ в общината:

- 51 индивидуални практики на лекари - амбулатории за специализирана медицинска помощ;
- 5 групови практики - амбулатории за специализирана медицинска помощ;
- 19 индивидуални практики – амбулатории за първична медицинска помощ – гр. Ловеч;
- 6 индивидуални практики - амбулатории за първична медицинска помощ – малки населени места;
- 1 групова практика - амбулатория за първична медицинска помощ;
- 3 самостоятелни медико-диагностични лаборатории;
- 1 групова практика - амбулатория за първична помощ по дентална медицина;

- 49 индивидуални практики - амбулатории за първична помощ по дентална медицина;
- 2 индивидуални практики - амбулатории за специализирана дентална помощ;
- 8 Самостоятелни медико-технически лаборатории;
- 3 Медицински центъра;
- 1 Център за спешна медицинска помощ.

* Карта на здравните заведения в община Ловеч

Въпреки добрата осигуреност с лекари на населението на община Ловеч към настоящия момент, обезпокояваща е тенденцията за нарастване на средната възраст на практикуващите лекари. Повечето от тях продължават да осъществяват дейност след пенсионна възраст, няма и оптимално включване на млади лекари в системата. Тази тенденция има отложен във времето негативен ефект.

Във всички детски градини и училища на територията на общината са разкрити и функционират здравни кабинети, в които работят общо 21 медицински специалисти, от които 1 лекар, 9 медицински фелдшери и 11 медицински сестри.

3.4. Образование

На територията на общината е изградена и функционира необходимата мрежа от образователни институции, предлагащи адекватни образователни услуги.

Детските градини в общината към 31.12.2020 г. са общо 9, от тях 8 са в гр. Ловеч, към които има 3 изнесени групи в селата: Лисец, Славяни и Малиново. Детската градина в с. Дойренци има 2 изнесени групи в с. Александрово и е определена за „средищна“ детска градина. Групата в с. Лисец е определена за „средищна част“ от детска градина, а групата в с. Малиново за „защитена част“ от детска градина. За децата, в задължителна за предучилищно образование възраст,

от селата на общината без детска градина са осигурени места и превоз с училищните автобуси до функциониращите детски градини. Считано от 01.01.2021 г., две детски градини в гр. Ловеч са преобразувани, чрез вливане на ДГ „Детелина“ в ДГ „Радост“ и детските градини са общо 8 със запазване на същия брой деца и групи.

Населено място	Име на детска градина	Вид по чл.35 от ЗПУО	Финансира се от
Ловеч	ДГ "Люляче"	общинско	Община
Ловеч	ДГ "Мария Сиркова"	общинско	Община
Ловеч	ДГ "Снежанка"	общинско	Община
Ловеч	ДГ "Радост"	общинско	Община
Ловеч	ДГ "1-ви юни"	общинско	Община
Ловеч	ДГ "Зора"	общинско	Община
Дойренци	ДГ "Кокиче"	общинско	Община
Ловеч	ДГ "Слънце"	общинско	Община

Източник: Регистър на общинските детски градини и центрове за подкрепа за личностно развитие в община Ловеч, към 01.01.2021 г.

На територията на община Ловеч функционират 15 общински и държавни училища. Общинските училища са 11, в т. ч.: 7 основни, 2 средни и 2 профилирани гимназии. От основните училища: 3 са „средищни“ и 1 е „защитено“. Държавните училища са 4, в т. ч.: 3 професионални гимназии и 1 средно училище при Затвора в гр. Ловеч. Една от професионалните гимназии е училище с национално значение: Национална професионална гимназия по ветеринарна медицина (НПГВМ) „Проф. д-р Димитър Димов“. През 2020/2021 учебна година в Частно начално училище „Свети Седмочисленици“ са сформирани: една подготвителна група със 7 деца, една паралелка в I клас с 8 ученици и една паралелка във II клас с 12 ученици.

Населено място	Име на училището	Вид по чл. 36 от ЗПУО	Финансира се от
Ловеч	ОУ "Васил Левски"	общинско	Община
Ловеч	ОУ "Христо Никифоров"	общинско	Община
Ловеч	ОУ "Проф. Димитър Димов"	общинско	Община
Ловеч	ОУ "Св. св. Кирил и Методий"	общинско	Община
Малиново	ОУ "Васил Левски"	общинско	Община
Ловеч	ОУ "Панайот Пипков"	общинско	Община
Александрово	ОУ "Св. св. Кирил и Методий"	общинско	Община
Ловеч	СУ "Св. Климент Охридски"	общинско	Община
Ловеч	СУ "Тодор Кирков"	общинско	Община
Ловеч	Профилирана природо-математическа гимназия	общинско	Община
Ловеч	Профилирана езикова гимназия "Екзарх Йосиф I"	общинско	Община
Ловеч	Национална професионална гимназия по ветеринарна медицина „Проф. д-р Димитър Димов“	държавно	МОН
Ловеч	Професионална гимназия по механоелектротехника	държавно	МОН
Ловеч	Професионална гимназия по икономика търговия и услуги	държавно	МОН

Източник: Национална електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО).

През новата 2020/2021 учебна година в детските градини са записани 951 деца. От тях 5-годишните са 254, а 6-годишните – 244. Децата са записани в 40 групи. С Решение № 248 от 26 ноември 2020 година на Общински съвет – Ловеч, се въведе задължителна предучилищна подготовка на 4-годишните деца в детските градини на Община Ловеч, считано от 01.01.2021 година. Към тази дата в детските градини на общината са обхванати 208 деца на 4 години, навършени през 2020 година.

За новата 2020/2021 учебна година броят на децата в подготвителните групи и на учениците в I–XII клас в ловешките училища (в т. ч. частното училище) е 4 270, с които са сформирани 202 групи и паралелки.

Община Ловеч	Брой деца/ученици за последните 5 учебни години				
	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Деца в системата на предучилищното образование - в детските градини	1 081	1 025	1 015	951	951
Деца и ученици в системата на предучилищното и училищното образование в общински училища	4 291	3 993	3 925	3 736	3 590
Ученици в училищното образование в държавните професионални гимназии (дневна форма на обучение)	736	792	788	709	653
Деца и ученици в системата на предучилищното и училищното образование в частно училище	---	---	---	13	27
ОБЩО	6 108	5 810	5 728	5 409	5 221
Сформирани групи и паралелки в детските градини и училища	278	265	262	252	242

Източник: Национална електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО), към 1 октомври на съответната година.

По данни на общинска администрация записаните ученици в I клас за учебната 2020/2021 са общо 245, сформирани са 14,5 паралелки. През предходната учебна година учениците в I клас са били общо 309, като са сформирани 17,5 паралелки.

В подготвителните групи на училищата са записани общо 40 деца на 5 и 6 години и са сформирани 3 групи. През миналата 2019/2020 учебна година децата в подготвителните групи на училищата са били общо 38, като отново са сформирани 3 групи.

От заявления държавен план-прием за VIII клас за учебната 2020/2021 година в 7 училища са сформирани 17 паралелки с 431 ученици, като 12 паралелки са с максимална пълняемост от по 26 до 29 ученици, 4 паралелки са с пълняемост от по 23 до 25 ученици. За учебната 2020/2021 година не е реализиран държавен план-прием за 1 паралелка в ПГМЕТ. През миналата 2019/2020 учебна година от заявления държавен план-прием за VIII клас в 7 училища са сформирани 18 паралелки с 420 ученици.

Професионалното образование все повече се обвързва с потребностите на пазара на труда, като подготвя специалисти, които отговарят на профила на

местната и националната икономика. Въпреки това е необходимо още по-тясно сътрудничество между бизнеса и професионалните училища за създаване на адекватни учебни програми и по-добро планиране на приема. Разширяването на дуалното обучение също е от полза за развитието на уменията на учениците и плавния преход от обучение към работа.

През 2020 г., с решение на Министерски съвет за иновативни училища са определени: ППМГ, гр. Ловеч, ОУ „Васил Левски“, гр. Ловеч и НПГВМ „Проф. д-р Димитър Димов“, гр. Ловеч.

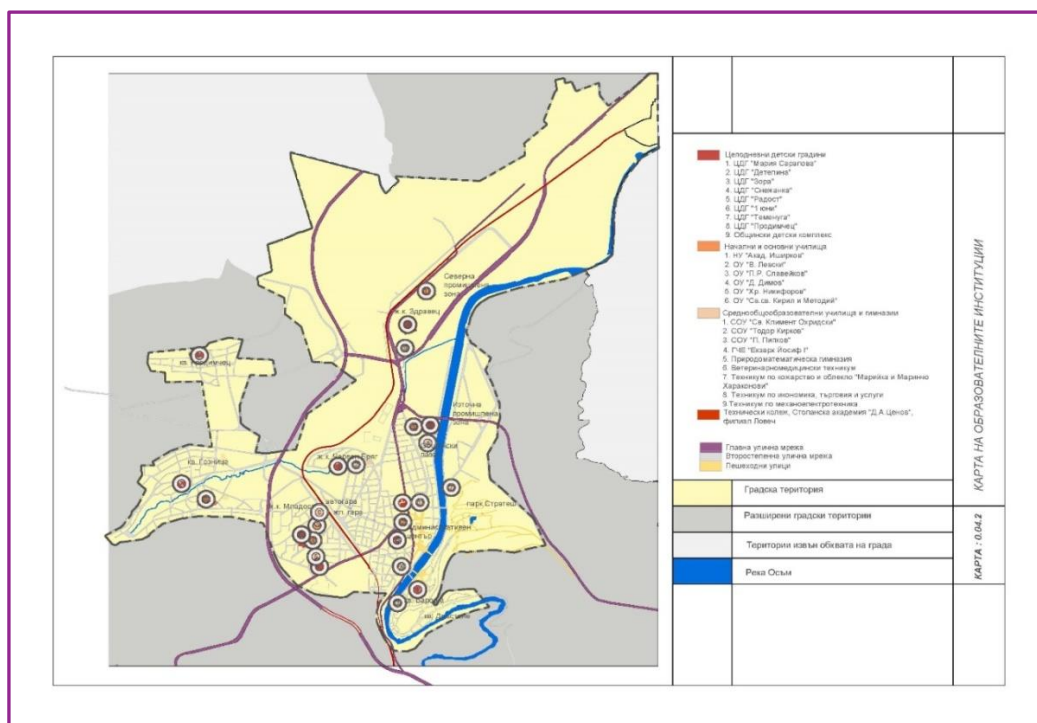
От няколко години в две общински училища има несамостоятелни общежития: профилираната ПЕГ „Екзарх Йосиф I“ и средищното ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, гр. Ловеч. В държавната НПГВМ „Проф. д-р Димитър Димов“ от учебната 2020/2021 г., също функционира несамостоятелно училищно общежитие с 2 групи.

През 2020 г. в общината функционират 4 центъра за подкрепа по чл. 49 от Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО): два общински Центъра за подкрепа за личностното развитие (ЦПЛР - Ученическо общежитие и ЦПЛР - Общински детски комплекс), един държавен Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО) и един държавен Център за специална образователна подкрепа (ЦСОП) „Васил Левски“. Общинските центрове за подкрепа се финансират от общинския бюджет, а държавните центрове за подкрепа - от бюджета на МОН.

На територията на общината в гр. Ловеч функционира Технически колеж - Ловеч, който е създаден през 1989 г. с решение на Министерския съвет и е основно звено в структурата на ТУ-Габрово. В ТК-Ловеч се провежда обучение на студенти за висше образование с образователно-квалификационна степен “професионален бакалавър” в три акредитирани професионални направления и четири специалности. Технически колеж-Ловеч разполага с добре структурирана и обзаведена материална база. Практическото обучение се провежда във фирми в град Ловеч и региона.

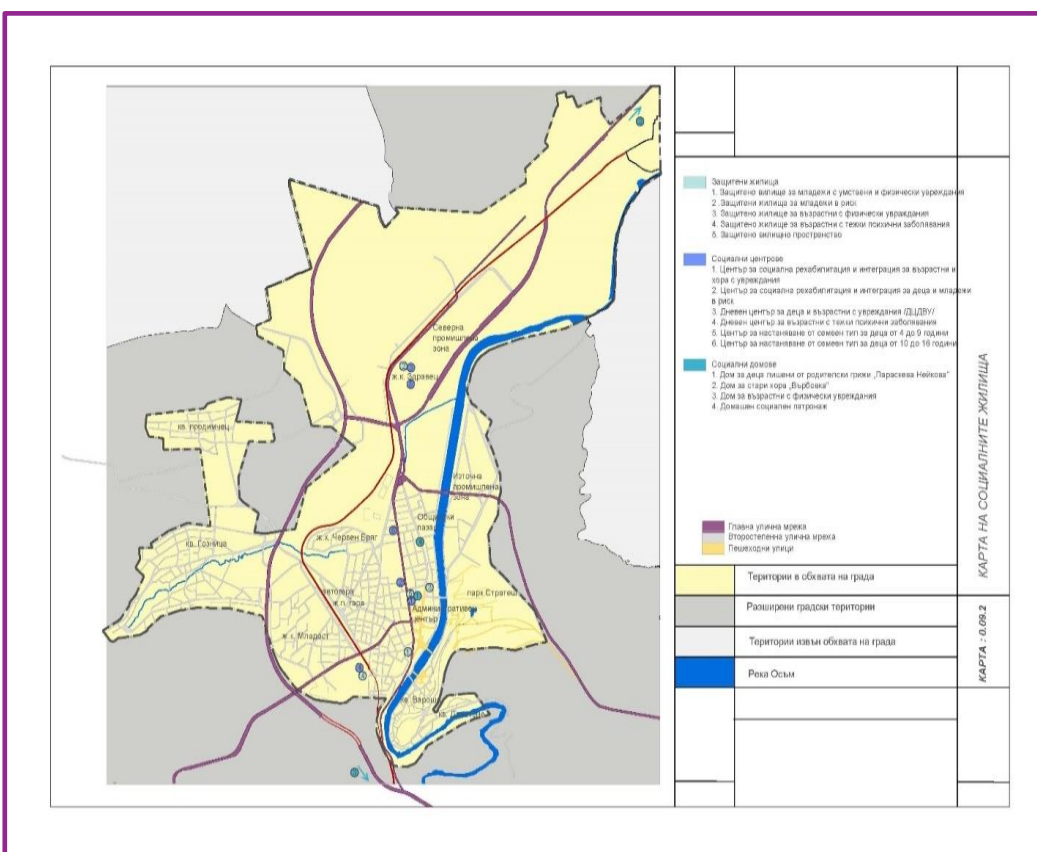
Основните приоритети на Община Ловеч за развитие на образованието:

1. Инвестиране в качествено, конкурентноспособно и ефективно образование, чрез оптимизация на общинската образователна система с цел намаляване процента на преждевременно напусналите и отпаднали деца, постигане на максимален обхват на подлежащите на задължително образование и пълноценно интегриране на децата от различните общности.
2. Развитие на образователната инфраструктура в съответствие с потребностите на местната икономика и нуждите на пазара на труда, като важно условие за по-добра реализация на младите хора на пазара на труда.
3. Обновяване и модернизация на наличния сграден фонд на детските градини и училищата, в които не са приложени мерки за енергийна ефективност, чрез реализация на нови проекти и осигуряване на съвременно оборудване и обзавеждане за създаване на привлекателна образователна среда.
4. Осигуряване на възможност за целодневна организация на учебния процес, места за отдих и спорт, за занимания по интереси и други.

* Карта на учебните заведения в гр. Ловеч

3.5. Социални услуги

* Карта на социалните домове и обекти в община Ловеч

Към 31.12.2020 г. община Ловеч разполага с добре развита мрежа от социални услуги - като брой, вид и обхват на целевите групи.

№ по ред	Социални услуги в община Ловеч	Капацитет на услугата бр.	Средно-годишни ползватели бр.
1	Личен асистент	-	349
2	Домашен санитар	20	10
3	Домашен социален патронаж	300	308
4	Патронажна грижа за възрастни и лица с увреждания	146	213
5	Дневен център за пълнолетни лица с увреждания	30	30
6	Дневен център за деца и младежи с увреждания	46	53
7	Дневен център за подкрепа на деца и младежи с увреждания и техните семейства	30	нова услуга
8	Център за социална рехабилитация и интеграция	25	64
9	Център за обществена подкрепа	45	70
10	„Приемна грижа“, която се предоставя в градовете Ловеч, Троян и Тетевен – общо 40 приемни семейства и 60 деца ползващи услугата	14 семейства за гр. Ловеч	11 деца за гр. Ловеч
11	Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Здравец“	10	8
12	Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания „Лале“	12	10
13	Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с умствена изостаналост „Вяра“	14	14
14	Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания „Надежда“	14	9
15	Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания „Любов“	14	10
16	Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с деменция „Свети Иван Рилски“	8	6
17	Защитено жилище за лица с физически увреждания „Свети Константин и Елена“	8	6
18	Защитено жилище за лица с физически увреждания „Свети Николай“	8	7
19	Защитено жилище за лица с психични разстройства	8	8
20	Защитено жилище за лица с умствена изостаналост „Пилавата къща“	6	6
21	Преходно жилище за деца от 15 до 18 годишна възраст	8	нова услуга
22	Наблюдавано жилище	4	4
23	Наблюдавано жилище за младежи от 18 до 21 години	6	нова услуга
24	Дом за пълнолетни лица с физически увреждания с. Сливек	40	36
25	Дом за стари хора „Върбовка“	30	24
26	Клубове на инвалида	8	800

Изводът от представените данни е, че община Ловеч е с много добре функционираща система от социални услуги. Развитието на социалните услуги е в

подкрепя на основните човешки права и свободи, утвърдени в международните документи и конвенции за защита на правата на човека и за правата на детето, като утвърждава ценностите при планирането и предоставянето на социални услуги, които се споделят от заинтересованите страни в община Ловеч.

3.6. Култура и културно-историческо наследство

На територията на община Ловеч се съхраняват и популяризират различни културно-исторически обекти, има и добре развитата мрежа от читалища и културни институти.

На територията на град Ловеч е разположен един от добре запазените архитектурно-исторически резервати, съхраняващ възрожденска архитектура и под юридическата защита на Министерството на културата и Националния институт за недвижимо културно наследство. За АИР „Вароша“ има специална разпоредба за управление, стопанисване и опазване на сградите, разположени на територията му - Наредба № 10 от 1978 г. на Комитета за култура и Комитета по архитектура и благоустройство (ДВ бр. 75 от 1978 г.)

Културните институти имат изключително значение за съществуващото културно многообразие и са решаващ фактор за интелигентния растеж, преследван от Европейския съюз, чрез инвестиции в образование, творчество и иновации.

На територията на община Ловеч културни институти са: Драматичен театър – Ловеч, Регионален исторически музей, Художествена галерия – Ловеч, Регионална библиотека „Проф. Беню Цонев“ - Ловеч и 34 читалища, регистрирани по Закона за народните читалища и вписани в Регистъра към Министерството на културата.

Читалища в община Ловеч

Читалища	Местоположение	Библиотека
На територията на град Ловеч:		
Ловчанско читалище „Наука - 1870 г.“	гр. Ловеч	☒
НЧ „Зорница 2010 г. - Нено Щрегарски“	гр. Ловеч	☒
НЧ „Бъдеще за Ловеч 2009“	гр. Ловеч	☒
НЧ „Бяла Анаста - 2016“	гр. Ловеч	☒
НЧ „Зора - 1930 г.“	кв. Продимчец	✓
НЧ „Просвета - 1926 г.“	кв. Гозница	✓
В селата на община Ловеч:		
НЧ „Паисий - 1896 г.“	с. Александрово	✓
НЧ „Светлина - 1919 г.“	с. Абланица	✓
НЧ „Просвета - 1927 г.“	с. Чавдарци	✓
НЧ „Съгласие - 1928 г.“	с. Стефаново	✓
НЧ „Полк. Стоян Едрев - 1895 г.“	с. Радювене	✓
НЧ „Просвета - 1906 г.“	с. Дойренци	✓
НЧ „Васил Левски - 1929 г.“	с. Умаревци	✓
НЧ „Просвета - 1927 г.“	с. Гостиня	✓
НЧ „Пробуда - 1927 г.“	с. Горно Павликене	✓
НЧ „Просвета - 1901 г.“	с. Слатина	✓
НЧ „Просвета - 1934 г.“	с. Скобелево	✓
НЧ „Светлина - 1927 г.“	с. Лисец	✓

НЧ „Събуждане - 1927 г.“	с. Малиново	✓
НЧ „Хлевец - 1919 г.“	с. Хлевец	✓
НЧ „Васил Левски - 1924 г.“	с. Кърпина	✓
НЧ „Пробуда - 1909 г.“	с. Брестово	✓
НЧ „Христо Ботев - 1925 г.“	с. Лешница	✓
НЧ „Пробуда - 1926 г.“	с. Йоглав	✓
НЧ „Христо Ботев - 1927 г.“	с. Горан	✓
НЧ „Съзнание - 1929 г.“	с. Смочан	✓
НЧ „Пробуда - 1927 г.“	с. Дренов	✓
НЧ „Христо Ботев - 1930 г.“	с. Славяни	✓
НЧ „Напредък - 1920 г.“	с. Баховица	✓
НЧ „Христо Ботев - 1928 г.“	с. Пресяка	✓
НЧ „Напредък - 1928 г.“	с. Казачево	✓
НЧ „Изгрев - 1926 г.“	с. Българене	✓
НЧ „Зора - 1897 г.“	с. Деветаки	✓
НЧ „Съзнание - 1913 г.“	с. Владиня	✓

Ролята на народните читалища е значима и незаменима за насърчаване развитието на общностен дух, опазването на традициите в изкуствата и бита, както и за самодейното творчество. Значителен дял от тях са териториално съсредоточени в град Ловеч - четири са разположени в централната част на града, а още две в кварталите „Продимчец“ и „Гозница“. В периода 2013-2017 г. е създадено едно ново градско читалище - „Бяла Анаста - 2016“. **В 28 села от общината също има читалища**, които **поддържат културния живот на местните хора**. Методическата рамка в работата на местните читалища се задава от Регионалния експертно-консултантски информационен център, функциониращ в град Ловеч. Общината приема и изпълнява програми за читалищни дейности с цел да запази ролята на читалището като една устойчива културна институция със специфична мисия за съхранение и развитие на традиционните ценности на нацията.

Общинският съвет на Ловеч е учредил безвъзмездно право на ползване върху имоти общинска собственост на 28 читалища и е планирал предоставянето на имоти на още 4 читалища на територията на община Ловеч.

Народните читалища активно участват в културния живот на град Ловеч. Общият брой на любителските колективи е 45, а на школите - 10. Към общия брой клубове, който е 48, има и 3 професионални формации, поддържани от Ловчанското читалище „Наука – 1870 г.“: Куклен театър, Музикален театър и Дуо за класическа музика. Народните читалища организират и успешно участват в престижни културни събития в страната и чужбина, където печелят множество награди и отличия.

Библиотечната дейност е основна за повечето читалища, а на места е и единствената такава. В община Ловеч към читалищата функционират **30 библиотеки**. Общият книжен фонд на читалищните библиотеки е **209 423 тома**. Всяка година има читалища, които взимат участие в проекти за допълване на библиотечния фонд. През 2019 г. НЧ „Съзнание - 1929 г.“, с. Смочан, участва в конкурс за допълнителна читалищна субсидия по Раздел II на Общински проектен фонд, с цел попълване на библиотечната дейност. Читалищните библиотеки са

общодостъпните информационни центрове и осигуряват на местното население библиотечно и информационно обслужване.

В програмата за развитие на читалищната дейност на община Ловеч са планирани дейности за обогатяване на библиотечния фонд и технологично обновяване на библиотечната дейност - чрез участия в програми и проекти и чрез дарения; подобряване и разширяване на информационното обслужване на читателите - чрез използване на централите и мрежата, изградена по Програма "Глобални библиотеки – България "; срещи с автори и представяне на книги; подновяване на абонаменти и привличане на нови такива за периодичен печат и местна преса.

Чрез програми като „Глобални библиотеки“ и Общинския проектен фонд през последните години качеството на библиотечното и информационно обслужване в читалищните библиотеки значително се е подобрило. Обогатен е библиотечният фонд, подобро е информационното обслужване на читателите, организират се обучения по библиотечен мениджмънт и предоставяне на нови услуги в библиотеките, обновена е компютърната техника и е осигурена поддържа и интернет връзка. Този процес на обновяване следва да продължи и да е постоянен.

Културни събития в община Ловеч с регионално и местно значение

Календарът на културните събития на Община Ловеч е наситен с разнообразни събития, които включват чествания на националните и официалните празници на Република България, както и отбелязване на важни годишнини, свързани с исторически събития и личности. Календарът подкрепя и реализира събития с местно, национално и международно значение. Традиция е провеждането на:

- **„Цветница“** е най-пъстрият, обичан и красив празник в Ловеч, който се провежда ежегодно в дните на църковните празници Лазаровден и Цветница. В празника са включени Национален събор на народното творчество, обичаят Кумичене, Панаир на художествените занаяти;
- **Празник на град Ловеч, 11 май** - Ден на Светите братя Кирил и Методий. Ловеч - градът, в който е родена музиката на най-съкровения химн в прослава на делото им чества този ден като свой празник;
- **„Люляковите музикални вечери“** се провеждат от 8 до 11 май и дават възможност за среща на публиката с големите имена в българското професионално музикално изкуство. Преминават под патронажа на Министерството на културата.
- Национален пленер по живопис **„Дувари“** се организира ежегодно от Община Ловеч и ХГ „Проф. Теофан Сокеров“ и събира творци от цялата страна.
- **„Варошлийски вечери“** представя градската култура на Ловеч от началото на XX век и смесването на българските традиции с навлизащата европейска мода. Събитието е една романтична пътека, свързваща минало, настояще и бъдеще. С провеждането на цикъла „Варошлийски вечери“ през месец септември Община Ловеч се включва в инициативата „Европейски дни на наследството“.

- Фолклорен фестивал „Хоро под Стратеш“ - провежда се ежегодно през месец юни, организиран от НЧ „Зорница-2010 г. - Нено Щрегарски“, с подкрепата на Община Ловеч. Празникът се радва на огромен интерес от фолклорните клубове от страната и създава нови предпоставки за развитието на културния туризъм в гр. Ловеч.
- Националният фолклорен събор „Ритъмът на България“ се провежда ежегодно в гр. Ловеч в края на месец септември и събира самодейни танцови и певчески формации от цяла България. Съборът се организира от НЧ „Бяла Анаста - 2016“, НЧ „Напредък - 1920 г.“ с. Баховица и Модна къща „Перлита“, с подкрепата на Община Ловеч.

Движими културни ценности

В движимите културни ценности се включват колекциите на културните институти в гр. Ловеч, както и библиотечният фонд на Регионалната библиотека и читалищните библиотеки.

В Регионален исторически музей Ловеч постоянно са представени пет /5/ експозиционни обекта от историческите периоди праистория, средновековие, възраждане и ново и най-ново време с научна и културна област археология, етнография, история, природа и техника.

Археологията е представена в Ловешка крепост - праисторическо антично и средновековно селище в местността „Хисарлъка“ – недвижима културна ценност с категория „национално значение“, археологически резерват и зала „Археология“ в Музейна сбирка „Васил и Атанас Атанасови“ със стратиграфски профил от Деветашката пещера, праисторическа пещ и тъкачен стан.

Етнографията е представена в Етнографски комплекс–пресъздаващ характерния за българското възраждане начин на живот, и настъпващите в края на XIX – началото на XX век промени в бита със западноевропейско влияние и културата на семейство на интелектуалец от средната класа през 30-те и 40-те години на XX век.

Историята е представена в Музей „Васил Левски“ отразяващ борбите на българите за национално освобождение и дейността на Левски в Българско, Ловешкия революционен комитет и ролята му като централен за вътрешността на страната, Новоселското въстание /1876/, Първото и Второто освобождение на Ловеч през Руско-турската война /1877-1878/. С най-богатата колекция от лични вещи на Васил Левски, негови съратници и сподвижници, и Кърчинското ханче - недвижима културна ценност с категория „национално значение“. Това е първият музей в страната, посветен на Апостола.

Природата и техника е представена в Музейна сбирка „Васил и Атанас Атанасови“ с минерали и минерални суровини от България и света и колекция „Радиоапарати“ - българско и чуждестранно производство.

В изложбена зала „Покрит мост“ се представят временни тематични изложби на музея и гостуващи такива от други музеи на страната.

Художествена галерия „Проф. Теофан Сокеров“ - Ловеч е открита през 1964 г. Галерията притежава около 2750 творби на известни български и чуждестранни

художници, творили от 30-те години на XIX в. до наши дни в областите живопис, скулптура, графика и приложни изкуства. През 2020 г. Художествената галерия в Ловеч е именувана на името на проф. Теофан Сокеров, който е сред най-значимите съвременни български художници и е автор на многолико и богато творчество. Към Художествена галерия „Проф. Теофан Сокеров“ - Ловеч са открити следните експозиционни къщи:

- В „Къщата на дарителите“ са обособени като постоянни експозиции колекциите с даренията на талантливите художници Димитър Казаков-Нерон и Мирчо Мирчев. По волята на Димитър Казаков - Нерон (1933-1992 г.) там са експонирани 185 авторски графики, рисунки, технологични експерименти и 95 керамични пана. Дарението на Мирчо Мирчев (1922-1999 г.) се състои от 401 творби - живопис, скулптура от дърво и метал, уникални със своята декоративност и чистота на формата.
- „Къща-Дарение Никола Манев“ - дарението е разположено в реставрирана къща в кв. „Вароша“ и е подредено в три зали. Показани са 28 творби - живопис и рисунки с пастел. Произведенията са предимно от периода на 90-те години на XX век.

Паметници от изключителна културна важност, част от градското културно наследство на гр. Ловеч

Пластична композиция „Средновековен български воин“

Издигната на централния градски площад за отбелязване на 820-годишнината от сключеното в Ловеч примирие с което византийският император Исак II Ангел признава независимостта на областите в които се разпростира българското въстание, а за български владетели неговите предводители Асен и Петър, част от събитията довели до възстановяване на българската държава. Скулптур Сейфетин Шекеров.

Паметник на Тодор Кирков, поборници и опълченци от Ловеч

На 2 май 1901 г. е избран инициативен комитет с председател д-р Параскев Стоянов за построяване на паметник на Т. Кирков, единият от тримата войводи на Тревненската /Новомахленската/ чета и ловчанските въстаници. Съставен е Акт в който са посочени: времето и мястото на поставянето на основния камък, имената и заслугите на още живите или вече починали поборници и опълченци. В основата на паметника се зачиждат костите на Тодор Кирков в специално ковчеже, три броя на Акта, три екземпляра от монографията на д-р Стоянов „Градът Ловеч като център на Българския централен революционен комитет, столица на Васил Левски и роден град на поборника Тодор С. Кирков“, писмо на комитета към ловчанските граждани, програмата за отбелязването на 25-годишнината от Априлското въстание, пощенски карти издадени от комитета, последния брой на в. „Стремление“, екземпляр от Протокол № 22 от 21 юни 1901 г. на Ловчанския градски общински съвет, „по една от текущите български монети, освен златните“ и обикновени пощенски карти и марки. Точно след година време паметникът на войводата, поборници и опълченци от Ловеч е тържествено открит. Скулптур Борис Шатц.

Паметник на Васил Левски

Идеята за изграждане на паметник на Васил Левски води своето начало от февруари 1944 г., когато в Ловешката община се основава Фонд „За постройка паметник на Васил Левски“. Чак след 15 години градското ръководство обявява конкурс за „изготвяне на проект за „скулпторно-архитектурен паметник с монументален характер“. Съставът на творческия колектив, който реализира паметника е от скулптурите Георги Гергов, Илия Илиев, Иван Кесяков и Димитър Димитров и архитектите Александър Доросиев и Душко Романов. Тържественото откриване е на 27 май 1964 г. в празнична обстановка. Удачния избор на мястопоместността „Старо хоро“, която свързва хълмовете „Стратеш“ и „Хисаря“ и разделя кварталите „Вароша“ и „Дръстене“, дава възможности за прекрасна видимост от града към паметника, и обратното-осигурява чудесна панорамна гледка от неговото подножие към града. Благодарение на реализацията на проекта „Светлина и звук“, вече петнадесет години ловчанци и гостите имат възможност да наблюдават и се наслаждават на величествената бронзова 9 метрова фигура на Левски и реставрираните крепостни стени на средновековния Ловеч от различни точки на града, когато над него се спусне нощта.

Кървав паметник

Издигнати в двора на Храм „Св. Троица“ и кв. „Дръстене“ над гробове-костници в памет на убитите ловешки граждани на 15 юли 1877 г. при овладяването на Ловеч от отряда на Рифат паша през Руско-турската война 1877-1878 г.

Белия паметник

Издигнат за прослава на руския император Александър II и освобождението на Ловеч от османско иго на 22 август 1877 г. на хълма Стратеш през 1880 г. по проект на арх. Вокар. На южната страна е с мраморна плоча върху която са вдълбани имената на военните части на руската армия участвали в освобождението на Ловеч.

Черния паметник

Надгробен паметник издигнат в памет на войници от 118- и пехотен Шуйски полк и 64-ти пехотен Казански полк, загинали при освобождението на Ловеч от османско иго на 22 август 1877 г. на хълма Стратеш през 1880 г. по проект на руски архитект. Изработен в Путиловския завод в Санкт Петербург.

Алея на българо-руската дружба

Открита в парк „Стратеш“ през 1987 г. за отбелязване на 100-годишнината от освобождението на Ловеч. Мемориалния комплекс е от преместени надгробни братски могили, могили-саркофази и надгробни плочи издигнати през 1878 и 1879 г. в памет на загинали руски низши чиновци и командири при освобождението на Ловеч на 22 август 1877 г. през Руско-турската война 1877-1878 г.

Паметник на Екзарх Йосиф I

Издигнат на централния градски площад в прослава на делото на Йосиф I - ловчански митрополит и екзарх български. Делото му, градено с много труд и любов, в навечерието на Балканските войни обединява в екзархийския диоцез българските земи в етническата цялост, която обхваща приблизително границите на Санстефанска България. Скулптур Сейфетин Шекеров.

Религиозни храмове

В границите на община Ловеч се намират множество храмове, които са възможност за развитие на религиозен и поклоннически туризъм.

Име	Вид	Населено място
Катедрален храм "Св. Св. Кирил и Методий"	Църква	гр. Ловеч
"Успение богородично"	Църква	гр. Ловеч
Църква "света троица"	Църква	гр. Ловеч
"Света неделя"	Църква	гр. Ловеч
храм „Св. Иван Рилски“	Църква	кв. Гозница
„Свети Димитър“	Църква	с. Абланица
Манастирът "Света Богородица – Ястреб"	манастир	с. Сливек
„Света Параскева“	Църква	с. Радювене
„Рождество Пресвета Богородици“	Църква	с. Стефаново
„Света Параскева“	Църква	с. Слатина
"Св. вмчк Георги"	Църква	с. Соколово
„Св.вмчк.Димитрий“	Църква	с. Дойренци“
„Св. вмчк Димитър"	Църква	с. Александрово
“Възнесение Господне"	Църква	с. Горан
"Св. Марина"	Църква	с. Баховица
"Св. вмчк Георги"	Църква	с. Брестово
"Св. Успение Богородично"	Църква	с. Българене
"Св. Николай Мирликийски"	Църква	с. Владия
"Св. Архангел Михаил"	Църква	с. Горно Павликене
„Св. вмчца Параскева“	Църква	с. Гостиня
"Св. пророк Илия"	Църква	с. Деветаки
"Възнесение Господне"	Църква	с. Смочан
"Св. Архангел Михаил"	Църква	с. Дренов
„Св. вмчца Ирина“	Църква	с. Йоглав
"Св. св. Кирил и Методий"	Църква	с. Казачево
"Успение Богородично"	Църква	с. Къкрина
"Света Троица"	Църква	с. Лисец
"Св. вмчк Димитър"	Църква	с. Малиново
"Св. пророк Илия"	Църква	с. Пресяка
"Св. Йоан Рилски"	Църква	с. Славяни
"Св. св. Кирил и Методий"	Църква	с. Сливек
"Св.Вмчк. Димитър"	Църква	с. Хлеvene
Христова Евангелска Църква "Шалом"	Църква	гр. Ловеч

Културно-исторически обекти

Културно-исторически обекти в град Ловеч	Информация
Покрития мост над река Осъм	Покритие мостове са запазена марка на Ловеч. Преминавайки през различни перипетии и преживявайки възход и упадък, покритите мостове на Ловеч неизменно се вплитат органично в съдбата на поколения ловчанлии от началото на XIX век до наши дни. В средата на 70-те години на XIX век Колю Фичето построява поредното уникално транспортно съоръжение, много по-съвършено и издържано в архитектурно, градоустройствено и търговско отношение в сравнение с предшествениците си. Днес Покритият мост е символ на град Ловеч и е оформен като «Улица на занаятите».
Архитектурно-исторически резерват Вароша	С разпореждане на Министерския съвет от 1968 г. квартал „Вароша“ е обявен за архитектурно-исторически резерват (АИР). Обръщането към възрожденската епоха и нейното архитектурно наследство е отразено в градоустройствения план на стария град, като запазен в голяма степен архитектурен ансамбъл не като застинал паметник на културата, а като жив организъм. От запазените 440 варошчански къщи 182 са регистрирани като паметници на културата. Сполучливата реставрация на къщите и приятния човешки мащаб на възрожденския ансамбъл създават приятна атмосфера и добро място за живеене, за отдих и познавателни посещения на гости туристи.
Ловешка средновековна крепост - паметник с национално значение, музеен и туристически резерват.	Ловеч е град наследен от римо-византийската епоха. Възникването на крепостта се отнася към IX-X в. Тя е част от българската укрепителна система изградена по северните склонове на Стара планина с предназначение да пази подстъпите към Троянския проход, към столицата Търново и Етрополския проход. Тя е крепост за защита и е рядко населена с ограничен брой цивилно население, духовенство и главно войска. Тук през 1187 г. се подписва Ловешкото примирие с което византийският император Исак II Ангел признава независимостта на областите, в който се разпростира българското въстание, а за български владетели неговите предводители Асен и Петър, част от събитията довели до възстановяване на българската държава. От края на XII в. Ловеч и околността е родово владение на Асеновци. „Вътрешния град“ е цитадела на средновековния град и средище на административен, политически, религиозен и културен живот. Големи нарушения в Ловешката крепост има след XIV в., превърната в късен некропол. След XVII в. е каменна кариера, от която се изземват строителни материали за квартал „Вароша“. Крепостта е съхранена и експонирана като недвижима културна ценност чрез археологическите разкопки през 1921, 1963-1973 и 1983-1984 г. Всички разкрити архитектурно-исторически структури са реставрирани.
Храм "Света Великомъченица Неделя"	Това е най-стрият храм в града, построен е през 1535 година. Бил е катедрален храм на Ловеч и остава такъв до края на 19 век. Намира се в границите на АИР „Вароша“ и е недвижима културна ценност от национално значение.
Етнографски комплекс	Състои се от две къщи - Драсовата и Рашовата, които са архитектурно наследство. Вътрешният интериор с автентични етнографски културни

	ценности пресъздава характерния за българското възраждане начин на живот и настъпващите в края на XIX – началото на XX век промени в бита със западноевропейско влияние, както и културата на семейство на интелектуалец от средната класа през 30-те и 40-те години на XX век.
Катедрален храм "Св. св. Кирил и Методий"	Катедралният храм „Св. св. Кирил и Методий“ е най-новият и най-големият храм в град Ловеч. Той представлява трикорабна базилика с три престола и е на две нива. Приземното ниво е посветено на празника Въведение Богородично, а горното ниво - на светите равноапостолни братя Кирил и Методий. Южният и северният престоли в горното ниво са посветени съответно на преп. Йоан Рилски Чудотворец и на св. Николай Мирликийски Чудотворец. 25-метровата катедрала има 4 купола - един централен, по един от северната и южната страна и един върху камбанарията. Храмът впечатлява и със своето вътрешно благолепие - изящни полиелеи, удивителни стенописи, дело на известния български зограф Владимир Аврамов, дърворезбован иконостас - истинско произведение на изкуството, излязло изпод ръката на смолянски майстори, красива мраморна настилка. Апостолският ред на иконостаса е удължен: от южната страна - с икони на български светии като св. княз Борис-Михаил Покръстител, св. патриарх Евтимий Търновски, св. мчца Злата Мъгленска, а от северната страна - с икони на светители на Православната Църква.
Старата градска баня „Дели Хамам“	Богатият римски гражданин Сергей Ората, живял в края на I век преди Христа решил да използва водата чрез отопляване отдолу. Така създал и въвел инсталация наречена хипокауст. Тази система намира широко приложение в архитектурата на римската античност при строежа на публичните бани. Системата хипокауст се възпроизвежда и в ислямския свят, в обществените бани „хамам“. „стопям“, „загрявам“, „горещ съм“, „къпя се“. Строителството на османските обществени бани по българските земи се въвежда през първата половина на XV век и продължава до края на XIX век. Тяхното разпространение се среща предимно в селища от градски тип. Една част от тях функционират до 70-80 те години на XX век, като Ловешката „Дели Хамам“. Хамамите се ползват от цялото население на съответното селище, независимо от неговата етническа, религиозна, класова и полова принадлежност. Характерната архитектура се вписва в цялостния облик на квартал „Вароша“.
Храм "Успение Богородично"	Храмът се намира в АИР „Вароша“, близо до музея на Васил Левски и е недвижима културна ценност от национално значение. Най-ценната принадлежност в храма е неговият великолепен иконостас дело на майстори от Тревненската школа, който се нарежда до най-добрите образци на църковната дърворезба от първата половина на XIX в. Иконите са изографисани в периода XVIII – XIX в. Тук се намират и някои старопечатни издания, най-старото от които е от 1624г. В двора са погребани видни ловчалии и сътрудници на Васил Левски: Марин Поплуканов, Величка Хашнова, Иван Докторов и др.
Музей "Васил Левски"	Отразява борбите на българите за национално освобождение и дейността на Левски в българско, Ловешкия революционен комитет и ролята му като централен за вътрешността на страната, Новоселското въстание /1876/, Първото и Второто освобождение на Ловеч през Руско-турската война /1877-1878/. С най-богатата колекция от лични вещи на Васил Левски, негови съратници и сподвижници.
Музейната сбирка	Експозиционен обект открит през 2008 г. представящ историческия

„Атанас и Васил Атанасови“	период праистория в зала „Археология“ и научната и културна област природа с минерали и минерални суровини от България и света и техника с колекция „Радиоапарати“, българско и чуждестранно производство.
Зоопарк	Зоопаркът е втория по големина в България. Зоологическата градина на Ловеч е създадена в 60-те години на XX век и се намира в парк „Стратеш“. На площ от 110 дка се отглеждат 420 животни и птици от 74 вида, представители на всички континенти.
Парк „Стратеш“	Идеята за подобряване и украсяване на града и неговите околности води своето начало от 1900 г. През 20-те години на дейността цели направа на природата достъпна, чрез поправяне на пътища и пътеки, строеж на хижи, каптиране на извори и поточета, направа на чешми и залесяване. През 1926 г. със съдействието на БТД „Стратеш“ е построена туристическа хижа. В периода 1926-1930 г., по поръчение на общинския съвет, трите дружества БТД „Стратеш“, ЮТД „Башбунар“ и ЛД „Сокол“ започват почистване, залесяване, терасиране, прокарване на алеи, поставяне на пейки и беседки и ограждение на „Стратеш“ с цел превръщането му в парк. Изграждат се подпорната стена под Черния паметник, каменната ограда на Белия паметник, поправя се пътя за хълма с каменна ограда-парапет и канавка, възстановява се зигзаобразната алея от Табашкия път до хижата, строи се чешма „Стратеш“ и туристическите спални при хижата. Местността се залесява и електрифицира. През 1948 г. Временната управа на Народния градски съвет одобрява идения проект на арх. Борис Иванчев за направа на извънградски парк в района на местността Стратеш. В началото на 60-е години на XX век започва ново благоустройство на парка. Строят се хотел-ресторант, летен театър, езеро, зоопарк и нова туристическа хижа. Новите обекти се откриват през май 1964 г. В периода 1976-1978 г. се изгражда Алея на българо-руската и българо-съветската дружба на която се пренасят костите на загиналите за освобождението на града руски и съветски войни и паметниците изградени на различни места в града в тяхна памет.
Културно-исторически обекти в общината	Информация
Деветашката пещера	Деветашката пещера е една от най-големите пещери в България, недвижима културна ценност с национално значение, природна забележителност и защитена територия. Общата ѝ дължина е 2 442 м, общата ѝ площ е 20 400 м ² , височина – 60 м. Разположена е на 16 км северно от Ловеч, близо до село Деветаки – на десния бряг на река Осъм. Пещерата е от международно значение като убежище на прилепите и е включена като приоритетен обект в списъка на Споразумението за опазване на европейските видове прилепи – EUROBATS.
АР „Старо Стефаново“	Старо Стефаново се намира на около 20 км югоизточно от Ловеч. През 1982 г. селото е обявено за Архитектурен резерват, като за паметници на културата са регистрирани 96 обекта – възстановени къщи, строени в началото и средата на XIX век с типичната за старопланинския район архитектура. В землището има открити две тракийски селищни могили и останки от римска крепост, а североизточно е минавал и стар византийски път.
Къкринско ханче	Къкринското ханче. Публична държавна собственост със статут на

недвижима културна ценност с национално значение. Първият музей в страната посветен на Апостола тържествено осветен на 10 май 1931 г. В началото на 60-те години в двора е построен паметник с барелеф на Левски, а през 2011 г. на фасадата е поставен барелеф на Христо Иванов-Големия. За 85-годишнината от неговото откриване експозицията е обогатена с нови спомагателни материали и визуални средства. Всяка година на 19 февруари пред паметника граждани и гости отбелязват годишнините от гибелта на Левски и поднасят цветя в знак на почит пред делото на Апостола.
--

Резервати

АИР „Вароша“ е създаден с разпореждане №364/24.09.1968 г. на Министерски съвет. С последните промени по Закона за културното наследство, Ловешката средновековна крепост и кв. „Вароша“ са обявени за археологически резерват (чл. 50, ал. 3 – ДВ, бр. 54 от 2011 г. приложение към ЗКН).

АР „Старо Стефаново“ - село Стефаново е разделено на две части, като старата му част е обявена за архитектурен резерват с разпореждане № 40 на Министерски съвет от 27 октомври 1982 г. и обнародвано в ДВ бр. 20 от 11 март 1983 г.

Градски построени форми, открити градски пространства и градски инфраструктури.

Административният и обществен център на град Ловеч е съсредоточен от двете страни на река Осъм, която, излизайки от скалиста теснина, прави няколко извивки между хълмовете Стратеш и Хисаря и алея „Баш бунар“. Открити пространства и пешеходна зона са ул. „Търговска“ в участъка от Покрития мост до ул. „Ал. Стамболийски“, включително градската градина, пл. „Екзарх Йосиф I“ и пл. „Г. М. Димитров“ - площадното пространство пред ОББ и комплекс „Космос“, площад „Свобода“, площад „Тодор Кирков“.

На откритите градски пространства са обособени места за отдих и почивка, като са монтирани и рампи за осигуряване на достъпна среда, ново решение на алейната мрежа в градската градина, отворена е нова пешеходна ос от ул. „Цачо Шишков“ през градската градина към катедралния храм. Открити градски пространства са и Парк „Стратеш“, Зоопарк Ловеч, Алея „Баш бунар“, районът около крепост „Хисаря“, Ловешка средновековна крепост и Алея на космонавтите - Ловеч.

Обекти на Културното наследство категоризирани в списъците на НИНКН

№ по ред	Наименование на НКЦ	Локализация		Статут по смисъла на ЗКН			
		Населено място	Административни и други данни	Документ за предоставяне на статут: /ДВ бр./год.; протокол на НСОПК/ СЕСОНКЦ, заповед № на МК/	Документ за определяне на режимите /териториален обхват, граници и предписания за опазване/ на НКЦ	Вид на НКЦ	
						Според научната и културната област, към която се отнасят, съгл.чл.47 от ЗКН	Според пространствената структура и териториалния обхват, съгл.чл.48 от ЗКН: единична/ групова
1.	Деветашка пещера	с. Деветаци		ДВ бр.53/1932 г.	Протокол на НСОПК от 24.04.1994 г.	Народна старина	
2.	Пещера „Окната“ Праисторическо селище в пещера „Окната“		2 км. СЗ 2 км. Северно	ДВ бр.75/1967 г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	
3.	Праисторическо, антично и средновековно селище	гр. Ловеч	м."Хисарлъка", в АИР „Вароша“, гр. Ловеч	ДВ бр.75/1967 г.		археологическа	групова
4.	Средновековната крепост "Хисаря" и част от квартал "Вароша"	гр. Ловеч		Разпореждане на МС № 364 от 24.09.1968 г. Протокол на междуведом. комисия от 09.08.2012 г.	Наредба № 10 на КК и КАБ за опазване и застрояване на АИР "Вароша" - ДВ бр.73 от 1978г.	архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	групова
5.	Старата част на с. Стефаново	с. Стефаново		МС № 40 от 27.10.1982г.		музеен и туристически резерват	
6.	Табашката пещера	гр. Ловеч	м. „Башбунар“, в града	ДВ бр. 75/1967 г.		археологически резерват	
7.	Пещерата „В. Левски“	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	м."Башбунар", в града	ДВ бр. 75/1967 г.		архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	единична
	Къщата на Христо Цонев /Латинеца/		кв. „Дръстене“	ДВ бр. 75/1978 г.		архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	единична
8.	Къща на Боян Илиев Драсов /Етнографски музей/	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул."Марин п. Луканов" № 9	ДВ бр. 75/1978 г.		историческа	единична
9.	Къща на наследници на Цано Рашев /Етнографски музей/	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул."Марин п. Луканов" № 11	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична

10.	Къща на Цонка Василева, Илия Събев и Васил Михайлов	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. „Т. Кацаров“ № 14 ул. „Гембицки“ № 1 и /3/ ул. „Христо Ив. Големия“ № 14	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
11.	Къща на Димитър Магареков, Донка Генова Къща на Гено Василев и Васил Чешнето	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. „Н. Ковачев“ № 7 ул. „Даскал Никола“ № 7	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
12.	Къща на наследници на Христо Дудевски	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. "Бенковски" № 1	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
13.	Къща на Митко Ботев и Пеко Кочев	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. „В. Левски“ № 113	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
14.	Къщата на Георги Киров Георгиев; Урумова къща, н-ци на Георги Георгиев и Марин Петков	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. "Ал.Константинов"№4 и ул. "Хаджиненчев"№ 3	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
15.	Къща на Боцка Павлова /Къща на Поляков/	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. „В. Левски“ № 66	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
16.	Къща на Фица Банева Генова /Митрополитски конак/	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. „Н. Цветанов“ № 1	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
17.	Къща на Данаил Карафезиев	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. „Дионисий Ловчански“ № 1	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
18.	Къща на Катина Кирчева Въллова /Вълкова/ Къща на Катина Кирчева и Кирил Контето	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. „В. Левски“ № 131 ул. „В. Левски“ № 131	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
19.	Къща на Райна Панкова Къща на наследници на Райна Пенкова /на Стоенчо Муцара/	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. "Д-р В. Караконовски" № 5 ул. „Ив. Фотев“ № 5	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
20.	Къща на Цветанка Данаилова	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. "Марин п. Луканов" № 29	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
21.	Къща на Екатерина Пеева и Тодор Тодоров	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. „Михаил Попович“ №10	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
22.	Градска баня „Дели хамам“	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. "Г. Стратиев" № 2	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна	единична
23.	Църква „Успение Богородично“	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. "Марин п. Луканов" № 18	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна и художествена	единична
24.	Църква „Св. Неделя“	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. „В. Левски“ № 123	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна и художествена	единична
25.	Къща на Бона Чакърлова Къща на Бона Чакърлова, Филип Баев, Георги и Величка Грамови	гр. Ловеч, АИР "Вароша"	ул. "Д-р Караконовски"№ 3 ул. „Ив. Фотев“ № 3	Протокол № 7 на НСОПК от 25.11.1999 г.		архитектурно-строителна и художествена	единична

Исторически личности

Иван Александър - ловешки деспот и български цар

В началото на XIV в. историята на Ловеч се свързва с личността на Иван Александър. До 1331 г. деспот на апанажно владение с център „богоспасяемия град Ловчъ“, от 1331 до 1371 г. – български цар. От брака му с Теодора в 1321-1322 г., в града се ражда първородният им син Михаил Асен през 1323 г., който в съгласие с наложената държавна практика е обявен от своя баща за съвладетел. Втория син Иван Срацимир роден към 1324/1325 г. по-късно е известен като цар на Видинското царство от 1356 до 1396 г. Третия син Иван Асен роден към 1328/1331 г. загива като командир на българската войска в борба с османските турци при Средец (София) към 1344/1345 г.

През XIV век Ловчанската епархия и ловешкият деспот и български цар Иван Александър имат изключителен принос българската книжнина и духовния живот в Ловеч да достигнат завиден разцвет. Обновени са стари и издигнати нови черкви и манастири, които се превръщат в средища на интензивна книжовна дейност. Преписват се стари и се правят нови преводи на среднобългарски език на гръцки оригинални богослужебни книги и летописи. В Ловешкото книжовно средище работят образовани монаси и подготвени книжовници, запознати добре със съществуващата старобългарска литература.

В Ловеч е намерена и най-голямата находка от 1427 сребърни монети, съдържащи лика на Иван Александър и на най-големия му син Михаил Асен.

Васил Кунчев-Левски

Възпитан в духа на източно православните християнски религиозни ценности през 1858 г. дава обет и приема монашеско посвещение под духовното име Игнатий.

Огнените призиви на Георги Раковски и срещата с неговите емисари, откриват нова страница в живота на дякон Игнатий – да се включи в борбата за освобождение на България от османско владичество. Левски се ползва с известност и авторитет сред революционната общност с натрупания сериозен практически опит с участието си в Първата /1862/ и Втората /1867-1868/ български легии и в четата на Панайот Хитов /1867/.

В края на май 1870 г. се прехвърля в България. В условията на нелегалност и задължителна конспиративност, пристъпва към практическата реализация на идеята за създаване на Вътрешна революционна организация. Посредством няколко обиколки, осъществени през лятото и есента на 1870 г. и пролетта и лятото на 1871 г., извършва огромна пропагандаторска и организационно-подготвителна работа по изграждане на нейните структури. В хода на апостолската дейност, Левски полага значителни усилия за изграждане на център на революционната дейност в Българско. През юли – август на 1870 г. Левски посещава Ловеч. В града се формира ядро от младежи-привърженици и симпатизанти на освободителната идея. От началото на 1871 г. Левски постепенно отрежда на Ловеч ролята на център на намиращата се в процес на съзиждане организация. Това решение се основава на две съображения: градът заема средишно положение в Северна България, което го прави удобен за поддържане на постоянна връзка с централата отвъд Дунава и улеснява

комуникациите с близките и далечни райони на страната и наличието в Ловеч на хора, които изразяват готовност да се посветят на борбата за Освобождение.

Йосиф I – Митрополит ловчански и Екзарх Български

Лазар Йовчев завършва Литературния и Юридическия факултет на Сорбоната във Франция. Мирогледът му се оформя под въздействието на духовно-политическия климат в центъра на Османската империя и парижката школа. На 23 септември 1872 г. приема монашество под името Йосиф. През януари 1876 г. архимандрит Йосиф е избран „с пълно вишегласие“ за Ловчански митрополит и ръкоположен тържествено. На 24 април 1877 г. „избирателен събор в екзархийския дом“ с участието на трима митрополити и 16 миряни го прогласява за нов Български Екзарх. Остава Ловчански митрополит до смъртта си на 20 юни 1915 г., а Ловчанска епархия от се управлява от наместник.

Идеалът на Негово Блаженство да обедини всички български епархии в Екзархията се реализира в значителни мащаби. До Балканската война /1912-1913/ в екзархийския диоцез се включват 7 епархии в Македония и 1 в Одринско управлявани от „екзархийски наместници“. В екзархийския диоцез са 1600 енорийски храма и параклиса, 73 манастира и 1300 свещеници.

Открива се Цариградската духовна семинария в която се обучават учители, възпитатели, чиновници, свещеници и монаси, епископи и митрополити, който със своята дейност спомагат за просперитета на Българската екзархия. Под ведомството на Българската екзархия в Македония и Одринска Тракия са 1 373 училища, 13 гимназии, 87 прогимназии с 2 266 преподаватели и 78 854 ученика.

Екзархията обединява българските земи в етническата цялост, която обхваща приблизително границите на Санстефанска България.

Екзархийското дело, градено с труд и любов, е смазано и опустошено след неуспехите на България в Междусъюзническата война (1913 г.) и клаузите на Букурещкия мирен договор. Българската екзархия е лишена от диоцеца си във вилаетите (освен в малка част от Одринско) и Йосиф I повече не може да остане в турската столица. На 28 септември 1913 г. пристига в София. Верен на своите нравствени принципи Екзарха прави Завещание, в което остава парични средства на училището „Йосиф I“ в Ловеч в помощ на най-бедните и способни ученици в училището.

Учителят, диригентът и композитор Панайот Пипков

Учител по музика и цигулка в петокласното мъжко училище „Йосиф I“, който в своето преподаване въвежда нови методи, предшественици на професионалното музикално образование у нас. Композиторът на първите български детски оперети „Деца и птички“ и „Щурец и мравки“. Първият музикален творец, чиито клавирни пиеси са изградени върху елементи на народното творчество. Автор на музиката на множество ученически песни, на гимнастическото дружество „Осъмски юнак“, на „Марш на македонския народ“ и стихотворението „Св. св. Кирил и Методий“ на Стоян Михайловски, изпято за първи път от учениците на петокласното мъжко училище. Днес е всеучилищен български химн.

Учителят, диригентът, композиторът и капел-майстор Камен Луков

Камен Луков завършва Императорското музикално училище в Одеса. Автор на маршове, хора, ръченици, романси оперна и оперетна музика. От 1905 до 1928 г. е капелмайстор на 34-и пехотен Троянски полк. С полка и военната духовна музика участва в Балканските и Първата световна войни. Дирижирайки на фронтовата линия е раняван няколкократно в ръцете и в края на жизнения си път остава инвалид. Не малка част от творбите му са посветени на полка: „За среща на 34 пехотен Троянски полк“ (1909), „Троянци край Босфора“ (1912-1913), „Марш на 34-и полк“ по текст на Любомир Бобевски, чието уметото перо разказва в седем стиха цялата бойна история на 34-и пехотен Троянски полк в Първата световна война. Марша е изпят за първи път през 1917 г. на Дойранската позиция. Чут от английските противници е пожелан да им бъде предоставена музиката на марша. След няколко дена е изпълнен от английски военен оркестър. Провокиран между боевете от адютанта на полка капитан Цоко Коев, за създаване на нов боен марш, в калните окопи на Чаталджа и Одрин Камен Луков написва музиката на новия боен марш с посвещение на капитан Цоко Коев с многозначителното заглавие „Весели и в боя“. Днес е Церемониален марш на Българската армия.

Летецът-космонавт на Народна Република България, генерал-лейтенант Георги Иванов

Член на четвъртият международен екипаж по програма „Интеркосмос“, като космонавт-изследовател с разработена научна програма в четири направления: физика на Космоса, дистанционно изследване на Земята от Космоса, космическа биология и медицина и микрогравитационни технологии. В открития Космос е изведен на 10 април 1979 г. с кораб „Съюз-33“ с командир Николай Рукавишников. Полета е прекратен поради проблем на кораб „Съюз-33“ и за предотвратяване на авария на станция „Салют-6“, с която трябва да се скачат. Приземяването на космическия кораб е уникално, поради настъпилите непредвидени ситуации, което води до вземането на извънредни мерки. В тази ситуация екипажа проявява „висок професионализъм, пълна мобилизация на всички физически и психически сили и самообладание. В изключително сложна и трудна обстановка спускаемия апарат на кораба „Съюз-33“ с екипажа се приземява в 19 часа и 35 минути на 12 април в степите на Казахстан. Двамата космонавти прекарват в открития Космос 48 часа. Анализа на полета дава важни данни за по-нататъшното развитие на космическите полети. Екипажът за първи път експериментално потвърждава, че космическите кораби от серията „Съюз-33“ могат да се завръщат на Земята по балистична орбита“.

Анализ на културно-историческото наследство

Опазването на културното наследство е политика с висок приоритет, тъй като произтича от чл. 23 на Конституцията на Република България. Това е сложен процес, който се реализира на няколко нива и в рамките на множество процедури. Самата законова база е широка, регламентацията е в различни специални закони – Закон за културното наследство, Закон за устройство на територията, Закон за регионалното развитие, АПК, както и подзаконовите нормативни актове по прилагането им. Като обществена ценност, културното наследство и неговата значимост прерастват в обществен фактор за развитието на обществото в условия на глобализация. То е своеобразен ресурс за духовно израстване и

категоричен гарант за устойчивото развитие на обществото. Неговото опазване, съхранение и разпространение е приоритет на държавната и общинска политика.

Културно-историческата характеристика на община Ловеч е изключително разнообразна. Профилът ѝ включва обекти от всички исторически периоди. От друга страна, близостта на общината до градове като Габрово, Троян, Велико Търново създава предпоставки за организиране на множество културни маршрути. Елементите на културното наследство в общината са достатъчно впечатляващи, за да представляват самостоятелни обекти за изследване и посещения, но не трябва да се изключва възможността за създаване на туристически пакети по интереси, в които основен акцент да представляват културните ценности на общината. В община Ловеч се намират множество привлекателни за културен и исторически туризъм обекти, които с правилна и целенасочена общинска политика биха допринесли за развитието на общината като атрактивна туристическа дестинация. Местоположението на част от обектите на културно-историческото наследство по отношение на съвременните урбанизирани среди и съвременния начин на ползване на извънселищните територии (земяделски и горски) оказва влияние на тяхното физическо състояние и застрашеност. Тези територии се определят като проблемни зони, защото археологическите обекти се намират в условия да бъдат уязвими от заличаване, безстопанственост и разруха. Културната стойност на тези обекти има характеристиките на публично благо, тъй като тези обекти задоволяват обществени потребности. Освен директните инвестиции за поддържането на обектите е необходимо да се разработят програми за подпомагане на икономическите дейности, свързани с тяхната експлоатация – изграждане на туристически маршрути, производство на сувенири и други интелектуални продукти, осигуряване на развлечения за посетителите, организиране на събития с културен и образователен характер. Интегрирането на културното наследство в селищната структура го превръща в ресурс за социално и икономическо развитие. Използването на културното наследство в туризма се обвързва с осигуряването на необходимите грижи за него.

Swot анализ

Силни страни	Слаби страни
- Разнообразно културно наследство от различни епохи; - Уникални природни дадености и исторически-културни ценности, като база за развитие на различни видове туризъм – ловен, селски, поклоннически, културен и природен туризъм; - Разнообразие на културни обекти с местно и регионално значение - добре развитата мрежа от читалища, структурата на Регионалния исторически музей в Ловеч, Драматичния театър, Художествената галерия, Регионалната библиотека; - Капацитет и условия за изследователски интерес; - Трансгранично сътрудничество и обмен по отношение на културно-историческото наследство,	- Недостиг на финансови средства за укрепване и реставрация на културните ценности, идентифициране на нови такива и определянето на техния статут, провеждане на археологически разкопки, изследвания и теренна консервация; - Не достатъчно участие в туристически информационни мрежи и рекламно обслужване, Липса на туристически продукт; - Финансов дефицит за издръжка и обезпечаване на разнообразния културен календар; - Големият брой паметници и културни забележителности, изискват многоброен ресурс от служители за контрол по опазване на културното наследство с който общината не разполага; - Отдалечеността на някои от културно-историческите обекти от урбанизирани територии, предопределя да бъдат

творческа индустрия и т.н.; • Съхранени културни традиции; • Популярността на обектите с културно-историческа стойност са се превърнали в символ на град Ловеч; • Богато културно наследство, съхранена и привлекателна природна среда, които са предпоставка за успешното развитие на разнообразен туристически продукт; • Участие в оперативни програми с цел консервация и реставрация на културно-историческите обекти; • Изграден капацитет на местно ниво за усвояване на средства от ЕС. • Използване на публични частни партньорства.	уязвими от заличаване и разруха. Липсва адекватна защита на тези обекти. • Необходимост от подобряване състоянието на пътната инфраструктура до обектите извън град Ловеч и изграждане на тяхната социализация. • Пречка при извършването на консервационно- реставрационни дейности и други на сградите – архитектурни ценности е липсата на преференции за собствениците. • Липса на техника за дигитализация на движими и недвижими културни ценности. • Не добро състояние на фондохранилищата. • Липса на дигитализирана общодостъпна информация за обектите на културно- историческо наследство.
---	---

Община Ловеч изготвя нарочни годишни програми и отделя финансови средства за обезпечаването на информационни услуги, модернизирането и подобряването на материалната база, обогатяването на културния календар и развиването на културно-просветната дейност. Необходимо е да се определят мерки, насочени към опазване, съхраняване и популяризиране на културно-историческото наследство и превръщането му в съществен фактор за социално-икономическо развитие на община Ловеч. Част от тези мерки са :

- Актуализиране на регистъра на недвижимите културни ценности и дигитализиране;
- Организиране на съвместни мероприятия с побратимените градове за запознаване с културно-историческото наследство;
- Експертно проучване, реставрация и консервация на културните обекти;
- Определяне на екскурзоводски маршрути за достъп до обектите - с цел по-добро възприемане, както и да се избегне затрудняване на консервационната и изследователска дейност;
- Изграждане на достъпна информационна среда;
- Популяризиране на културното наследство;
- Подобряване на инфраструктурата за осигуряване на нови културни пространства;
- Стимулиране на партньорството с различни институции, организации, частни лица и местния бизнес за установяване на по-тясно взаимодействие със системата на културния туризъм и развиване на музейна, сувенирна индустрия;
- Подготовка на проекти и кандидатстване за БФП от европейски фондове.
- Формулиране на концепция за интегриране на културното наследство в съвременния социално-икономически и културен живот на града чрез изследване на възможностите за приложението ѝ в градската политика - посредством планировъчни, устройствени, архитектурни, административни, финансови и управленски инструменти;

В областта на културата усилията на общината са насочени към максималното използване на изградената структура и наличната материална база, както и към превръщането на богатото културно наследство във визитна

картичка на града. Нарастващите приходи от посещения на културно-историческите обекти показват, че полаганите усилия от община Ловеч са в правилна посока.

3.7. Спорт и отдих

На територията на община Ловеч има 15 стадиона/спортни игрища, разположени на територията на града и в селата Александрово, Баховица, Владиня, Горан, Дренов, Къкриня, Лисец, Радювене, Скобелево, Славяни, Слатина, Умаревци, Чавдарци и Дойренци.

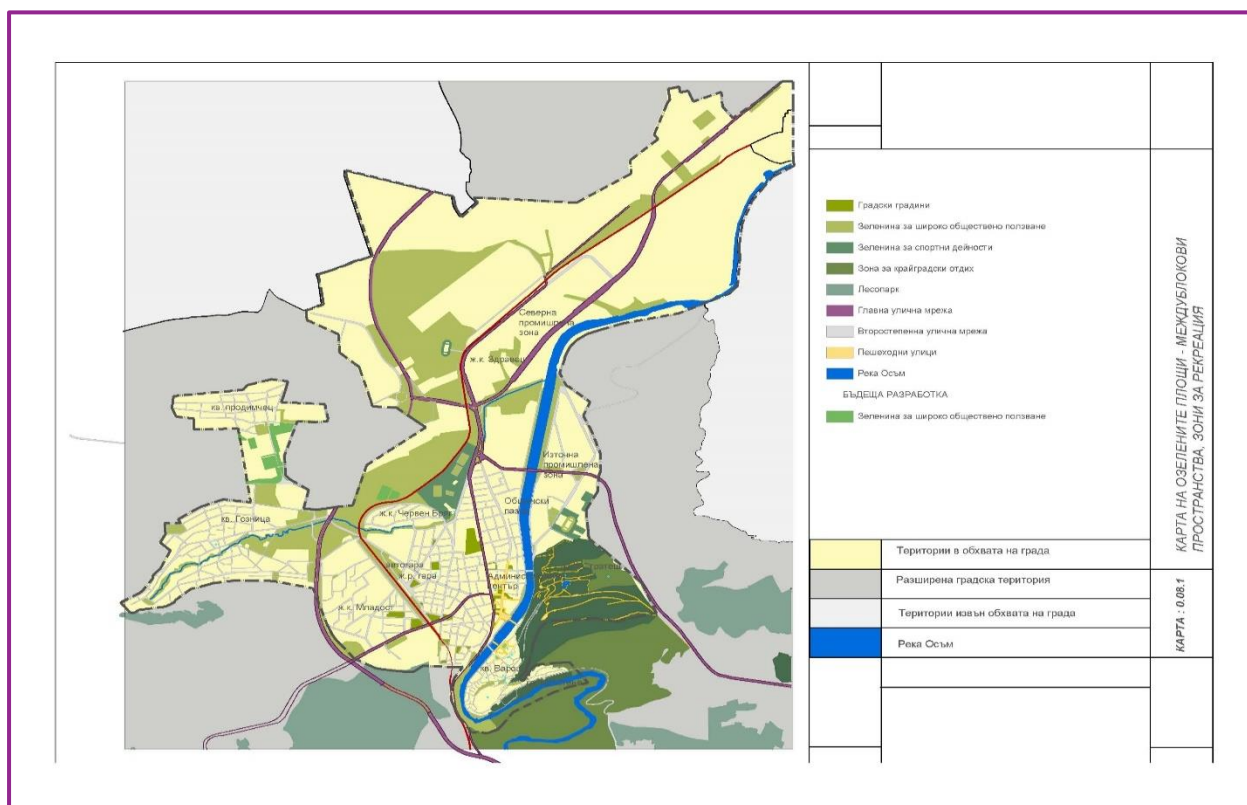
В град Ловеч се намират освен Градския стадион - Ловеч, Многофункционална спортна зала Ловеч, спортна площадка в ж.к. „Червен бряг“, фитнес площадка в парк „Баш-Бунар“, както и физкултурни салони в пет училища. В общината развиват дейност клубове по лека атлетика, екстремни спортове, борба, тенис, моделиране, хандбал, футбол, ориентиране и други спортове.

Общината подкрепя клубовете за развитие на детско-юношеския спорт и високото спортно майсторство, като участва в организиране и провеждане на редица спортни мероприятия, съвместно със спортните клубове от общината. Провежда общински първенства, турнири и спортни празници. Изготвя и публикува календар на спортните дейности.

Практикуването на спорт и социален туризъм от населението създава условия за подобряване на общественото здраве и развитие на спортните дейности в цялата община.

Община Ловеч насърчава активното участие в спортни и физически дейности на жителите на общината. Чрез тези мерки се осигурява възможност за приобщаване към здравословна физическа активност на представители на различните възрастови и социални групи от населението, независимо дали целта е укрепване на здравето, активен отдих в свободното време или практикуване на спорт.

За развитието на спорта и отдиха и обогатяване на спортния календар в община Ловеч е необходимо да се търси финансиране - чрез участия в проекти, насочени към възстановяването и модернизацията на съществуващата спортна инфраструктура в общината и изграждането на квартални площадки за баскетбол, волейбол, фитнес на открито, тенис корт, велоалеи и др. Както и при необходимост да се изградят сгради за управление към съоръженията. Тези условия ще привлекат населението към активно практикуване на спорт и ще подобрят двигателната активност и общественото здраве.

Карта на зелените площи, междублокови пространства, зони за рекреация

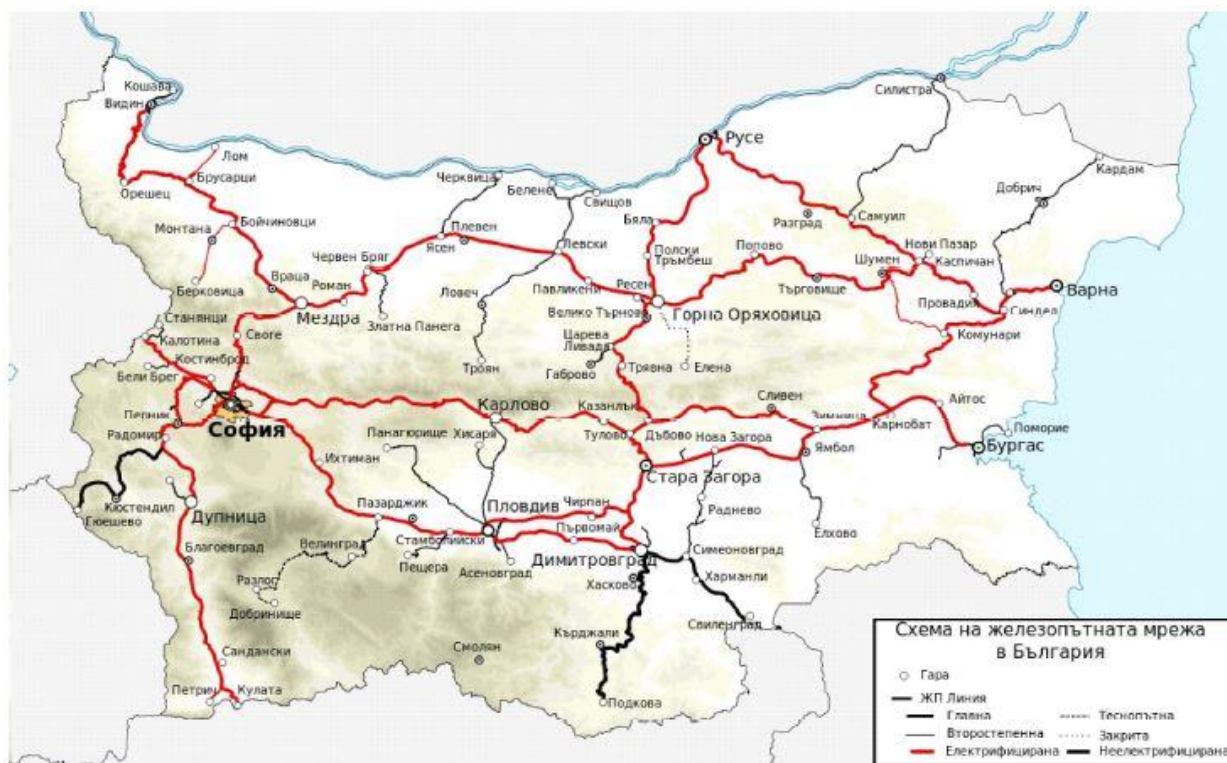
4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията

4.1. Транспортна инфраструктура

Северозападният район, част от който е община Ловеч, има предимството през територията му да преминават и двата основни коридора на TEN-T мрежата, преминаващи през страната - „Рейнско- Дунавски“ (тангиращо) и „Ориент/Източно-Средиземноморски“. Но транспортното обслужване е далеч от желаното, тъй като съставните елементи на транспортните направления на TEN-T коридорите (пътища, жп линии и пристанища) не отговарят на изискванията на TEN-T.⁴

Гъстотата на пътната мрежа в Северозападния район е малко над средната за страната, но това се дължи на по-добре развитата регионална пътна мрежа, чиято гъстота е по-висока от средната за страната.

С най-добро транспортно обслужване в СЗР е област Ловеч, но и тук показателите са по-ниски от средните за страната. Област Ловеч е с най-добре поддържана пътна мрежа, с 45,8% пътна мрежа в добро състояние, при среден показател за страната 40%. За сметка на това са ниски показателите за обезпеченост от железопътна мрежа и транспорт. През община Ловеч преминава жп отклонение Левски - Троян. Участъкът е с дължина от 53,8 km.

Община Ловеч е в благоприятна позиция, доколкото се обслужва и има достъп до пътищата с международно и национално значение.

Област Ловеч разполага с близо 1 300 км пътища от републиканската пътна мрежа, която е разпределена по класове:

- автомагистрала – 17,08 км;
- пътища I клас – 106,0 км;
- пътища II клас – 77,6 км;
- пътища III клас – 546,1 км;
- местни пътища - 603 км.

Път I–4 осъществява връзката на област Ловеч с административни и икономически центрове на съседните области и цяла Северна България - Севлиево, В. Търново, Търговище, Шумен и Варна.

Второкласен път II-35 (Гара Бяла-оп Плевен) пк Гривица - Плевен - оп Ловеч - Троян - Кърнаре - (Розино-Карлово) е един от пътищата, свързващи Северна с Южна България през Троянския проход.

Област Ловеч има добре развита пътна мрежа, която е неравномерно разпределена на територията ѝ. Гъстотата на пътната мрежа е по-ниска в общините от планинската част на областта – Тетевен, Троян и Априлци, спрямо тази в равнинната част. Средната гъстота на пътната мрежа е 0,32 км/кв. км - при средна за страната 0,33 км/кв.км.

През общината преминават изцяло или частично 10 пътя от Републиканската пътна мрежа на България с обща дължина 207,5 км:

- участък от 24,2 км от Републикански път I-4 (от км 44,7 до км 68,9);
- участък от 41 км от Републикански път II-35 (от км 23,9 до км 64,9);
- последният участък от 29,2 км от Републикански път III-301 (от км 22,8 до км 52,0);
- участък от 37,8 км от Републикански път III-401 (от км 10,1 до км 47,9);
- последният участък от 1,2 км от Републикански път III-3005 (от км 43,7 до км 44,9);

- целият участък от 24,8 км от Републикански път III-3013;
- последният участък от 9,5 км от Републикански път III-3402 (от 26,4 до км 35,9);
- началният участък от 16,3 км от Републикански път III-3504 (от км 0 до км 16,3);
- началният участък от 13,1 км от Републикански път III-3505 (от км 0 до км 13,1);
- целият участък от 10,4 км от Републикански път III-4003.

Дължина на пътна мрежа - км.	2019 г.
Първокласни пътища	105
Второкласни пътища	77
Третокласни пътища	555

Автобусен транспорт

Град Ловеч е свързан с директен автобусен транспорт с по-големите градове в България. Транспортното обслужване на жителите на община Ловеч се извършва по утвърдените транспортни схеми.

Железопътен транспорт

Град Ловеч се намира на железопътната линия Левски - Троян. Влаковете минават през по-големите градове Свищов, Троян, Левски, Плевен. Обслужва се от Железопътна гара Ловеч.

Автомобилен транспорт

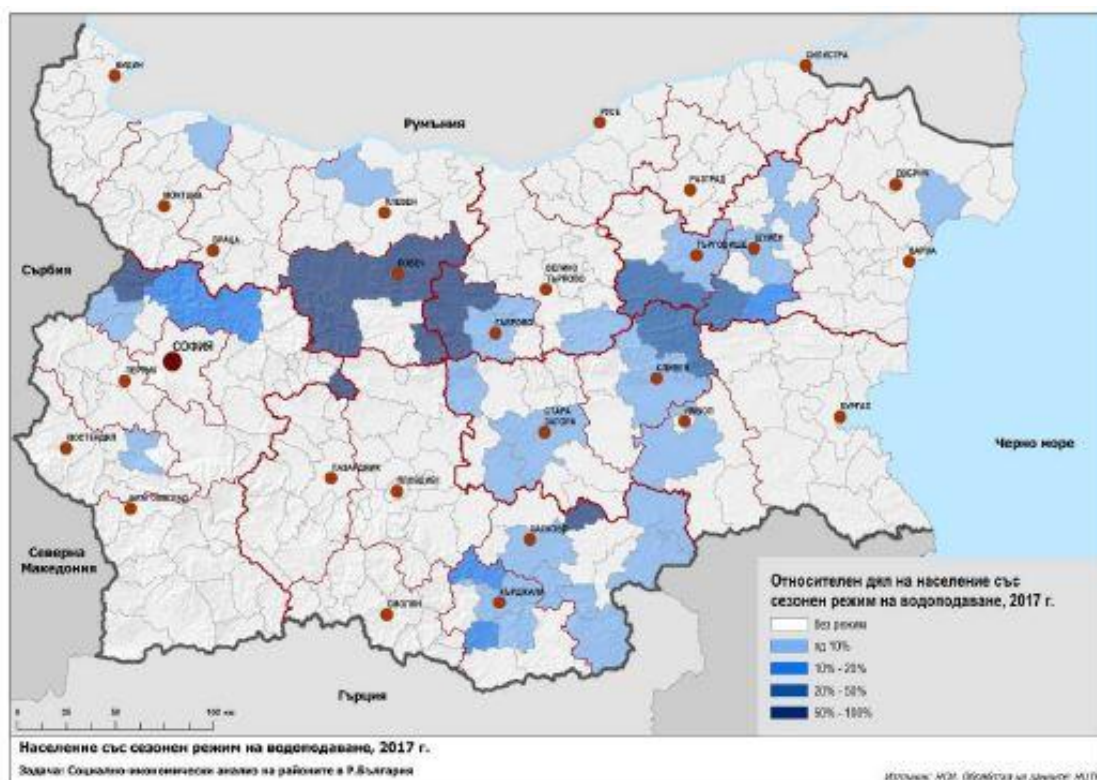
Град Ловеч се намира на около 150 километра от София в посока Североизток, на около 35 километра от Плевен (Юг), на около 35 километра от град Троян и на 86 километра от Велико Търново.

4.2. Водоснабдителна и канализационна мрежа

Секторът „Водоснабдяване и канализация“ има изключително важно значение не само за благоустрояването, но и за цялостното икономическо и социално развитие на населените места. Качеството на услугите, които се предоставят чрез него, в голяма степен определят облика на населените места и предопределят възможностите за привличане на инвестиции за развитието на индустрията, търговията и туризма.

Водоснабдителна мрежа

Водата като природен ресурс е разпределена твърде неравномерно на територията на Ловешка община. Преобладаващите водохващания са каптажи и шахтови кладенци. Град Ловеч и 12 села от общината са водоснабдени с питейна вода основно от водоснабдителна група “Черни Осъм”. Незначителни водни количества селищата получават и от местни водоизточници.

Източник: НСИ

Всички области в Северозападния район са ограничили режима на водоснабдяване и процентът леко намалява за периода 2013-2017 г., докато в област Ловеч над половината от населението е било с режим през 2013 г., за да стигне до тревожните 77% през 2017 г., което е и най-високата стойност за страната.

Магистралният водопровод, посредством който се подава питейна вода за общините Троян, Ловеч и Плевен е оразмерен за 1300 л/сек. Поради продължително засушаване, което в последните години трайно се повтаря, същият провежда значително по-малки водни количества. В определени моменти се подават минимални водни количества от 200 до 220 л/сек.

По-значителните водни количества са каптирани и се използват за водоснабдяване на гр. Ловеч и съседните села. Окончателното заключение на хидрогеолозите е, че проучваните райони са безперспективни за изграждането на нови водохващателни съоръжения, тъй като дебитите са от порядъка на 10-15 л/сек.

По-големите промишлени предприятия на гр. Ловеч имат собствени водоизточници за промишлени нужди. Системите работят неуплътнено поради малките налични дебети.

Всички 35 населени места в общината са водоснабдени.

Недостиг на вода има главно през летните месеци при по-продължително засушаване, когато подаваното водно количество се използва и за поливане.

ВиК оператор	Ниво на покритие с водоснабд.	Качество на питейната вода в големи	Общи загуби на вода във водоснабдите	Ниво на покритие с услуги по	Ниво на покритие с услуги по
--------------	-------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------------	------------------------------	------------------------------

	услуги	зони на водоснабдяване	лните системи	отвеждане на отпадъчни води	пречистване на отпадъчни води
„В и К“ АД - гр. Ловеч	97.77	100.00	55.37	41.70	38.72

Източник: КЕВР

След извършено проучване на възможностите е възложено за проектиране **допълнително водоснабдяване на с. Радювене от водоснабдителна група „Черни Осъм“**. С реализирането на проекта ще се осигури необходимото водно количество за селото и ще отпадне ежегодното въвеждане на режимно подаване на вода при намаляване дебита на местните водоизточници.

Към настоящия момент голяма част от водоснабдителната мрежа е проектирана и построена по старите нормативни изисквания и с материали, загубили качествата си на здравина и водоплътност. Мрежата би могла да се определи като такава с пределна амортизация на основната част от уличните водопроводи и водопроводните отклонения, изпълнени от стари и амортизирани етернитови водопроводи, които са причина за загуба на питейна вода (физическите загуби на вода варират между 55 и 89% в проблемните участъци). Високото налягане, поддържано в мрежата, е резултат от недовършените работи по зонирването ѝ, а именно непълноценно използване на наличните напорни водоеми поради неизградени хранителни връзки към различните квартали, а оттам и увеличение на физическите загуби на вода и увеличение на броя на аварийите.

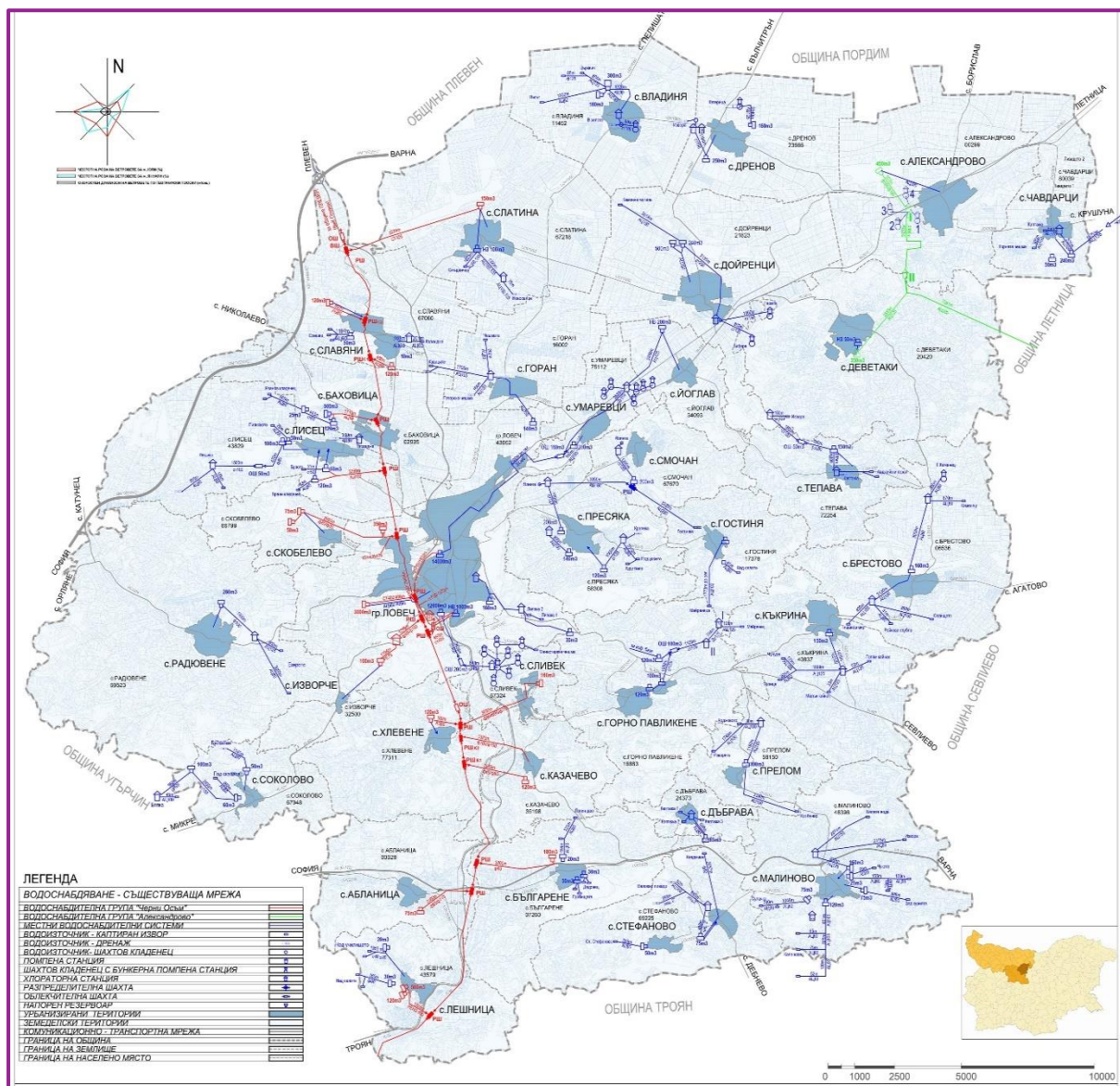
ВиК услугите в област Ловеч се предоставят от **“В и К” АД – гр. Ловеч**, което е водоснабдително акционерно дружество, регистрирано с 51 % държавно и 49 % общинско участие, разпределено между общините Априлци, Летница, Ловеч, Луковит, Угърчин и Ябланица. Дружеството осигурява питейно-битовото водоснабдяване на територията на Ловешка област.

Дружеството стопанисва 335 водоизточника, 1780 км водопроводна и 87 км канализационна мрежа, 267 водоема и над 100 основни помпени и хлораторни станции. Има изградени пречиствателни станции за питейни и отпадни води. Към днешна дата 99,69% от населението на обслужваната от дружеството територия ползва услугата водоснабдяване и 33,58% - услугата отвеждане на отпадни води.

Характерът на използваните водоизточници - основно карстови извори и планински речни водохващания в северната централна част на Стара планина – определя **силно изразена сезонност на дебитите и замътване при обилни валежи**, което в съчетание с липсата на изравнителни обеми (язовири) и пречиствателни станции за питейни води дефинира **двата основни проблема** на водоснабдяването на региона: **сезонен недостиг** на водни количества и **инцидентно влошаване на качеството** на питейните води.

Важен проект е изграждане на магистрален водопровод „Черни Осъм“ за нуждите на питейното водоснабдяване на региона Троян – Ловеч – Плевен и пречиствателна станция за питейни води се е утвърдила **като най-важната за решаването на водоснабдителните проблеми** на голяма част от обслужваната територия.

Възприето е приоритетното провеждане на последователна политика за **намаляване на сезонния недостиг** на водни количества чрез намаляване на физическите загуби от разпределителните мрежи. Най-осезателен ефект от проведените мероприятия се наблюдава в гр. Ловеч, който до неотдавна беше с “режимно” водоснабдяване.

* Съществуваща водоснабдителна мрежа

Сериозен проблем, който е характерен за цялата територия на страната, е и изключително **високото ниво на загуби на вода**. Въпреки че потреблението е значително по-малко в сравнение със средните нива за ЕС, количеството добита вода е почти двойно по-голямо в сравнение с други страни, което показва неефективно използване и разхищение на ресурсите от питейна вода, дължащо се преди всичко на амортизацията на водопреносната мрежа. В последните години загубите на вода при преноса до крайните потребители са средно около 60%, което далеч надхвърля обичайните загуби в развитите страни от ЕС, където този процент варира в границите до 20%.

В гр. Ловеч започва изпълнението на реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа на зона "Младост" – това е най-големият жилищен квартал в Ловеч. Това е първи етап от проекта: "Изпълнение на строително-монтажни работи за реконструкция на ВиК мрежа в Община Ловеч". Финансирането е от Министерството на регионалното развитие и благоустройството. Първоначално отпуснатата сума е близо 812 хиляди лева, със срок за завършване на строителството до 15 ноември 2020 г.

Към момента изградеността на **водопроводната мрежа в квартал "Младост" е около 8,8 км**. Обособената територия на квартала се нуждае от доизграждане на някои места, като общата дължина на водопроводната мрежа ще достигне 11,6 км. За доизграждане са предвидени 3,8 км, както и реконструкция на съществуващата мрежа. Един от главните проблеми с водопроводната мрежа на квартала е високото налягане и липсата на редуцирането му в зоната, застроена с жилищни блокове. Той ще бъде решен със зонирането на мрежата и поставянето на регулатори за редуциране на налягането, с цел нивото му да стигне нормативното.

През 2020 година се работи по изготвянето на регистър на всички ВиК активи в област Ловеч, след което ще се направи ревизия и приоритетно следва да бъдат ремонтирани и рехабилитирани най-застрашените участъци.

Канализационна мрежа

От населените места на общината единствено в гр. Ловеч е изградена канализация. Канализацията е смесена. Отпадъчните водни количества се формират от битовите, промишлените и дъждовни води. Дължината на изградената канализационна мрежа е над 55 км. Диаметрите варират от 200 до 2000 мм. За облекчаване работата на системата при дъжд са изградени 8 преливника.

Пречиствателна станция за отпадни води (ПСОВ) Ловеч с първично и вторично пречистване на отпадъчните води е въведена в експлоатация в края на 2009 г.

Изградено и въведено в експлоатация през 2015 г. е и третото стъпало на Градската пречиствателна станция, финансирано по проект „Подобрение на водоснабдителната и канализационна система на град Ловеч“, финансиран по оперативна програма „Околна среда“ 2007-2013 г. В рамките на проекта е доизградена канализационната мрежа и рехабилитирана водопроводната мрежа на част от територията на град Ловеч - кварталите „Дръстене“, „Гозница“ и две индустриални зони - Източна индустриална зона и Северна индустриална зона „Баховско шосе“. Изграденият дюкер от дъждопреливник в кв. „Вароша“ под река Осъм осигурява свързването и отвеждането на отпадъчните води от канализацията на „Вароша“ и свързването им към главния колектор по ул. „Осъмска“.

С реализацията на обект „Съоръжение за третиране на фосфорната замърсеност на отпадъчните води в ПСОВ Ловеч“ - сграда на реагентно стопанство, е изпълнен последният етап от изграждането на станцията, предвиждащ пълно третично пречистване на отпадъчните води чрез изграждане на съоръжения за отстраняване на фосфор. С това свързаността към канализационната система става 100%, прекратява се замърсяването на почвата, подпочвените и повърхностните води, както и на река Осъм.

4.3. Телекомуникационна и съобщителна мрежа

Информационните и комуникационни технологии (ИКТ) са един от водещите фактори за изграждане на конкурентоспособна икономика, основана на знанието и иновациите, за иновативно и приобщаващо информационно общество, осигуряващо високо качество на живот на гражданите. Ефектите и въздействието от развитието и широкото прилагане на ИКТ обхващат всички социално-икономически сектори.

Район	Достъп на домакинствата до интернет %			Лица, използващи регулярно интернет %		
	2013	2018	Напредък	2013	2018	Напредък
България	53,7	72,1	18,4	51,2	63,6	12,4
Област Ловеч	34,6	67,8	33,3	35,2	59,5	24,3

Източник: НСИ, 2019 г.

Използването на Интернет в СЗР изостава и районът е на последното шесто място в страната. Област Ловеч е на челно място по напредък от областите в СЗР и се изравнява и дори надминава други области, въпреки ниските стартови стойности на достъп.

Подобряването на достъпа до Интернет съответно повишава и използваемостта му, но тя остава по-ниска от страните в ЕС, където над 80% от населението редовно ползва Интернет. Следователно въпреки по-високия темп на подобряване на достъпността, догонването на европейските страни изисква неговото ускоряване.

Покритието с високоскоростен интернет в областта е много добро - над 99%.

Навременната оптимизация на комуникационната инфраструктура на държавната администрация чрез изграждане на единна електронна съобщителна мрежа е задължително условие за икономическото развитие на страната. Община Ловеч от 2019 г. **вече има осигурена свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация.**

Всички населени места имат възможност за селищни, междуселищни и международни телефонни разговори.

Плътноста на телефонните постове е 39,6 %. На територията на община Ловеч имат покритие мобилните оператори Telenor, A1 и Vivacom.

Община Ловеч предлага зони с безплатен интернет, а карта може да се намери [тук](#).

Степента на покритие на GSM мрежа на основните **мобилни оператори е близо 100%** в общината. Развитието на съвременните телекомуникации е насочено към разширяване на честотната лента и на обхвата на предоставяните услуги, към все по-пълна конвергенция на съществуващите мрежи и услуги, към използването на технологии, задоволяващи потребностите по обем, качество и ефективно изграждане и управление на мрежите от операторите. Основна цел е максимално използване на изградената вече телекомуникационна инфраструктура и нейното модернизиране с оглед поетапния преход към бъдещо поколение телекомуникационни системи.

В общината работят основните мобилни оператори, налице са редица фирми, предлагащи кабелна телевизия и интернет.

Разпространението на широколентовия достъп позволява и прави лесно достъпни икономическите и социалните ползи от информационните и комуникационните технологии (ИКТ), свързани и с възможността за преодоляване на пречките в разстоянието и развитието, особено на изостаналите райони.

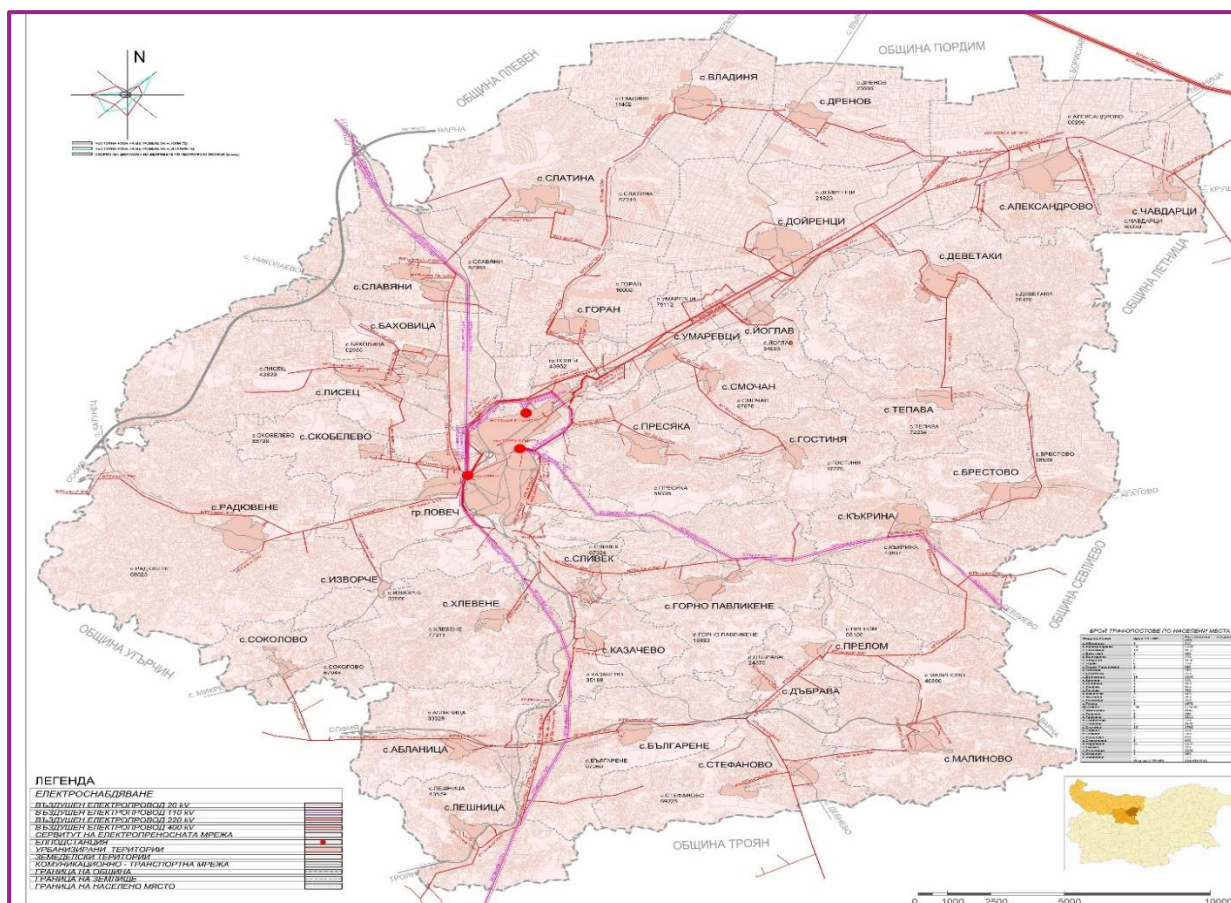
ИКТ проектите в селските райони могат да повлияят положително на цялостната свързаност на териториалните единици в държавата.

4.4. Енергийна мрежа (възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност)

Енергоснабдяване

Електроенергийната система на община Ловеч е сравнително добре развита. Всички населени места в общината са електрифицирани. Град Ловеч се електроснабдява от подстанция „Ловеч“, подстанция "Мелта" и подстанция "Чугун". От подстанция „Ловеч" и подстанция „Мелта" се захранват битови и промишлени консуматори, а от подстанция "Чугун" - само заводът за чугун „Осъм" АД.

Техническото състояние на разпределителната ел. мрежа и ел. съоръженията е на добро ниво. Електроразпределителното дружество, което обслужва община Ловеч, е „ЧЕЗ Разпределение България" АД. По данни на електро разпределителното предприятие за община Ловеч общата дължина на кабелните мрежи НН Ловеч е 151 км, а на въздушните ел. мрежи НН е 562 км.

Мрежата за улично осветление на територията на община Ловеч е кабелна - с дължина 17 км, и въздушна - с дължина 333 км.

Режимът за регулиране на работата на уличното осветление е посредством система автоматично включване и изключване на уличното осветление на територията на община Ловеч, намаляване интензитета на осветителните тела и прилагане възможностите на системата за гъвкаво управление на уличното осветление.

Газоснабдяване

В град Ловеч разпределението на природен газ се осъществява от „ОВЕРГАЗ МРЕЖИ" ЕАД. Изградената газопреносна мрежа захранва училища, детски градини и ясли, както и много други обществени, общински и частни обекти. Това води до намаляване на енергийните разходи и подобряване на условията на средата. Използването на природен газ като гориво за

отоплителните инсталации намалява вредните емисии в атмосферния въздух и подобрява качеството на ОС като цяло. Газификацията на общински, битови и промишлени обекти ще продължава и през следващите години.

Енергийна ефективност

Общинският сграден фонд на територията на общината е изключително остарял, амортизиран и се нуждае от реновация. В по-голямата си част той е с **влошени енергоефективни параметри**.

Над 90% от общинските училища, детски градини и обектите, предоставящи социални услуги, са **газифицирани**.

Задължителното обследване на общинския сграден фонд (за обекти с РЗП над 250 м²), съгласно Закона за енергийната ефективност, е извършено на 12 сгради. На 7 обекта са приложени съответните мерки и сградите са с подобрени енергийни характеристики. Ежегодно са планирани разходи и са извършвани строително-ремонтни дейности, свързани с ремонти на покриви, подмяна на дограма по част от фасадите, ремонти на ОВ, ВиК и ел. системи.

Уличното осветление в град Ловеч и селата е с натриеви лампи високо налягане НЛВН и е изцяло подменено в рамките на проект „Реконструкция и модернизация на улично осветление в град Ловеч и населените места на Община Ловеч“, реализиран в периода 2008-2009 г. През 2014-2015 г. уличното осветление в село Баховица и кв. „Червен бряг“, гр. Ловеч, е подменено с ново енергоспестяващо LED осветление, след което значително е намаляла консумацията на електроенергия.

На основание чл. 38, ал. 3 от ЗЕЕ, на задължително сертифициране подлежат всички сгради за обществено обслужване в експлоатация с разгъната застроена площ над 250 м², като собствениците на тези сгради са длъжни да изпълнят мерките за повишаване на енергийната ефективност, предписани от обследването за енергийна ефективност, в тригодишен срок от датата на приемане на резултатите от обследването.

Най-важните резултати, които ще се постигнат с реализирането на ПЕЕ, са следните:

- Икономия на електрическа енергия;
- Икономия на природен газ;
- Икономия на промишлен газьол;
- Икономия на твърдо гориво – дърва и въглища;
- Икономия на средства.

Освен до изброените практически резултати, изпълнението на ПЕЕ ще доведе до:

- Опазване на околната среда чрез намалени емисии парникови газове;
- Замяна на енергия от класически източници;
- Забавяне на процеса на изчерпване на природните енергийни ресурси;
- Подобряване на условията и стандарта на живот на хората;
- Диверсифициране на енергийните доставки и намаляване на зависимостта на обектите от цените на горива и енергии

Възобновяеми енергийни източници

В Община Ловеч е приета и действа Програма за насърчаване на използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива за периода 2013 – 2022 година.

ФЕЦ

Климатичните дадености за община Ловеч са благоприятни за всички видове фотоволтаични инсталации.

ВяЕЦ

Община Ловеч попада в зона на ветрови потенциал със следните характеристики: средногодишна скорост на вятъра: 2,8 - 4,5 m/s; Плътност: 100-150 W/m². Възможността за усвояване на достъпния потенциал на вятърната енергия зависи от икономическите оценки на инвестициите и експлоатационните разходи по поддръжка на технологиите за трансформирането ѝ. Бъдещото развитие на вятърната енергетика в подходящи планински зони и такива с по-ниски скорости на вятъра ще зависи и от прилагането на нови технически решения. Бурното развитие на вятърните технологии през последните години дава възможности да се използват генериращи мощности при скорости на вятъра 3–3,5 m/s. Малките вятърни генератори са добра инвестиция за собственици на къщи, ферми, оранжерии, както и за малкия и среден бизнес.

ВЕЦ

На територията на община Ловеч има 65 язовира и рибарника, като 16 бр. от тях са предоставени на концесия с предмет на дейностите аквакултури: риборазвъждане и отглеждане на риби и др. водни организми. Проучването, извършено през 2012 г., и предварителната оценка на ресурса на река Осъм в района град Ловеч показват, че потенциалът за добив на електроенергия е около 2 - 2,5 MW.

Пречиствателната станция е с капацитет 717 тона годишно.

Биомаса

От всички ВЕИ най-голям неизползван, технически достъпен енергиен потенциал има биомасата. Използването на биомаса се смята за правилна стъпка в посока намаляване на пагубното антропогенно въздействие, което модерната цивилизация оказва върху планетата. Рентабилността зависи от наличието на суровина. До каква степен е рентабилно използването на биомаса на местно ниво зависи до голяма степен от това дали суровините са в достатъчно количество и ценово достъпни за набавяне. Основни доставчици на суровина могат да бъдат горски стопанства, дъскорезници и мебелната индустрия.

Общата площ на горите на територията на общината е 24 076 хектара, от тях 500,4 хектара са общински гори. Средният годишен добив от общинските гори се равнява на 3000 куб. м.

Община Ловеч притежава потенциал за използване на възобновяема енергия, която може да осигури значителна част от общата, необходима за бизнеса и домакинствата енергия - чрез развитие, разработване и използване на възобновяемите ресурси и насърчаване прилагането на мерките за енергийна ефективност.

Община	ВЕЦ Мощност MW	ФТЕЦ Мощност MW	ВяЕЦ Мощност MW	БиоЕЦ Мощност MW	ВЕИ брой	ВЕИ общо мощност MW	Плътност MW/ 1000 km ²
Ловеч	2.0	4.4	-	-	5	6.4	6.82

Източник: АУЕР, Обработка НЦТР

4.5. Сметосъбиране и отпадъци

В община Ловеч е обезпечено от изграденото през 2011 г. Регионално депо за неопасни отпадъци с обхват общините Ловеч, Летница и Угърчин. Депото е разположено в землището на село Пресяка, в близост до град Ловеч.

Общото количество отпадъци се разделя между твърдите битови отпадъци, генерирани в град Ловеч, твърдите битови отпадъци от селата и отпадъци, свързани с текущото почистване на град Ловеч.

В община Ловеч е изградена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки на база т. нар. „двуконтейнерен“ модел, при който се използват два типа контейнери – зелени (за стъклени отпадъци) и жълти (за отпадъци от хартия, пластмаса и метал).

Въпреки че системата се развива по отношение на общия брой контейнери и техния радиус на обслужване, постъпилите отпадъци от опаковки намаляват за периода 2014-2016 г. Положителен знак е увеличението на събраните рециклируеми отпадъци. С оглед на по-малките количества общо събрани отпадъци е нужна по-ефективна кампания относно ползите от разделното събиране.

Показател	2014	2015	2016	Изменение за периода
Брой разположени контейнери, в т. ч.:	320	351	362	13,13%
Бобър жълт 1 100 л.	145	151	163	12,41%
Жълт кофа 240 л.	30	60	60	100,00%
Иглу зелено 1 400 л.	145	140	139	-4,14%
Постъпили отпадъци от опаковки (тона), в т. ч.:	304,56	281,42	221,28	-27,34%
Общо рециклируеми отпадъци от опаковки (тона)	65,48	79,43	74,01	13,03%

Източник: Общинска администрация

Община Ловеч поддържа подробна информация за събирането на битови отпадъци, бракувано електронно оборудване, строителни отпадъци и опаковки⁵.

Битови отпадъци

Физически лица

Община Ловеч осигурява организирано сметосъбиране и сметоизвозване на територията на гр. Ловеч, като за целта са разположени 729 бр. контейнери с обем 1100 л – тип „Бобър“, 1486 бр. контейнери с обем 240л. и 1270 бр. контейнери с обем 120 л с различна честота на сметоизвозване.

Юридически лица

Битовите отпадъци, генерирани от работния персонал и състоящи се от опаковки на закуски, чашки от сокове или кафе и др. подобни, се изхвърлят в най-близко разположения съд за битови отпадъци. Необходимо е да се отбележи, че отпадъците, образувани от дейността на юридическото лице, представляват

⁵ Източник- <https://www.lovech.bg/bg/novini/vizh-kakva-e-organizatsiyata-po-upravlenie-na-otpadatsite-na-teritoriyata-na-lovech/>

производствени отпадъци и съгласно чл. 7, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците следва притежателите им да ги третират самостоятелно или ги предоставят за събиране, транспортиране и третиране въз основа на писмен договор с лица, притежаващи разрешение, комплексно разрешително или регистрационен документ по чл. 35 за съответната дейност, както и площадка за отпадъци със съответния код, съгласно наредбата по чл. 3 за класификация на отпадъците.

Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване

Физически лица и юридически лица

Услугата по разделно събиране на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване се извършва съгласно договорни отношения между община Ловеч и фирма „Феникс инверс“ ООД, като същата притежава всички необходими документи и разрешителни за изпълнението на този вид дейност, издадени по реда на Закона за управление на отпадъците и Наредбата за изискванията за пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване и третиране и транспортиране на отпадъци от електрическо и електронно оборудване. Притежателите на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване следва да го предават на площадката на „Феникс инверс“ ООД, на адрес: гр. Ловеч, бул. „Освобождение“ №10.

Негодни за употреба батерии може да бъдат изхвърляни в специализирани съдове, разположени в магазини за бяла и черна техника, включени в системите за разделно събиране.

Строителни отпадъци

Физически лица

По смисъла на Закона за местни данъци и такси строителните отпадъци, генерирани от домакинства вследствие текущи ремонтни дейности, не се включват в такса „битови отпадъци“ и разходите за събирането и третирането им следва да се заплащат отделно. За удобство на жителите на гр. Ловеч общинската фирма „ЕКО“ ЕАД предлага услуга по предоставяне на контейнери за строителни материали с обем 4м³ и извозване на отпадъците до регламентирано депо. Желаящите да заявят услугата е необходимо да подадат заявка на телефон 068/601753 или e-mail: office@eko-lovech.eu

Юридически лица

Съгласно чл. 7, ал.1 от Закона за управление на отпадъците следва притежателите на отпадъци да ги третират самостоятелно или ги предоставят за събиране, транспортиране и третиране въз основа на писмен договор с лица, притежаващи разрешение, комплексно разрешително или регистрационен документ по чл. 35 за съответната дейност и площадка за отпадъци със съответния код - съгласно наредбата по чл. 3 за класификация на отпадъците.

Масово разпространени отпадъци от опаковки

В изпълнение на по чл. 19, ал. 3, т. 6 от Закона за управление на отпадъците е изградена система за разделно събиране на отпадъците, състояща

се от жълти контейнери 1100 л. тип „Бобър“ - за опаковки от хартия, пластмаса и метал, и зелени контейнери 1400 л. тип „Иглу“ - за стъклени опаковки. За правилното функциониране на системата за разделно събиране на отпадъци и на основание чл. 47 от Наредбата за условията и реда за изхвърляне, събиране, транспортиране, сортиране, претоварване, оползотворяване и обезвреждане на битови, строителни, биоразградими, опасни и масово разпространени отпадъци на територията на община Ловеч, физическите лица са длъжни да събират поотделно и изхвърлят в гореописаните контейнери, следните отпадъци:

- хартия, в т.ч. картон, велпапе и мукава;
- пластмаси, в т.ч. полиетилен, получен при високо налягане - амбалажни торби; полиетилен, получен при ниско налягане - кофи, щайги, бидони и др.;
- полистирол - кофички от кисело мляко, чашки от кафе и др.;
- стъкло без примеси от други материали, в т.ч. безцветни трошки от кухня стъклария; зелени трошки; плоско стъкло (прозоречно);

Съгласно чл. 33, ал. 4 от Закона за управление на отпадъците ползвателите на търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради са длъжни да събират разделно отпадъците от хартия и картон, стъкло, пластмаси и метали и да ги предават на лица, притежаващи разрешение, комплексно разрешително или регистрационен документ по чл. 35 и/или с организация по оползотворяване.

Негодни и излезли от употреба продукти за растителна защита

Специално внимание е отделено на местата (складове, контейнери Б-Б куб и централизираните складове) за съхранение на негодни и излезли от употреба продукти за растителна защита (негодни ПРЗ), на територията на община Ловеч. Продължава ежемесечното докладване по предписания на РИОСВ Плевен.

В община Ловеч има разработена и действа Програма за управление на отпадъците. Програмата за управление на отпадъците (ПУО) на община Ловеч 2016-2020 г. е продължение на многогодишната целенасочена и последователна политика на общината за периодично анализиране, прогнозиране и планиране на развитието на системите за управление на отпадъците в общината. Очаква се разработената програмата да окаже съществен принос за ефективно използване на ресурсите и намаляване на вредните въздействия на отпадъците върху околната среда. Основното предназначение на ПУО е да осигури практически инструмент за община Ловеч за планиране и аргументиране на най-ранен етап на необходимите ресурси, мерки и действия с цел предоставяне от общината на необходимите качествени услуги по управление на отпадъците за населението и бизнеса и да подобри управлението на отпадъците в съответствие с общеевропейската йерархия на управлението на отпадъците.⁶

Разработеният Анализ на старите общински депа за отпадъци се стреми да даде отговор на следните въпроси:

- Ситуация и предприети действия от страна на община Ловеч по отношение на закриването, рекултивацията и последващия мониторинг на общинските депа за отпадъци с преустановена експлоатация;
- Необходимост от допълнителни мерки за изпълнение на изискванията на националното законодателство относно общинските депа за отпадъци с преустановена експлоатация на територията на община Ловеч;

- Основните изводи и препоръки от анализа.⁷

5. Екологично състояние и рискове

Екологичното състояние в община Ловеч се определя от комплексната оценка на отделните групи фактори, които имат влияние върху качеството на околната среда. Оценката показва, че община Ловеч се характеризира с добро качество на екологична среда. Институционално състоянието и контрола на околната среда се осъществява от РИОСВ - Плевен.

5.1. Състояние на атмосферния въздух

Основен показател за качеството на атмосферния въздух в община Ловеч и здравните рискове за населението са фините прахови частици (PM10). Средноденонощната норма по показателя се равнява на 50 µg/m³. Измерените средно месечни концентрации през 2016 г. показват, че само през месец януари се наблюдава трайно превишение на средноденонощната норма – средната стойност за месеца е 62,56 µg/m³ по данните на Изпълнителната агенция по околна среда. Средната годишна концентрация за ФПЧ10 за 2016 г. е 31,34 µg/m³ и продължава тенденцията за подобряване на качеството на атмосферния въздух (КАВ) в рамките на общината – 42,36 µg/m³ през 2015 г. и 52,94 µg/m³ през 2014 г. Въпреки общия добър резултат, през месеците ноември, декември, февруари и март се наблюдават редовни превишения на нормите (39 броя за 2016 г. при годишен праг от 35 случая, но отново при положителна тенденция за намаление), свързани най-вече с битовото отопление на домакинствата и използването на въглища и дърва.

Други основни фактори са влошеното състояние на пътните настилки и последващото запрашаване; вредни емисии от страна на производствени структури.

5.2. Състояние на водите

Повърхностните течащи води в рамките на община Ловеч се контролират като част от функционирането на Националната система за мониторинг на повърхностни води. За тази цел са определени 19 пункта за наблюдение, включително 6 за течението на река Осъм. Систематизираните резултати от извършваното наблюдение разкриват части от река Осъм, вкл. частта в рамките на град Ловеч, които са с влошени екологични показатели. Сред основните източници на замърсяване се нареждат промишлени предприятия и градската канализация на Ловеч. В град Ловеч има и пункт на Националния мониторинг на качествата на подземните води, чиито данни показват, че подземните водни тела на града могат да се използват единствено като водоизточници за захранване на производствени нужди.

Община Ловеч се водоснабдява единствено от повърхностно течащи води, като степента на изграденост на водопроводната инфраструктура на населените

Анализ за старите общински депа за отпадъци: https://www.lovech.bg/uploads/posts/05_analiz-old-landfill_lovech_final.pdf

места е близо 100%. Въпреки високата степен на изграденост, преобладаващият дял от инфраструктурата е изграден от стари и амортизирани етернтови водопроводи, които са причина за загуба на питейна вода (физическите загуби на вода варират между 55 и 89% в проблемните участъци) и за честите аварийни ремонти, респективно прекъснато водоснабдяване за жители на общината.

Допълнителните рискове, свързани с управлението на водите, произлизат от липсата на канализационна инфраструктура извън град Ловеч – няма село с изградена канализационна система, като различни жилищни и стопански обекти заустват отпадъчни и непречистени води в близките речни притоци. Степента на изграденост на канализационната инфраструктура в град Ловеч е 95%, но отново при незадоволителни експлоатационни характеристики. Всички води от градската канализация се отвеждат за пречистване в ГПСОВ на Ловеч, а по-големи промишлени предприятия разполагат и със свои локални пречиствателни съоръжения.

5.3. Шум, радиация и замърсяване

Шум

В гр. Ловеч, по данни от Мониторинговия доклад за шума от 2019 г., допустимите шумови нива са превишени в 80% от общия брой контролирани пунктове, което показва запазване на тенденция към влошаване. Неблагоприятна е акустичната обстановка в територии, подлежащи на усилен шумова защита – жилищни зони и територии, изложени на шум приблизително от 5 до 20 dB(A) над нормата. По-добро е състоянието в промишлените територии на града в сравнение с 2018 г.

Нарастването на броя на пунктовете с наднормен шум се дължи предимно на увеличението трафик и използването на остарял автомобилен парк.

Радиация и замърсяване

Поради ограничените правомощия на РИОСВ по отношение на радиационния контрол, той се провежда само при необходимост от извънредни проверки – по жалби и сигнали или по искане на други компетентни органи за съвместен контрол. През изтеклата година в РИОСВ – Плевен не са постъпвали жалби и сигнали от граждани или организации за дейности, свързани с източници на лъчения. На база резултатите от проведения мониторинг радиационното състояние на околната среда в контролирания регион не показва отклонения от действащите норми и/или характеристиките за съответните райони стойности.

На територията на община Ловеч радиационното състояние на околната среда не показва отклонения от действащите норми и характеристики за съответните районни стойности.

5.4. Почви

Сивите и тъмносивите горски почви заемат най-голяма площ и са основният почвен тип на територията на общината. Механичният им състав е тежко песъчливо-глинест и трудно се обработва. Подходящи са за отглеждане на пшеница, ечемик, овес, царевица, рапица, слънчоглед, фуражен грах, а при благоприятни климатични условия върху тях добре виреят лозя и някои овощни видове - сливи, круши, ягоди, малини, къпини, череши, праскови. Съществуват и

оподзолени почви. Те имат добре оформен хумусен хоризонт и са подходящи за отглеждане на почти всички зърнени и фуражни култури, както и на захарно цвекло.

Алувиално-ливадните почви са разпространени предимно по долините на реките в общината. Имат лек механичен състав - песъчлив до средно песъчливо-глинест. Наличието на карбонати по целия почвен слой ги прави рохкави и леки за обработка след обилни валежи и поливания. Най-подходящи са за отглеждане на зеленчукови и фуражни култури.

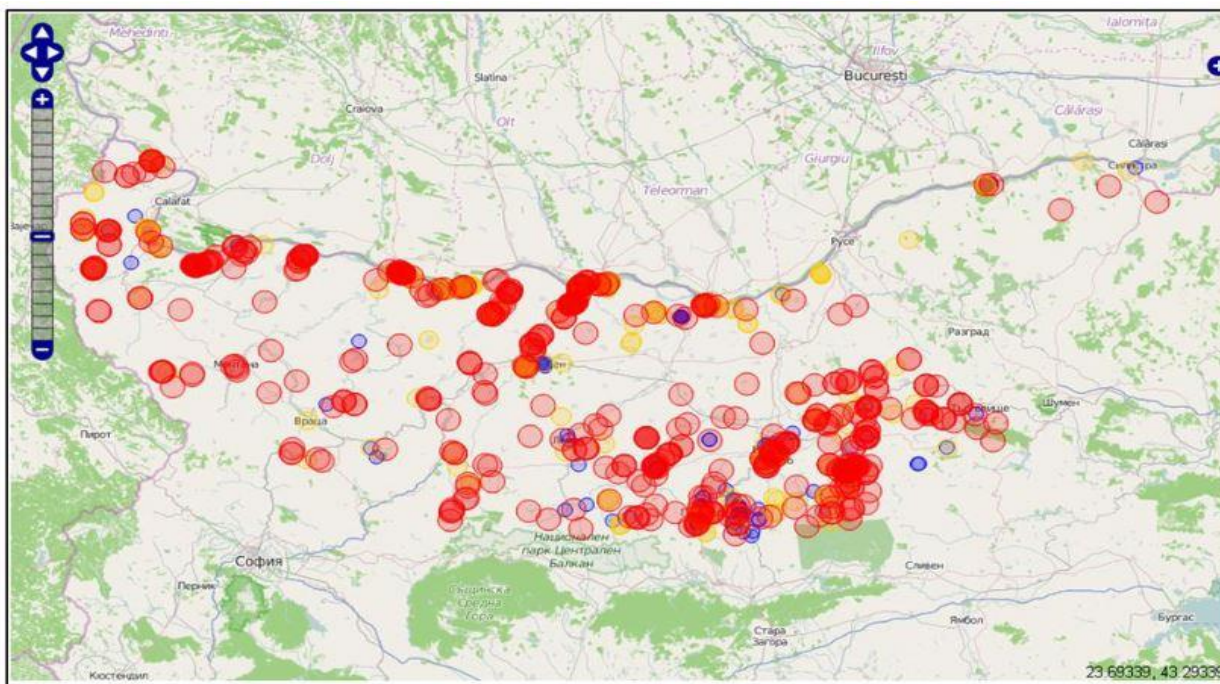
Като част от националния мониторинг на почвите в България, на територията на община Ловеч РИОСВ-Плевен контролира качеството на почвите, като се наблюдават следните показатели: рН, специфична електропроводимост, биогенни елементи – общ азот, общ фосфор, нитратен азот, органично вещество – общ въглерод и органичен въглерод, обемна плътност, както и тежки метали (мед, цинк, олово, кадмий, никел, кобалт, хром, арсен, живак). От направените почвени анализи не са установени превишения на пределно допустимите концентрации. Съдържанието на тежки метали в почвата е под максимално допустимите концентрации (МДК).

На територията на община Ловеч няма данни за замърсяване на почвите с разрешени продукти за растителна защита, както и замърсяване с нефтепродукти. Съгласно Доклад за състоянието на околната среда на РИОСВ-Плевен за 2019 г., почвите на територията, контролирана от РИОСВ-Плевен, са в добро екологично състояние, видно от резултатите от мониторинга и от осъществената контролна дейност по спазване на изискванията на екологичното законодателство. Не са констатирани проблеми относно засоляване и киселяване на почвите.

На общинска територия съществуват 14 склада за съхранение на пестициди, в които се съхраняват негодни или забранени за употреба вещества.

Като имаме предвид токсикологичните характеристики на отделните класове пестициди и това, че в по-голямата си част те са смесени или са с неизвестен състав, приоритетна задача на община Ловеч е предприемане на действия относно окончателно решение на въпроса с негодните пестициди и опазването на околната среда и здравето на населението от вредното въздействие на тези силно отровни вещества.

Обработените от Изпълнителната агенция „Околна среда“ данни за площта на регистрираните свлачища към края на 2017 г. подреждат областите в страната в 8 групи. В пета група по площ на свлачищата попада област Ловеч.

Фигура: Карта на свлачищата. Източник- Геозащита- Плевен

През последните години е постигната целта за ограничаване на риска от възникване и разрастване на свлачищни процеси и въвеждане на предварителен контрол на строителството в свлачищни райони.

5.5. Защитени територии и територии попадащи в националната мрежа Натура 2000

Натура 2000 е общеевропейска мрежа, съставена от защитени зони, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие.

Местата, попадащи в екологичната мрежа, се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) и Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците). Двете директиви са отразени в българското законодателство чрез Закона за биологичното разнообразие (ЗБР).

Важен дял от неурбанизираните територии в националното пространство заемат защитените природни територии и зони. Основната дългосрочна цел по отношение на природните и защитени територии произтича от Стратегическа цел 4 и е: опазване на българската природата чрез развитие и ефективно функциониране на Националната екологична мрежа и стимулиране на устойчивото развитие на националната територия.

Като специфични цели могат да бъдат посочени:

- опазване на идентичността на природното наследство и изключителното биологично и културно разнообразие;

- ефективна защита и използване на икономическия потенциал на природните и защитени територии с международна значимост;
- увеличаване на елементите от Националната екологична мрежа в регионите с най-нисък дял на защитени територии и зони.
- създаване на трансгранични екологични коридори, изграждане на капацитет за управление и подпомагане на възможностите за повишаване на доходите на общностите, живеещи в тези природни защитените територии, чрез екологосъобразно ползване на природното богатство. България се нарежда сред страните с най-голямо биологично разнообразие в Европа поради силно разнообразните климатични, геоложки, топографски и хидроложки условия.

Област Ловеч попада в група със защитени територии с дял по-висок от средния за страната (5,5-10%).

На територията на община Ловеч **попадат 6 защитени зони по Натура 2000**, които са:

Код на защитена зона	Име на защитена зона	Тип на защитена зона
BG0002102	Деветашко плато	Защитена зона по директивата за птиците
BG0000615	Деветашко плато	Защитена зона по директивата за местообитанията
BG0002088	Микре	Защитена зона по директивата за птиците
BG0000616	Микре	Защитена зона по директивата за местообитанията
BG0000240	Студенец	Защитена зона по директивата за птиците
BG0000240	Студенец	Защитена зона по директивата за местообитанията

6. Общинската администрация на община Ловеч. Административно обслужване.

Администрацията в община Ловеч изпълнява компетентно, ефективно, отговорно и координирано своята дейност и следва принципите на отчетност и прозрачност при предоставяне на публична информация и услуги.

Числеността и структурата на общинската администрация са определени с решение на Общински съвет – Ловеч.

Администрацията в община Ловеч инвестира в укрепване и повишаване на своя административен капацитет. Повишаването на административния капацитет ще допринесе за подобряване на работата на общинската администрация за ефективно и ефикасно изпълнение на местните политики и повишаване качеството на обслужване при отчитане на нуждите на гражданите и всички заинтересовани страни. Чрез намаляване на административната тежест и повишаване на ефективността и ефикасността на общинската администрация ще се спомогне за създаването на среда, насърчаваща икономическия растеж в община Ловеч, както и за повишаване на доверието на гражданското общество към публичните институции. В дългосрочен план ще бъде подобрена конкурентоспособността на общината, ще се създадат условия за привличане на

нови инвестиции, разкриване на нови работни места и трайно и устойчиво развитие на общината и региона като цяло.

Ръководството на община Ловеч полага усилия да провежда множество вътрешни обучения на служителите, които финансира с общински и европейски средства.

Развитието на електронното управление и предоставяне на лесен достъп до услуги на физическите и юридическите лица в този контекст е от първостепенно значение за общинската администрация. През 2020 г. общинската администрация, чрез инфраструктурата на ДАЕУ достигна предоставяне на 112 електронни административни услуги.

За удобство на гражданите към общината е разкрит Център за административно обслужване, находящ се в административната сграда на община Ловеч, ул. „Търговска“ № 22.

Вътрешният дизайн и местоположението на центъра за административно обслужване отговарят на условията за функционалност. От общинската администрация се спазва принципът за обслужване на гражданите на „едно гише“.

Община Ловеч е присъединена и в Система за сигурно е-връчване (е-Връчване), която позволява изпращане и/или получаване и съхраняване на електронни документи за/от публични органи, физически и юридически лица. Комуникацията чрез системата за е-връчване замества класическия метод за доставка на писма и е в съответствие с чл. 43 от Регламент (ЕС) № 910/2014, и чл. 26, ал.2 и ал.4 от Закона за електронното управление (ЗЕУ). Услугата за електронна препоръчана поща представлява електронен еквивалент на препоръчаната поща с обратна разписка.

Община Ловеч е включена в проект на Държавната агенция „Електронно управление“ (ДАЕУ) „Инвентаризация на информационнокомуникационната инфраструктура за нуждите на електронното управление“. По проекта е предоставена изисканата информация за структуриране на информация и данни в подкрепа на изпълнението на Стратегията за развитие на електронното управление в Република България 2014-2020 г. С промените в Наредба № 8 от 2008 г., от 28.02.2018 г. за функциите и организацията на дейността на бюрата за съдимост, със заповед на кмета на общината са определени лица, които имат достъп до системата на МП „Електронно служебно свидетелство за съдимост“, като същото се осигурява по служебен път за лицата, които кандидатстват или постъпват на работа в Община Ловеч, за длъжности, за които това е предвидено в закон или друг нормативен акт.

През 2019 г. Община Ловеч е присъединена към системата на Националната агенция за приходите за предявяване на задължения по наказателни постановления, издадени от кмета на Община Ловеч.

Община Ловеч е регистрирана в „Портал за отворени данни на Република България“ и през 2019 г. в него са включени и се поддържат 12 публични регистри, в изпълнение на Решение на Министерски съвет № 54/01.02.2019 г. за приемане на Списък с набори от данни по приоритетни области които се публикуват в отворен формат на Портал за отворени данни, във връзка с чл. 15 б, ал. 3 от Закона за достъп до обществена информация.

Община Ловеч бе включена в системата Платформа за достъп до обществена информация, чрез създаването на потребителски/модераторски профил. Това дава възможност да се обработват заявленията, които са подадени чрез Платформа за достъп до обществена информация към Община Ловеч в качеството ѝ на задължен субект по чл. 3, ал. 1 от ЗДОИ.

Към 2021 г. всички администрации в населените места, училища, детски ясли и градини работят с автоматизираната информационна система на Община Ловеч.

7. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор

Селищна Мрежа

Съвременната система от населени места в община Ловеч е резултат от историческото напластяване на различни фактори от природо-географските условия на територията. Община Ловеч е съставена от 35 населени места, от които само Ловеч е град.

Според Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. гр. Ловеч е класифициран в трето йерархично ниво. Тези градове изграждат балансирана урбанистична решетка и имат мисията да задържат населението в тях. Очаква се те да предлагат благоприятни условия за обитаване, икономическо развитие и инвестиции и да изпълняват функции с районно значение в социалната сфера, образованието и културата.

Населените места са равномерно разположени на територията на общината, като пространствената им структура е компактна и се развива линейно по главните комуникационни направления.

Жилищен сектор

Сградният фонд на община Ловеч е създаден с течение на годините и с цел за задоволяване на потребностите ѝ. Той е разнообразен и разделен по целеви групи, определени по функции и предназначение за по-лесното и бързо оценяване на енергийното потребление във всяка от групите.

Общата жилищна площ в общината по данни на НСИ към 2019 г. е 1,921 хил. кв.м. Броят на жилищата е 32 201.

Общинският сграден фонд на територията на общината е изключително остарял, амортизиран и се нуждае от реновация. В по-голямата си част той е с влошени енергоефективни параметри.

Приоритет на общинските планове и областните стратегии е подобряването на енергийната ефективност на жилищните сгради. В разработената Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива за периода 2013-2022 това е основна цел. Необходимо е да се извършат обследвания за възможностите за повишаване на енергийната ефективност на сградите и да се определят конкретни мерки за отделните типове жилища.

Приоритет за повишаване на енергийната ефективност на сградите са многофамилните жилищни сгради, публичните сгради и социалните жилища. Директна намеса на общината за прилагане на мерки върху жилища - частна собственост, не е възможна, но могат да бъдат разработени механизми за по-добра информираност на гражданите по отношение на ползите от енергийната ефективност и възможните програми и финансови инструменти, подпомагащи такива дейности.

8. Анализ на връзката на община Ловеч със съседни територии извън административните ѝ граници, които имат потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината

Област Ловеч е част от Северозападния район, определен съгласно изискванията на Регламент (ЕО) № 1059/2003, който формира единната правна рамка на регионалните статистики в Европейския съюз и обхваща областите Видин, Враца, Ловеч, Монтана и Плевен с общо 51 общини. Районът е разположен периферно в северозападната част на България и граничи с р. Дунав на север и с Република Сърбия на запад. На изток Северозападният район граничи със западните територии на областите Велико Търново и Габрово, а на юг - със Западна Стара планина. Общата площ на района е 19 070 кв.км, което представлява 17,2% от територията на страната, като земеделските територии са 70,5%, горските – 22,2%, а урбанизираните – 4,5%.

Съгласно Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) Ловеч попада в делението на агломерационни ареали на средни градове, стеснени до обхвата на ядрото в територията на собствената община. Според НКПР при повечето от тези средни градове агломерационните връзки са много слабо изразени, но имат потенциал за евентуална бъдеща проява по отношение на най-близките малки населени места.

Определянето и регламентирането на агломерационните ареали, когато обхващат група от общини, следва да даде възможност на общините, формиращи агломерационен ареал, да се сдружават за общи действия в сферата на социално-икономическото развитие, опазването на околната среда, транспортната политика, туристическата политика и, разбира се, в сферата на пространственото развитие.

Ловеч участва в отклонение от паралелна ос за урбанистично развитие София – Плевен - Русе и връзка с общоевропейски транспортни коридори № 7 и № 9 и отклонението София - Ловеч - Велико Търново - Шумен - Варна. Част е от второстепенна ос за развитие Ловеч - Троян и второстепенна западна ос - „Плевен – Ловеч – Пловдив – Смолян - Рудозем”.

Функционално-йерархична структура на мрежата от населени места в Северозападния район се характеризира с един голям център - град Плевен. Град Ловеч влиза в групата на средните градове (от 30 000 до 100 000 души), но поради демографски причини и миграция е много близо до долната граница на скалата от 30 000 души.

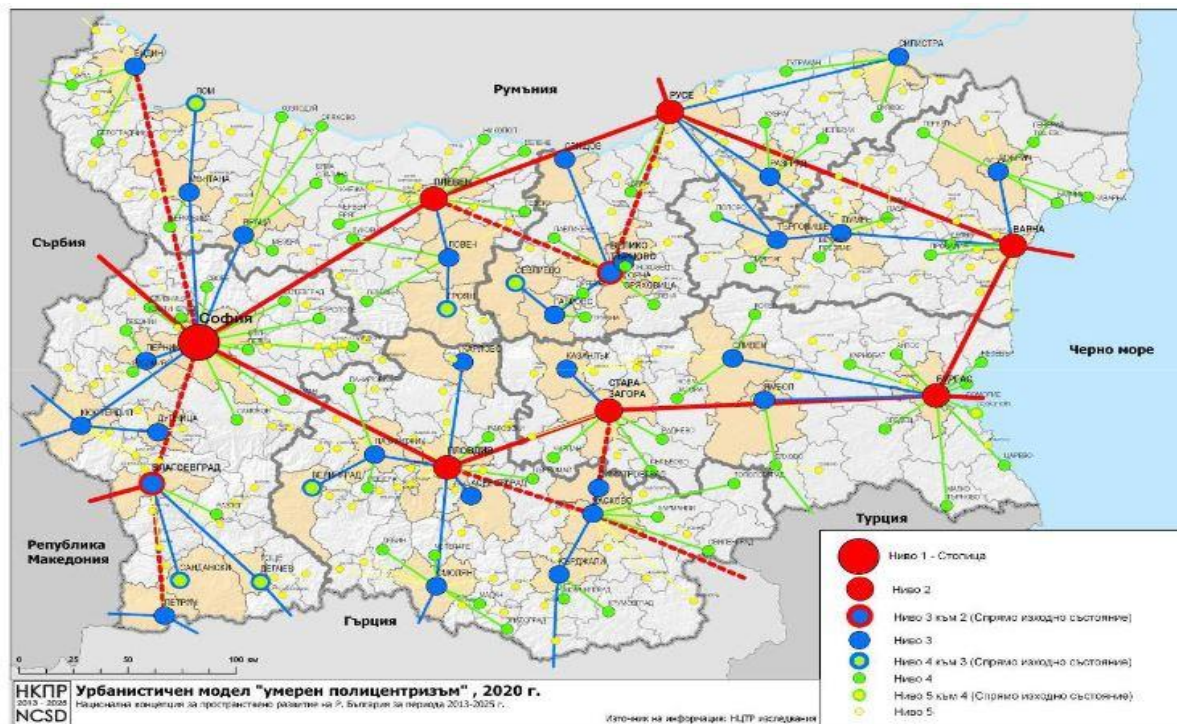
Северозападният район е силно диференциран в пространствено отношение. Неговата територия се развива по две оси, свързващи съответно Видин, Монтана и Враца от една страна и Плевен и Ловеч от друга. Близостта на района със ЮЗР има силно влияние и град София измества град Плевен в ролята му на център. Плевен е силно конкуриран от столицата по отношение на предоставяните среди и услуги за населението по осите Видин - Монтана - София и Видин - Монтана - Враца - София. По последната ос минава основен коридор от TEN-T мрежата на ЕС.

Традиционно силно свързани са градовете Плевен и Ловеч, а чрез тях има възможност да се свържат и крайдунавските части на област Плевен със старопланинските части на област Ловеч.

Следва да се има предвид значението на град Плевен за региона, определен в НКПР като град от второ йерархично ниво. Големите градове от това

ниво имат мисията да балансират влиянието на столицата и да намаляват ефекта от моноцентрично развитие. Взаимодействието между гр. Ловеч и гр. Плевен ще е от първостепенна важност за социално-икономическото развитие на гр. Ловеч.

Тласък в развитието както на Ловеч, така и на Плевен се очаква да даде АМ „Хемус“ след пълно ѝ завършване и пускане в експлоатация.

Фигура: Модел на „Умерен полицентризъм“

НКПР залага предпочитан модел за пространствено развитие на модела на „Умерен полицентризъм“. Това предполага разширяване на функциите на центровете от по-долните йерархични нива и постигане на балансираност на развитието на националното пространство. За да стане това се очаква установяването на умерено намалени темпове на демографското свиване и успешно провеждана регионална политика, съпроводена с преодоляване на икономическите затруднения и лек икономически подъем, умерено развитие на новите технологии и иновациите, разширяване и усъвършенстване на техническата инфраструктура. В тази насока следва да бъдат разработвани и стратегическите документи и политики за община Ловеч.

През ноември 2018 г. на дискусия „Стратегия за развитието на Плевен и Ловеч, бизнес климат в региона“ проведена в гр. Плевен, са обсъдени планове за развитие на двата града и региона, идентифицирани са проблеми, набелязани са потенциални икономически области за бъдещ ръст и необходими инвестиции.

Община Ловеч става домакин на поредица от форуми за насърчаване на синергията и общуването между общините:

- Петата национална среща на общинските предприятия и търговски дружества (15 и 16 март);
- Форум "Индустриалните зони - ключът към икономически растеж на регионите" (май);

- Форум по Норвежката програма на 16 юни - информационна среща по Програмата за развитие на малки и средни предприятия, част от Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г.

Община Ловеч е партньор на Сдружение „Дунавски център за обучение и развитие“, гр. Свищов, за изпълнението на проект „Партньорство в управлението и повишаване взаимодействието между общинската администрация в Ловеч, гражданското общество и бизнеса“, финансиран Приоритетна ос 2 „Ефективно и професионално управление в партньорство с гражданското общество и бизнеса“ на Оперативна програма „Добро управление“ 2014-2020 г. Договорът за безвъзмездна финансова помощ е сключен през м. февруари 2019 г.

Община Ловеч проактивно участва в съвместни програми и проекти с други съседни общини и бизнес организации чрез:

- обмяна на добри практики;
- кръгли маси, семинари;
- осъществяване на национални, транснационални, трансгранични партньорства и разработване на значими за развитието на общината съвместни проекти;
- проучване на възможностите за финансиране на инвестиционни проекти;
- събиране на информация за възможностите за кандидатстване с проектни предложения по националните, оперативните, европейските и други международни програми за получаване на безвъзмездна помощ;
- съдействие за реализиране политиката на община Ловеч в областта на международното сътрудничество и европейските и национални програми.

9. Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на община Ловеч

Тласък в развитието на община Ловеч се очаква да даде АМ „Хемус“ след пълното ѝ завършване и пускане в експлоатация. Трасето на АМ „Хемус“ е част от Европейската пътна мрежа от връзката с коридор IV на запад до коридор IX в близост до Велико Търново. Предвидено е да свързва източните и западните части на България с Трансевропейската мрежа. Цялостното изграждане на АМ „Хемус“ ще ускори процеса на икономическо и социално сближаване на регионално ниво и ще окаже благоприятно влияние върху бизнеса и създаването на нови работни места. Общият брой на населението, което ще се възползва от подобрената инфраструктура, е около 2,9 млн. души, разположено върху площ от почти 44% от територията на страната.

АМ „Хемус“ ще свързва София с Варна и ще дублира първокласните пътища Е70 от Варна до Шумен, Е772 от Шумен до Ябланица и Е83 от Ябланица до София.

Автомагистралата ще свърже вече построените участъци в западния и източния ѝ край и градовете Плевен, Ловеч, Велико Търново, Търговище и Шумен. АМ „Хемус“ ще осигурява и връзка с пристанище Варна, което е ключово за търговията с Украйна, Русия и Турция.

10. SWOT анализ

SWOT анализът като качествен аналитичен и прогностичен метод дефинира действието на вътрешните и външните фактори за развитие на община Ловеч и възможностите за избор на подходяща стратегия за постигане на целите

и визия за развитие. Отразява взаимодействието на вътрешните фактори (силни и слаби страни) и външните фактори (възможности и заплахи) на средата. Необходимостта от включването на такъв тип анализ е обусловена от факта, че SWOT анализът е мощен инструмент за оценка въздействието на силните и слабите страни, възможностите и заплахите пред дадено явление или субект (икономически или неикономически). Това го прави безценен инструмент за определяне качествените характеристики на изучаваното явление, но също и за предвиждане на перспективите за неговото развитие в бъдеще.

Сфера на въздействие	Силни страни	Слаби страни
Местоположение	✓ Близост до важни регионални образователни центрове - гр. Свищов и гр. Плевен, столицата София ✓ Добро транспортно - географско положение, осигуряващо условия за сътрудничество със съседните териториални общности.	✗ Отдалеченост от летища и пристанища
Природни ресурси и околна среда	✓ Наличие на богато природно разнообразие и ландшафт ✓ Наличие на природни паркове, защитени зони и територии ✓ Наличие на почви, подходящи за развитие на земеделие	✓ Режим на водоснабдяване, ✓ Ерозионни процеси на почвите ✓ Наличие на територии и зони в общината с нерешени екологични проблеми – свлачища, риск от наводнения, ерозия на почви и др.
Икономика	✓ Отчетлив растеж на средната брутна работна заплата в общината ; ✓ Положителни тенденции за основните икономически показатели за периода 2013-2016 г. – произведена продукция, приходи от дейността; дълготрайни материални активи за текущата година и разходи за придобиване на ДМА; ✓ Растеж при структуроопределящите дейности „Селско, горско и рибно пространство”, „Преработваща промишленост” и „Търговия” след 2013 г. – трите дейности генерират 86,46% от всички приходи от дейността на нефинансовите предприятия в община Ловеч; ✓ Традиции в промишлеността и особено в някои подотрасли, които могат да се използват с	✗ Отчетливо намаление на преките чуждестранни инвестиции след 2013 г.; ✗ Липса на публични и частни инвестиции за обновяване на производствени терени и сгради; ✗ Неоползотворени туристически потенциали, рефлектиращи върху намаление в броя на нощувките след 2013 г. и ниска заетост на съществуващата леглова база; ✗ Преобладаващ дял на еднократните туристически посещения; ✗ Загуба на позиции в преработвателната промишленост и закриване на структуроопределящи за местната икономиката предприятия ✗ Не достатъчно развита конкурентна среда между фирмите ✗ Проблемно демографско развитие, изразяващо се с намаляващи възможности за естествено

	цел развитие на местната икономика, повишаване на заетостта и жизнения стандарт на населението; ✓ Наличие на производствени терени и сгради, които могат да се използват за развитие на нови производства; ✓ Налична леглова база в туристическите обекти; ✓ Развита транспортно-комуникационна инфраструктура, осигуряваща условия за връзки между отделните общини на областта и със съседните области.	възпроизводство, голяма миграция и застаряване на населението и намаляване на населението в трудоспособна възраст. ✗ Ниска икономическа активност и висок дял на населението с основно и по-ниско образование, в т.ч. при безработните около 50%. ✗ Различия в нивата на развитие на общинския център и селата в общината; ✗ Неразвити партньорства между публичния и частния сектор, липса на практика за използването на ПЧП като инструмент за общинско развитие; ✗ Неефективно управление на горите;
Градска среда и селищна мрежа	✓ Компактна структура на града ✓ Компактна индустриална зона с изградена инфраструктура ✓ Нискоетажно строителство и равномерно разпределение на жилищните обекти	✗ Амортизиран сграден фонд (жилищен, промишлен, публичен), с ниска енергийна ефективност; ✗ Липса на публични и частни инвестиции за обновяване на производствени терени и сгради; ✗ Незадоволително състояние на общинската пътна мрежа; ✗ Амортизираните водоснабдителни системи и недоизградената канализационна система влошават управлението на водите в общината, вкл. при много големи загуби на питейна вода; ✗ Различия в нивата на развитие на общинския център и селата в общината;
Техническа инфраструктура	✓ Наличие на производствени терени и сгради, които могат да се използват за развитие на нови производства; ✓ Добре развита газопрееносна мрежа; ✓ Добре изградена инфраструктура за обществено обслужване в град Ловеч ; ✓ Добри транспортно-комуникационни връзки със съседни населени места и гр. Плевен	✗ Нужда от подобряване състоянието на общинските пътища и обслужващите улици ✗ Липса на канализационна мрежа в селата ✗ Амортизирана водопроводна система и съоръжения ✗ Лошо качество на пътните настилки в третокласните общински пътища. ✗ Недостиг на питейна вода, поради недостиг на средства за изграждане на кладенци, каптажни и преносни мрежи; ✗ Високи загуби при преноса на питейна

	✓ Управлението на отпадъците е обезпечено от изграденото през 2011 г. Регионално депо за неопасни отпадъци;	вода от създадената в миналото преносна мрежа. ✎ Нисък дял на разделно събраните отпадъци ✎ Липсва изградена инсталация за рециклиране на строителни отпадъци;
Социална сфера	✓ Етническо и културно разнообразие ✓ Ниски нива на престъпност ✓ Създадено чувство за общност ✓ Добре развита социална инфраструктура, съобразена с обслужваното население и населените места. ✓ Разкрити и функциониращи различни по вид социални услуги; ✓ Добре изградена инфраструктура за обществено обслужване в град Ловеч – концентрация на образователни обекти, две многопрофилни болници за активно лечение, държавна психиатрична болница, други здравни и социални обекти; ✓ Осигуреност на населението с места в детските градини ✓ Допълване на различните нива на образование в идентични специалности от Професионалната гимназия по механоелектротехника и Техническият колеж в град Ловеч – потенциал за осигуряване на технически кадри; ✓ Липса на ярко изразени екологични проблеми, замърсявания и увреждания на околната среда, застрашаващи човешкото здраве;	✎ Трайна негативна демографска тенденция ✎ Много нисък коефициент на демографско заместване ✎ Устойчиво намаление на ресурса от експерти и кадри за местния бизнес; ✎ Незадоволителна професионална адаптивност и професионална квалификация според изискванията на пазара на труда; ✎ Териториална концентрация на образователните обекти в град Ловеч и ограничени възможности за образование извън общинския център; ✎ Отчетливо намаляване на броя лекари ✎ Социалните обекти в общината са със запълнен капацитет; ✎ Физически остарял сграден фонд на обектите на здравеопазването, общинския детски комплекс и общинската администрация

Културно наследство	✓ Богата история и културно наследство ✓ Богат културен календар, местни традиции и обичаи ✓ Разнообразие на културни обекти с местно и регионално значение - добре развитата мрежа от читалища, структурата на Регионалния исторически музей в Ловеч, Драматичния театър, Художествената галерия, Регионалната библиотека;	✗ Лошо физическо състояние на някои от обектите на недвижимите културни ценности ✗ Недостиг на средства за обновяване на обекти от културната инфраструктура;
Административен капацитет	✓ Достъпно и адекватно на нуждите на гражданите административно обслужване ✓ Квалифициран екип от специалисти по разработване, защита и изпълнение на проекти в различни сфери. ✓ Присъединена към Единния модел за заявяване, заплащане и предоставяне на електронни административни услуги ✓ Капацитет на местно ниво за усвояване на средства от ЕС.	✗ Недостатъчен административен капацитет ✗ Остаряла техническа база
ВЪЗМОЖНОСТИ		ЗАПЛАХИ
✓ Използване на финансови средства от фондовете на ЕС; ✓ Междуобщинско сътрудничество за реализация на ключови инфраструктурни проекти за региона; ✓ Разработване на качествен и атрактивен регионален туристически продукт и туристически услуги и ефективното им предлагане за увеличаване на туристите в общината и оползотворяване на наличната леглова база; ✓ Макроикономическа и фискална стабилност, даваща възможност за дългосрочни прогнози и инвестиции; ✓ Ниска данъчна ставка, стимулираща бизнеса; ✓ Осигуряване на информация и техническа помощ от Областен информационен център – Ловеч за възможностите за кандидатстване с проектни предложения по отворените схеми по Оперативните програми. ✓ Диверсификация на местната икономика и създаване на условия за привличане на нови инвеститори ✓ Подобряване на техническата инфраструктура, транспортните комуникации		✗ Риск от свлачища и наводнения ✗ Трайна тенденция на обезлюдяване и застаряване на населението ✗ Намаляване на инвестиционната активност и продължителни последици от пандемията с Covid-19 ✗ Нарастване на броя на хората с необходимост от социални услуги и трайна социална изолация ✗ Продължаващо намаляване на децата в училищна възраст и ранно отпадане от училище ✗ Поява на рискове от непредвидими природни събития. ✗ Слаба активност на НПО и бизнеса за месно развитие и усвояване на средства от европейски фондове. ✗ Висока междуфирмена

и уличната мрежа ✓ Обновяване на индустриалните и производствени зони ✓ Създаване на публични пространства в жилищните квартали ✓ Саниране и прилагане на мерки за енергоефективност за публичните и жилищни сгради ✓ Развитие на нови социални услуги и повишаване на достъпността до тях сред различни групи от населението ✓ По-широко използване на възможностите на европейските фондове (чрез добре обосновани и подготвени проекти) за подобряване на жизнената среда и качеството на човешкия капитал, административния капацитет на публичните институции, конкурентоспособността и интелигентността на икономиката чрез развитие на предприемачеството, използващо най-новите постижения на науката ✓ Бъдещо доизграждане на АМ „Хемус“.	задлъжнялост; ☞ Спад на инвестиционната активност; ☞ Ограничено финансиране за инфраструктури проекти, нужни на общината; ☞ По-добри възможности за реализация на младите хора извън общината; ☞ Неблагоприятно влияние на климатичните промени, свързани с влошаване на условията за селско и горско стопанство, намаляване на добивите, проблеми с водоснабдяването, повишаване на рисковете от пожари, загуба на биологично разнообразие, влошаване на условията за туризъм и рекреация в общината
--	---

11. Описание на взаимовръзките на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД.

Целта на провеждането на хоризонталния социално-икономически анализ на районите на национално ниво, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД, е посредством извеждането на данни от редица официални източници, техния задълбочен анализ и обобщаване да се сформира цялостна визия за проблемите и предизвикателствата, пред които са изправени всеки български регион, община и населено място. От направените изводи и обобщения, вследствие на анализа, са изведени определени мерки и национални цели, специфични за всяка сфера от социалния и икономическия живот на регионите, общините и населените места в България. Търсенето на взаимовръзките между общинското и регионалното развитие с поставените национални цели в различните сфери на общественния живот е обусловено от необходимостта да бъдат взети предвид данните от всяка община в България и нейния принос към постигането на националните цели за развитие. Този подход на постоянно проследяване на текущото състояние на общините и регионите чрез представяне на сравнителни анализи подсигурава възможност за експертно ориентиране в национален план и съставяне на актуален синтезиран профил на страната. Предпоставя и възможност за своевременно извеждане на необходимите препоръки за подобрения във всички сфери на общественния живот - при ясно и актуално отчитане на основни предимства, недостатъци, силни и слаби страни.

**Хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво и
взаимовръзки с изводите от анализа на община Ловеч**

Секторна политика	Хоризонтален социално-икономически анализ	Анализ на община Ловеч
Геостратегическо разположение	Стремеж към пълноценно оползотворяване на важното геостратегическо разположение на България в ЕС и Черноморския регион .	В отговор на поставените цели за сближаване на Европейските страни община Ловеч търси нови партньорства на трансгранично и транснационално равнище.
Урбанизация	Стремеж към запазване и утвърждаване на модел на умерено Полицентрично урбанистично развитие.	Община Ловеч активно работи и си сътрудничи с областна администрация Плевен, община Плевен, община Троян. Осигурена е транспортна свързаност с гр. Плевен и гр. Троян подсигурени транспортни коридори за стоки и работна сила. Подсигуряването на предпоставки за развитието на транспортната свързаност, инфраструктурната обезпеченост са важни за привличането на инвестиции в региона и респективно за създаването на нови работни места. Подкрепата на Плевен като град от второ йерархично ниво, е от изключителна важност за развитието на региона в цялост и за да се гарантира устойчивост на умерения полицентричен модел за териториално развитие.
Безработица	Стремеж към висок дял на заетост на най-активното население в групата от 15-64 г. и нисък дял на безработица в повечето общини и области в България.	Община Ловеч е сред общините със застаряващо население поради миграция на жители в трудоспособна възраст към по големи общини и др., което само по себе си обуславя негативния естествен прираст. Чрез привличане на инвестиции, осигуряване на нови работни места и подобряване на жизнената среда общината се старае да въздейства положително върху намаляване на безработицата, с което пряко ще се въздейства върху намаляване на механичната миграция и повишаване на естествения прираст на населението. Това са процеси, които изискват интегриран подход и въздействие върху всички сфери на обществения живот и община Ловеч полага нужните усилия, като в годините, макар и плавно се забелязват подобрения на редица демографски показатели.
Образование	Стремеж към образователни реформи, иновации в образователния процес и поддържане на съвременна материална база в българските училища	Община Ловеч несъмнено поддържа политика на подкрепа на образователните институции, като поддържа добра материална база и подпомага развиването на иновативни практики в образователния процес. Педагогическите специалисти биват обучавани периодично чрез участия в проекти, съфинансирани от европейския съюз и със средства от общинския бюджет.
Здравеопазване	Гарантиране на равнопоставен достъп до здравни услуги на	Община Ловеч полага усилия да подпомага дейността на здравните заведения, но среща трудности при финансирането на дейности

	населението	свързани с обновяване на материалната и техническата база. В Общината има добра обезпеченост от лечебни заведения и медицински персонал на глава от населението. Проблем в общината, както и на национално ниво е застаряването на медицинския персонал и упражняване на професията и след пенсионна възраст.
Социални дейности	Постепенно повишаване на качеството на социалните услуги към целевите групи нуждаещи се реципиенти	Община Ловеч предоставя на своите жители пълноценни социални услуги, които задоволяват техните потребности и проактивно използва всички механизми за разширяване на социалните услуги и тяхното подобрене.
Спорт и спортни дейности	Създаване на условия за активен спорт и развиване на спортните дейности	Община Ловеч има потребност от финансов ресурс за изграждане, поддръжка и ремонт на спортни зали и съоръжения, за да подобрява средата за спорт и провеждане на спортни събития.
Туризъм и културно-историческо наследство	Развитие на разнообразни форми на туризъм чрез използване на богатото културно-историческо наследство и природните ценности като значими ресурси за патриотизма и национално самочувствие.	Община Ловеч има потенциал за развитие на различни форми на туризъм и богато културно-историческо наследство. Предизвикателство пред общинското ръководство е да създаде условия и привлекателни за посещения от туристи обекти. Необходимо е съставянето на туристически маршрути, които да стимулират туристите, да отделят време за посещението им. Налага комплексен туристически маркетинг в общината.

III. Визия, цели и приоритети за развитие на община Ловеч за периода 2021-2027 г.

Планът за интегрирано развитие на община Ловеч е планов документ, който обхваща периода 2021-2027 г. и се основава на анализ на ситуацията в община Ловеч и на идентифициране на тенденциите за развитие, като в основата му е определянето на визия, общи стратегически цели и приоритети за развитието на община Ловеч до 2027 г. Визията, стратегическите цели и приоритети са съгласувани и предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфично развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори, заети в устройствените планове за развитието ѝ. Формулираните стратегически цели и приоритети отразяват пряко формулираната визия за развитие на община Ловеч за периода 2021-2027 г. и гарантират интегритет при реализацията им и свързаност със всички планови и стратегически документи както на община Ловеч, така и на регионално, национално и европейско ниво, като са съобразени и с всички нормативни, законови и подзаконови изисквания свързани с ПИРО.

Визията, стратегическите цели и приоритети заложи в ПИРО са дефинирани на база на извършени социално-икономически и SWOT анализи, както и на база на получени становища в рамките на публични дебати, допитвания и съвещания на работната група определена от кмета на община Ловеч, които са реализирани в хода на формулирането им. Йерархичната

свързаност между визия, цели, приоритети и мерки е изобразена във фигурата по-долу:

1. Визия

Визията за развитие на община Ловеч представлява синтезирано описание на представата за това какво ще представлява общината към 2027 година от гледна точка на развитието на ключовите икономически и социални сектори, както и на неговото пространствено развитие към 2027 г., чиято реализация ще бъде подпомогната от ПИРО. Всички заинтересовани страни и участници в процеса: общинската администрация, публичните институции, частния сектор неправителствените организации и жителите на града трябва да видят себе си, своите проблеми и своето бъдеще във визията на града.

При дефинирането на визията е търсен разумен баланс между реализъм и амбиция, между краткосрочност и дългосрочност, между възможности и желания. От една страна визията трябва да бъде реалистична и да се основава на ресурсите и потенциала налични към момента в община Ловеч, като същевременно отчита неговите силни и слаби страни, потенциали и ограничители. От друга страна визията трябва да си поставя и амбициозни цели, представляващи предизвикателство за достигане. Тя трябва да се разглежда не само като достигане на определено състояние към определена година, а и като обща посока за развитие на града.

В допълнение, дефинираната визия за развитието на община Ловеч до 2027 година трябва да взема предвид, да обобщава и да надгражда вече съществуващите идеи за развитие на града в рамките на различните стратегически документи за регионално и устройствено планиране.

Имайки предвид всички гореизложени съображения, предлаганата визия за развитие на град Ловеч до 2027 година е:

„Община Ловеч - модел за добро и ефективно управление, основано на споделени обществени ценности и доверие, съхранила и популяризирала своето културно-историческо наследство, утвърдила се като привлекателно място за живот, развитие на образованието, културата, туризма, спорта, предприемачеството и социалните услуги.“

Визията обхваща ключови направления за бъдещото развитие на общината, които покриват определени аспекти от развитието на града в съответствие с принципите на интегрираното градско планиране:

1. Икономика

Община Ловеч да се превърне в европейска община с устойчива икономика, основана на знанието и базирана на развитието на силните страни, в рамките на който съществуващият и новият бизнес да бъдат стимулирани да се развиват, да бъдат конкурентноспособни, да привличат значими инвестиции, да разкриват нови работни места и нови възможности за стопанско развитие, производствата да се обновяват технологично и структурно и съответно да водят до повишаване на доходите и покупателната способност на населението.

2. Социална сфера

Община Ловеч да се превърне в съвременна община, предлагаща привлекателна среда за живот и работа на населението, равни възможности за качествено образование и осигуряващ качествено здравеопазване, безопасност и удобство; с подобрени и обновени инфраструктура и елементи на градската и селищната жизнена среда, като с високото качество и стандарт на живот да дават на хората самочувствие на равноправни граждани на Обединена Европа.

3. Публична сфера

Град Ловеч да се превърне в модерно функциониращ общински и областен административен център с богата и чиста природа, съхранено и споделено културно наследство, съхранени и популяризирани местни традиции и достижения в културата, които спомагат за развитието на туристическия сектор. Визията за развитие на град Ловеч до 2027 г. ще бъде облечена и конкретизирана в реални и осъществими проекти с конкретни източници на финансиране.

Чрез интегрирани публични политики и планиране, подкрепящи конкурентоспособността, културата, туризма, инфраструктурата и жизнената среда Ловеч ще постигне балансирано и устойчиво градско възстановяване и развитие.

2. Стратегически цели и приоритети

Поради факта, че община Ловеч се причислява към областните центрове от ниво 3, съгласно Националната концепция за пространствено развитие (НКПР), и в интерес на ефективното и ефикасно планиране, при определянето на стратегическите цели, приоритети и мерки е възприет и приложен подход на

планиране, който отделя градското планиране и общинското планиране, като същевременно е гарантиран необходимия интегритет, за да се подсигури баланса, който е необходим за цялостното развитие на общината.

Стратегическа цел 1. Интегрирано обновяване и развитие на община Ловеч	
Приоритет 1. ИЗГРАЖДАНЕ, ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА МОДЕРНА И ПРИВЕТЛИВА ГРАДСКА СРЕДА И ИНФРАСТРУКТУРА	Мярка 1.1 Изграждане, възстановяване и поддържане на зони за обществен отдиш и спорт в гр. Ловеч
	Мярка 1.2 Изграждане, възстановяване и реконструкция на улични мрежи и обществени паркинги, вкл. системи за видеонаблюдение в гр. Ловеч
	Мярка 1.3 Реконструкция, възстановяване и изграждане на ВиК мрежи в гр. Ловеч
	Мярка 1.4 Изграждане, реконструкция, рехабилитация на физическите елементи на градската среда
	Мярка 1.5 Създаване на достъпна архитектурна среда и осигуряване на устойчиви, качествени и достъпни обществени услуги в гр. Ловеч
Приоритет 2. ПОДОБРЯВАНЕ СЪСТОЯНИЕТО НА ЖИЗНЕНАТА СРЕДА, ТЕХНИЧЕСКИТЕ ИНФРАСТРУКТУРИ И ТРАНСПОРТНАТА СВЪРЗАНОСТ НА СЕЛАТА	Мярка 2.1 Изграждане, възстановяване и реконструкция на улични мрежи и съоръжения, вкл. системи за видеонаблюдение в селата
	Мярка 2.2 Реконструкция, възстановяване и изграждане на ВиК мрежи в селата. Водоснабдяване на региона
	Мярка 2.3 Изграждане, възстановяване и поддържане на зони за обществен отдиш в селата
	Мярка 2.4 Създаване на достъпна архитектурна среда и осигуряване на устойчиви, качествени и достъпни обществени услуги в селата
	Мярка 2.5 Възстановяване и реконструкция на общинската пътна мрежа и съоръжения. Подобряване на мобилността и транспортната свързаност
Стратегическа цел 2. Повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование, развити физическо възпитание и спорт, социално включване, заетост и достъпно здравеопазване с високо качество на предоставяните услуги	
Приоритет 3. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ФИЗИЧЕСКОТО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТА	Мярка 3.1 Обновяване на съществуващата база и привеждане на обектите и съоръженията в съответствие с изискванията и стандартите за развитие на спортна дейност
	Мярка 3.2 Изпълнение на календара на спортните дейности
	Мярка 3.3 Утвърждаване на физическото възпитание и спорт като средство за здравословен начин на живот и превенция срещу негативните явления сред подрастващите
	Мярка 3.4 Подкрепа на спортните клубове в общината
Приоритет 4. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КАЧЕСТВЕНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ	Мярка 4.1 Обновяване на обекти от образователната инфраструктура в общината
	Мярка 4.2 Обогаляване на процеса на обучение в общинската образователна система.

УСЛУГИ	Мярка 4.3 Осигуряване на максимален обхват на децата и учениците на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст
	Мярка 4.4 Оптимизиране на образователната система и обвързване на професионалното образование в община Ловеч с потребностите на местната икономика
Приоритет 5. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА КАЧЕСТВЕНИ СОЦИАЛНИ УСЛУГИ	Мярка 5.1 Обновяване и реконструкция на обекти от социалната инфраструктура
	Мярка 5.2 Развитие на услуги за социална интеграция на различни групи в неравностойно положение
	Мярка 5.3 Развитие на услуги насочени към превенция на рискови фактори за развитие на децата и семействата в риск
	Мярка 5.4 Обучения /супервизия на служителите в социалната сфера
	Мярка 5.5 Осигуряване на възможност за грижа за деца и възрастни с увреждания в семейна среда
	Мярка 5.6 Грижа, подкрепа и закрила за деца и възрастни жертва на насилие и трафик на хора
	Мярка 5.7 Деинституционализация на грижите за деца и възрастни
	Мярка 5.8 Превенция на рисково поведение и подкрепа за преодоляване на последиците от него при деца и младежи
Приоритет 6. СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА ЗАЕТОСТ	Мярка 6.1 Активиране на неактивни лица, чрез осигуряване заетост, социална интеграция и повишаване на тяхната конкурентоспособност
	Мярка 6.2 Насърчаване на предприемачеството в общността
Приоритет 7. ДОСТЪПНО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ С ВИСОКО КАЧЕСТВО НА ПРЕДОСТАВЯНИТЕ УСЛУГИ. СПРАВЯНЕ С ПАНДЕМИЯТА COVID-19	Мярка 7.1 Обновяване и благоустрояване на обекти от здравната инфраструктура
	Мярка 7.2 Повишаване на здравната култура на населението и квалификацията на медицинските специалисти
	Мярка 7.3 Подобряване на достъпа и материалната обезпеченост на здравните и дентално-медицински услуги на територията на общината
	Мярка 7.4 Справяне с пандемията COVID-19 и последиците от нея
Стратегическа цел 3. Развитие на устойчив туризъм със запазени традиции, култура и културно-историческо наследство	
Приоритет 8. ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ УСЛУГИ И ИНФРАСТРУКТУРА	Мярка 8.1 Изграждане и поддържане на инфраструктурата, обслужваща туризма на територията на общината включително местните пътища до туристическите обекти
	Мярка 8.2 Изграждане и функциониране на туристически информационни центрове и организация на информационното обслужване на туристите
	Мярка 8.3 Изграждане и поддържане на туристическите обекти, които са общинска собственост или за които правото за ползване и управление е предоставено на общината
	Мярка 8.4 Организиране на събития и мероприятия с местно и национално значение, които допринасят за развитието на туризма
	Мярка 8.5 Провеждане на проучвания, анализи и прогнози за развитието на туризма в общината

	Мярка 8.6 Реклама на туристическия продукт на общината, включително участие в туристически борси и изложения
	Мярка 8.7 Взаимодействие и членство на общината в туристически сдружения и в съответната организация за управление на туристическия район
	Мярка 8.8 Подобряване качеството на услугите, предлагани в общинските туристически обекти
	Мярка 8.9 Изготвяне и популяризиране на собствен бранд и туристически продукт
Приоритет 9. ОБНОВЯВАНЕ И ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО, ПАМЕТНИЦИТЕ НА КУЛТУРАТА, КУЛТУРНИТЕ ИНСТИТУЦИИ	Мярка 9.1 Обновяване на обекти от културната инфраструктура. Консервация и реставрация на културни и исторически ценности
	Мярка 9.2 Поддържане, опазване и възстановяване на културното наследство в общината
	Мярка 9.3 Реализиране на проекти в областта на културното наследство на национално, регионално и местно ниво
	Мярка 9.4 Поддръжка и изграждане на войнишки паметници в общината
	Мярка 9.5 Подпомагане на дейността на читалищата в общината и самодейните състави към тях
	Мярка 9.6 Изпълнение на календара на културните събития
Стратегическа цел 4. Повишаване на енергийната ефективност и дела на ВЕИ, опазване на околната среда и намаляване риска от бедствия	
Приоритет 10. ПОВИШАВАНЕ НА ЕНЕРГИЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ И ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ВЕИ В ПУБЛИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА, ЖИЛИЩНИТЕ СГРАДИ И БИЗНЕСА	Мярка 10.1 Прилагане на мерки за енергийна ефективност на сгради - държавна собственост от публичната инфраструктура
	Мярка 10.2 Прилагане на мерки за енергийна ефективност на общински сгради и сгради с преобладаващо общинско участие от публичната инфраструктура
	Мярка 10.3 Подобряване енергийната ефективност на уличното осветление на територията на общината
	Мярка 10.4 Прилагане на мерки за енергийна ефективност на жилищни сгради
	Мярка 10.5 Въвеждане на система от стандарти за планиране, контрол и мониторинг на енергийната ефективност
	Мярка 10.6 Повишаване дела на ВЕИ (възобновяеми енергийни източници) на територията на общината
Приоритет 11. ПОДОБРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСИТЕ ПО	Мярка 11.1 Ефективно третиране на отпадъците - сепариране и преработка

УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ, ВКЛ. НАМАЛЯВАНЕ ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ПЛАСТМАСОВИ ПРОДУКТИ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА. ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ И АКУСТИЧНАТА СРЕДА	Мярка 11.2 Подобряване на организацията и контрола по събирането на отпадъци, вкл. разделното събиране. Недопускане на локални замърсявания
	Мярка 11.3 Подобряване на качеството на атмосферния въздух, чрез ограничаване на вредните емисии
	Мярка 11.4 Подобряване на акустичната среда
	Мярка 11.5 Политики на общинска администрация в областта на екологията и икономия на енергия
Приоритет 12. ПРЕВЕНЦИЯ И ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПОСЛЕДСТВИЯТА ОТ ПРИРОДНИ БЕДСТВИЯ	Мярка 12.1 Поддържане на речните корита в безаварийно състояние в общината
	Мярка 12.2 Превенция на свлачищни процеси и укрепване на изветрели скални венци
	Мярка 12.3 Управление на риска от бедствия и идентифициране на рисковите фактори
Стратегическа цел 5. Повишаване на инвестиционната активност и развитие на конкурентоспособна бизнес среда. Ефективно управление на общинската администрация, общинската собственост и използването на природните ресурси	
Приоритет 13. РАЗВИТИЕ НА МЕСТНИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОТЕНЦИАЛИ И ПРИВЛИЧАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИ	Мярка 13.1 Обновяване на техническите инфраструктури и публичните пространства в зоните за производствени и логистични дейности в общината
	Мярка 13.2 Изграждане и развитие на индустриални зони/паркове, в това число съвместно с общините Плевен и Троян
	Мярка 13.3 Административна подкрепа на бизнеса и фермерските стопанства, насърчаване на иновациите и технологичното обновяване. Подкрепа на нови инвеститори и стартиращи компании
	Мярка 13.4 Стимулиране на инвестиционната активност чрез предоставяне на възможности за използване на общински имоти и терени
Приоритет 14. УСТОЙЧИВО ИЗПОЛЗВАНЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ И ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА ОБЩИНСКАТА СОБСТВЕНОСТ И АДМИНИСТРАЦИЯ. МОДЕРНИЗАЦИЯ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ПРОЦЕСИ	Мярка 14.1 Устойчиво управление на земеделските земи и горите от общинския и остатъчния поземлен и горски фонд
	Мярка 14.2 Създаване на условия за устойчиво и ефективно управление на общинската собственост
	Мярка 14.3 Умно управление на общинската администрация. Продължаваша модернизация на административните процеси

IV. Комуникационна стратегия и принципи за партньорство, информация и публичност в подготовката и изпълнението на ПИРО

Настоящата Комуникационна стратегия се изготвя на основание Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., София, март 2020 г.

Главна цел при разработването на ПИРО е да се осигури прилагането на принципа за партньорство и сътрудничество. Необходимо е да се идентифицират заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на местната политика за интегрирано устойчиво развитие. Трябва да се осигури прозрачност и информация относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивира обществеността за активно участие в процеса на подготовка и реализация на ПИРО.

Заинтересованите страни следва да бъдат всеобхватно анализирани, индивидуализирани и включени както в етапа на разработване и приемане на ПИРО, така и при реализацията на целите и приоритетите, заложи в плана.

Ангажимент на общината е да осигури необходимата публичност и да предприеме всички възможни мерки за поддържане на интереса и мотивацията за участие на местните общности в определянето и в реализацията на целите и приоритетите на документа.

ПИРО се обсъжда и съгласува със заинтересованите органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината. Целта е предоставяната информация да достигне максимален брой представители на заинтересованите страни и да се осигури тяхното участие в обсъжданията и вземането на решенията.

Задължително е да се гарантира участието на съответните организации, представляващи гражданското общество, партньорите в областта на околната среда и организациите, отговарящи за насърчаване на социалното включване, основните права, правата на хората с увреждания, равенството между половете и недискриминацията, действащи на територията на общината. За изпълнението на този ангажимент общината разработи съответна комуникационна стратегия, която гарантира прилагането на принципа на партньорство и осигурява прозрачност на процеса по изготвяне и реализация на плана чрез одобрение, изпълнение и проследяване на набор от подходящи мерки и действия.

Документът определя рамката за стратегическа комуникация за период 2021-2027 г.

1. Принципи на комуникационната стратегия

Комуникационната стратегия се основава на следните основни принципи:

Отчетност и публичност в дейността на общината

Създаване на условия за провеждане на консултации, предоставяне на балансирана и обективна информация, изчерпателност, задълбоченост и аналитичност на комуникационните послания, достигащи до най-голям брой заинтересовани лица, както и осигуряване на възможност гражданите да изразяват своите очаквания и предложения;

Защита на обществения интерес

Идентифицирането и включването на заинтересованите страни и гражданското общество чрез подходящи форми, включително кампании за идентифициране на проектни идеи, които да бъдат включени в програмата за реализация на плана чрез стимулиран подход „отдолу-нагоре“ при определяне на нуждите, потенциала за развитие и възможните решения, както и защита и отстояване на права и свободи от неблагоприятни управленски решения.

Изграждане на съпричастност

Изграждане на съпричастност и климат на доверие у населението и структурите на гражданското общество (СГО) към проблемите на общината и мотивирането им за участие в нейното управление чрез позитивни послания и многообразие и ефикасност на използваните комуникационни канали.

Синергия

Синергия между обществен, административен и финансов ресурс с прилагане на интегриран подход

Прозрачност

Информиране на обществеността, координация с други програми, изпълнявани от общината, като комуникационните дейности за осигуряване на прозрачност и публичност при усвояване на еврофондове, изпълнение годишните бюджети.

Ефективност на разходите

Постигане на максимални резултати с наличните ресурси.

2. Приоритети на комуникационната стратегия

Приоритет 1

Осъществяване на информираност на широката общественост за ролята на местната власт и структуриране на гражданското общество в процеса на местно развитие и възможностите за ефективно усвояване на средства от Европейските фондове.

Приоритет 2

Установяване на единен информационен стандарт в диалога между местната власт, другите държавни институции, структурите на гражданското общество и медиите.

Приоритет 3

Формиране чрез позитивни послания на реалистични обществени представи за ефективността, дейността и възможностите за създаване на благоприятна бизнес среда на местната власт.

Приоритет 4

Изграждане на компетентни обществени представи за ролята на местната власт в хода на административната реформа и за приобщаване към европейското административно пространство.

Приоритет 5

Създаване на устойчиви модели за професионална кариера и авторитет, съобразно професионалните и етичните стандарти, възприети в етичния кодекс на общинските служители.

3. Цели на комуникационната стратегия

Комуникационната стратегия се стреми да насърчава общуването и сътрудничеството между различните местни структури; да стимулира активния диалог и съпричастността на всички заинтересовани страни на местно ниво към процесите на формиране на добро и прозрачно управление, включително и чрез предоставяне на възможности гражданите и структурите на гражданското общество да изразяват мнението си за управлението на общината; да привлича обществения интерес; да разясни възможностите и ползите от приоритетите на ПИРО; да осигури прозрачност и откритост при нейното изпълнение.

3.1. Обща цел

Общата цел на комуникационната стратегия е да осигури прилагането на принципа на партньорство и сътрудничество за интегрирано устойчиво развитие, прозрачност и информация относно очакваните резултати и ползите за местната общност и да мотивира, популяризира сред широката общественост и заинтересованите страни ползите и положителните ефекти от изпълнението на ПИРО за периода 2021-2027 г.

3.2. Специфични цели

Специфична цел 1

Да осигури подкрепата на цялата общественост по приоритетните направления, мерки и дейности на всички заинтересовани страни и да осигури прилагането на принципа за партньорство и сътрудничество.

Специфична цел 2

Да се привлече общественото внимание и да се повиши чувствителността на обществото към хората от различните уязвими групи, към техните потребности и възможности за решаване на проблемите им, за толерантност, социална интеграция, равни права и равен достъп на всеки до възможности за развитие.

Специфична цел 3

Да осигури подкрепа за изграждане на облик на общината като активна страна в провеждането на политики и формирането на позитивни нагласи за нейното прозрачно управление, като по този начин допринася за по-активни действия от страна на заинтересованите страни на местно ниво.

Специфична цел 4

Да стимулира съпричастността и участието на населението и структурите на гражданското общество, развиващи дейност на територията на общината, за формиране на доброто и прозрачно управление и превенция на корупцията.

Специфична цел 5

Да осигурява канали за комуникация между местната власт, населението, структурите на гражданското общество и бизнеса.

4. Хронология на комуникационната стратегия

**Основни фази на комуникационната стратегия*

5. Мерки за комуникация и публичност - Приложение.

6. План за действие при изпълнение на комуникационната стратегия в хода на реализация на План за интегрирано развитие на община Ловеч за периода 2021-2027 година - Приложение.

7. Оценка на ефективността

Ефективното приложение на настоящата комуникационна стратегия зависи от равнището на координация между усилията на Общината, Общинския съвет и останалите институции на държавното управление, медиите и гражданското общество. Структурата и организирането на дейността на Община Ловеч

способства за постигането на необходимата степен на субординация при ръководството и оценяването на ефективността на стратегията.

Организирането и реализацията на подобна стратегия предполага наличието на определени критерии за ефективност, които да бъдат прилагани при оценката на всяка от фазите и етапите от нейната реализация. Тези критерии трябва да отразяват обхвата на достигнатите аудитории спрямо целите, които включва стратегията. В конкретен план това означава да бъде оценен обемът от информация и относителните дялове на целевите аудитории, до които следва да достигнат основните послания на стратегията. Постигането на тези цели ще бъде реализирано чрез изграждането на система от критерии за количествен и качествен анализ и оценки, които ще бъдат прилагани в рамките на мониторинга за изпълнение.

В рамките на количествените критерии за ефективност на Стратегията, самостоятелно значение имат ритъмът и периодичността, с които ще бъде предоставяна информация и анализи в различните етапи от реализирането на настоящата Стратегия. В този контекст определящо място би следвало да имат оценките за реализацията на отделните информационни кампании, както и общият обем от информация, която достига до обществеността за работата на Общината и нейната администрация.

След първоначалното тестване на количествените критерии за ефективност на Стратегията, може да бъде изграден постоянно действащ модел, който да регистрира периодично промените в количествените показатели и да оценява обхвата на достигнатите аудитории.

Качествената оценка на постигнатите резултати може да бъде осигурена чрез периодични проучвания на степента, в която масовите обществени нагласи се доближават до целите и приоритетите, представени в настоящата Комуникационна стратегия.

Достъпът до различните аудитории и целеви групи, определени в настоящата комуникационна стратегия, предполага различен интервал от време и специфични средства. Позицията и значението на Общината предполага преди всичко изграждането на устойчиви партньорски отношения на организационно равнище. В този смисъл, дори при максимално интензивни действия, видимият ефект върху общественото мнение няма да се прояви незабавно.

От друга страна, всички органи на местно самоуправление са заинтересовани от постигането на максимално ефективна координация, както в непосредствената си дейност, така и в своята публична комуникация.

Основната мониторингова дейност, която ще се осъществява съгласно настоящата Комуникационна стратегия е ежегодно изготвяне, публикуване и комуникиране на Отчетен доклад за напредъка по ПИРО.

Практическото приложение на настоящата Комуникационна стратегия предполага разгръщането на серия от документи, притежаващи по-висока степен на конкретност, както и реализирането на отделни проекти в рамките на всеки от нейните модули. Динамиката на общественото развитие през следващите години ще наложи някои от нейните подцели да бъдат актуализирани, а други ще загубят острата си актуалност, но необходимостта от изграждането на авторитета и достойнството на Общината остава неизменен приоритет.

V. Зони за прилагане на интегриран подход - ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

На база на анализа на силните и слабите страни на общинската територия, както и на потенциалите за развитие са определени приоритетни зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана.

Целта на определянето на приоритетни зони за въздействие е постигане на максимален ефект с ограничените ресурси, с които разполагат общините. Това е особено необходимо за общините, при които изпълнението на отделни мерки в различни части от общината без ясна обвързаност между тях представлява само временно задоволяване на конкретна нужда, но не оказва въздействие върху цялостното развитие. Определянето на приоритетни зони за въздействие не ограничава инвестициите в териториите, които са извън тези зони, а е отражение на идентифицираните при анализа територии с най-голям специфичен потенциал за развитие. Приоритетните зони следва да са с ограничен брой и така подбрани, че тяхното развитие да може в най-голяма степен да повлияе върху развитието на цялата община. Размерът на конкретната зона не се ограничава като площ, а в ясно дефинирани потребности, задоволяването на които, чрез изпълнение на конкретни дейности би повлияло положително върху цялостното развитие на общината. Подборът на приоритетните зони за въздействие е обоснован и базиран на реални данни и проучвания за съответната територия, а в плана ясно са описани характеристиките, проблемите и потенциалите на всяка зона, както и аргументите, въз основа на които съответната зона е определена като приоритетна за развитие.

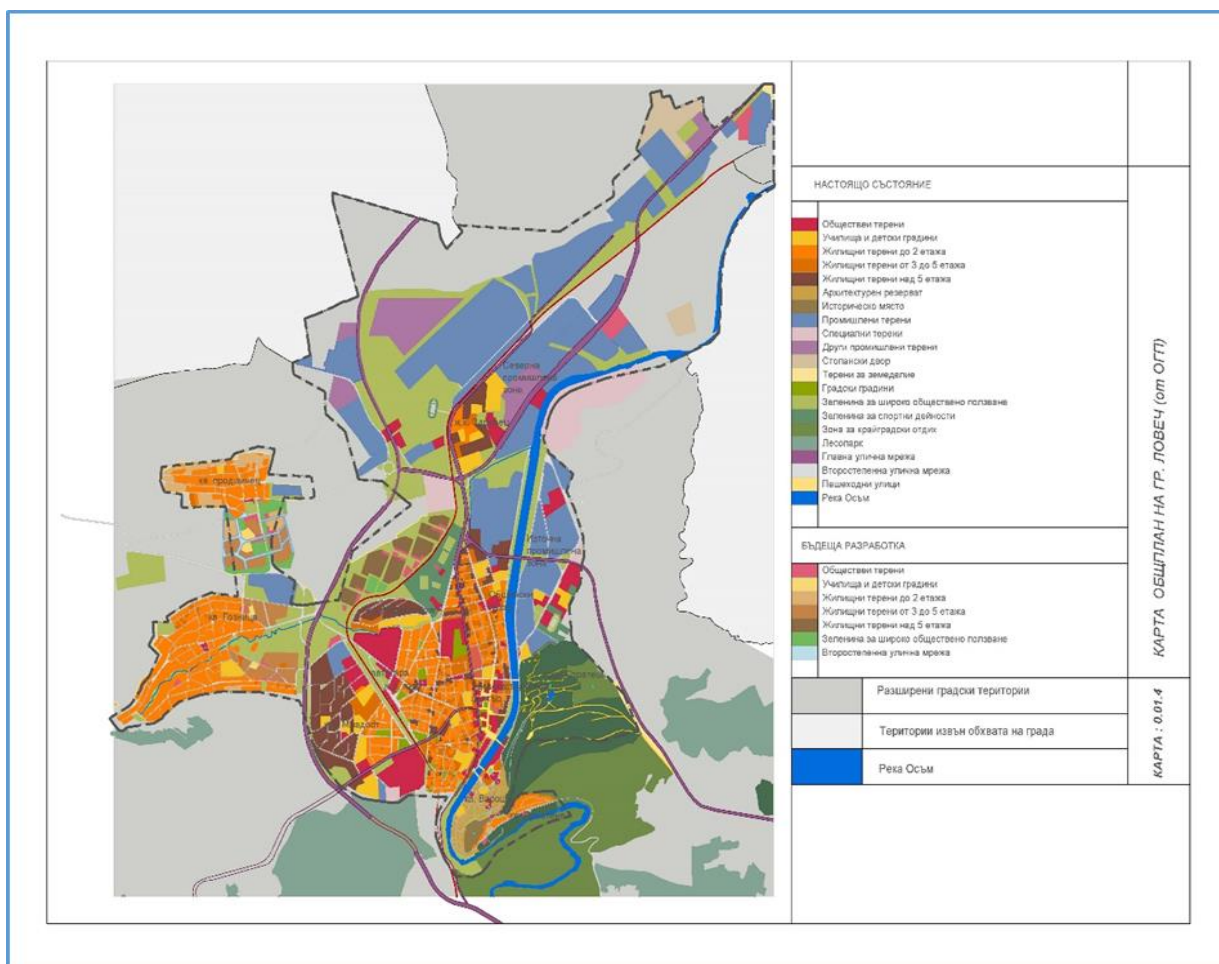
Тъй като ПИРО обхваща обобщена информация, заместваща плановете за интегрирано градско възстановяване и развитие и общинските плановете за развитие, при определянето на зоните за въздействие са предвидени освен териториални зони и зони със секторен характер. Що се отнася до постигането на интегрираното развитие на общината, освен въздействието върху територии е предвидено и секторно въздействие, за да се гарантира цялостен подход на интегративно влияние, обхващащ всички заложи в плана мерки и дейности.

ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

1. Териториални зони за въздействие

1.1 Градски зони

Градските зони за въздействие включват територии в урбанизираната градска част (в рамките на строителните граници на града), градски покрайнини и функционални градски зони.

* Карта градски зони за въздействие

1.2 Урбанизирани селищни зони

Урбанизираните селищни зони съвпадат с малките населени места в общината и касаят техните териториални граници.

- с. Абланица
- с. Александрово
- с. Баховица
- с. Брестово
- с. Българене
- с. Владиня
- с. Горан
- с. Горно Павликене
- с. Гостиня
- с. Деветаки
- с. Дойренци
- с. Дренов
- с. Дъбрава
- с. Изворче
- с. Йоглав
- с. Казачево
- с. Къкрина
- с. Лешница
- с. Лисец
- с. Малиново
- с. Прелом
- с. Пресяка
- с. Радювене
- с. Скобелево
- с. Славяни
- с. Слатина
- с. Сливек
- с. Смочан
- с. Соколово
- с. Стефаново
- с. Тепава
- с. Умаревци
- с. Хлеvene
- с. Чавдарци

Градските зони и урбанизираните селищни зони са територии с жилищни, социално-икономически, жизнени, публични и икономически характеристики. Разделянето на една териториална единица на отделни зони за въздействие оценяваме като ненужно, в следствие на което в урбанизираните селищни зони се планира въздействие по всички параметри, определени за градските зони за въздействие с цел подобряването на жизнената и икономическа среда.

Прилагането на интегриран подход ще бъде насочен в следните направления:

- Улична мрежа и инфраструктура
- Водоснабдяване и канализация
- Публични сгради и площи
- Централна градска/селска част
- Гробищни паркове
- Квартална инфраструктура и жилищни сгради
- Паркове, зелени площи, площи за отдих и спорт
- Културно-исторически обекти
- Туристически зони
- Индустриални зони

Предизвикателства:
- Поддръжка и изграждане на улична мрежа
- Благоустрояване на градска и селищна инфраструктура
- Поддръжка и изграждане на водоснабдителна и канализационна мрежа
- Поддръжка на публичните сгради - община/кметства, читалища, училища, детски градини и др.
- Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в публичния и частния сектор
- Благоустрояване на гробищни паркове
- Поддръжка и изграждане на детски площадки и зони за отдих и спорт
- Обособяване и поддръжка на зони за икономически и стопански дейности
- Благоустрояване на туристически и културно-исторически обекти
- Управление на отпадъците

1.3. Междуселищни зони

1.4 Междубщински зони

Междуселищните и междубщинските зони за въздействие представляват територии, които се намират между териториалните граници на населените места в община Ловеч и териториалните граници със съседните общини.

Прилагането на интегриран подход ще бъде насочен в следните направления:

- Транспортни и пътни мрежи
- Селскостопански земи и обработваеми терени
- Водоснабдяване
- Индустриални зони
- Туристически зони и културно-исторически маршрути
- Спортни зони и атракции

- Гори, вкл. специални гори с рекреационно значение и горски площи
- Реки и водни басейни

Предизвикателства:
- Поддръжка и изграждане на междуселищни пътни артерии
- Поддръжка и изграждане на междуобщински пътни артерии
- Подсигуряване на транспортна свързаност между селата и с общинския център
- Подсигуряване на транспортна свързаност между община Ловеч и съседните общини
- Благоустрояване на обслужващата селскостопанските дейности инфраструктура, за развитие на земеделието и животновъдството
- Реконструкция и изграждане на водоснабдителна мрежа
- Обособяване на зони за икономически и стопански дейности
- Свързаност на културно-исторически и туристически обекти от община Ловеч между селата и съседни общини
- Благоустрояване на междуселищни и междуобщински атракционни паркове, спортни игрища, панаири и др.
- Прилагане на политика за природосъобразна и поддържаща горскостопанска и речна дейност

2. Секторни зони за въздействие

Целта на разработването на секторни зони за въздействие е да покрият всички дейности, които общината изпълнява, но не могат да бъдат съотнесени към териториални единици. За разлика от териториалните зони, при които дейностите са свързани със рехабилитация, поддръжка, строеж и ремонтни дейности, при секторните зони въздействието е съсредоточено към разгръщане на компетентности, стратегическо планиране и изграждане на капацитет насочен към успешно планиране и разгръщане на процеси, които допълват основните извършвани в териториалните зони. Тази диференциация е необходима както за цялостното обхващане на всички дейности извършвани в изпълнение на ПИРО, така и за да бъдат методическите указания за разработване на ПИРО изпълнени в пълнота и цялост.

Общинската администрация е идентифицирала следните зони за секторно въздействие:

- Образование
- Здравеопазване
- Социални услуги
- Култура
- Туризм
- Развитие на човешките ресурси
- Икономическо развитие
- Селско стопанство и земеделие
- Спорт
- Енергийна ефективност

- Опазване на околната среда
- Стратегическо планиране
- Гражданско общество и неправителствен сектор

Предизвикателства:
- Подобряване и модернизиране на образователния процес във всички образователни институции в общината и осигуряване на достъп до образование за всички
- Подобряване на здравните услуги в общината и привличане на здравни специалисти
- Развитие и подобряване на социалните услуги в общината
- Развитие и стимулиране на културата и културните дейности
- Развитие на туризма
- Развитие на човешките ресурси за по-добра реализация на пазара на труда
- Повишаване на административния капацитет на общинската администрация
- Подпомагане и развитие на спорта
- Повишаване на комуникацията с гражданския сектор
- Повишаване на енергийната ефективност
- Подпомагане на развитието на земеделските и селскостопански производители

3. Защитени зони и резервати

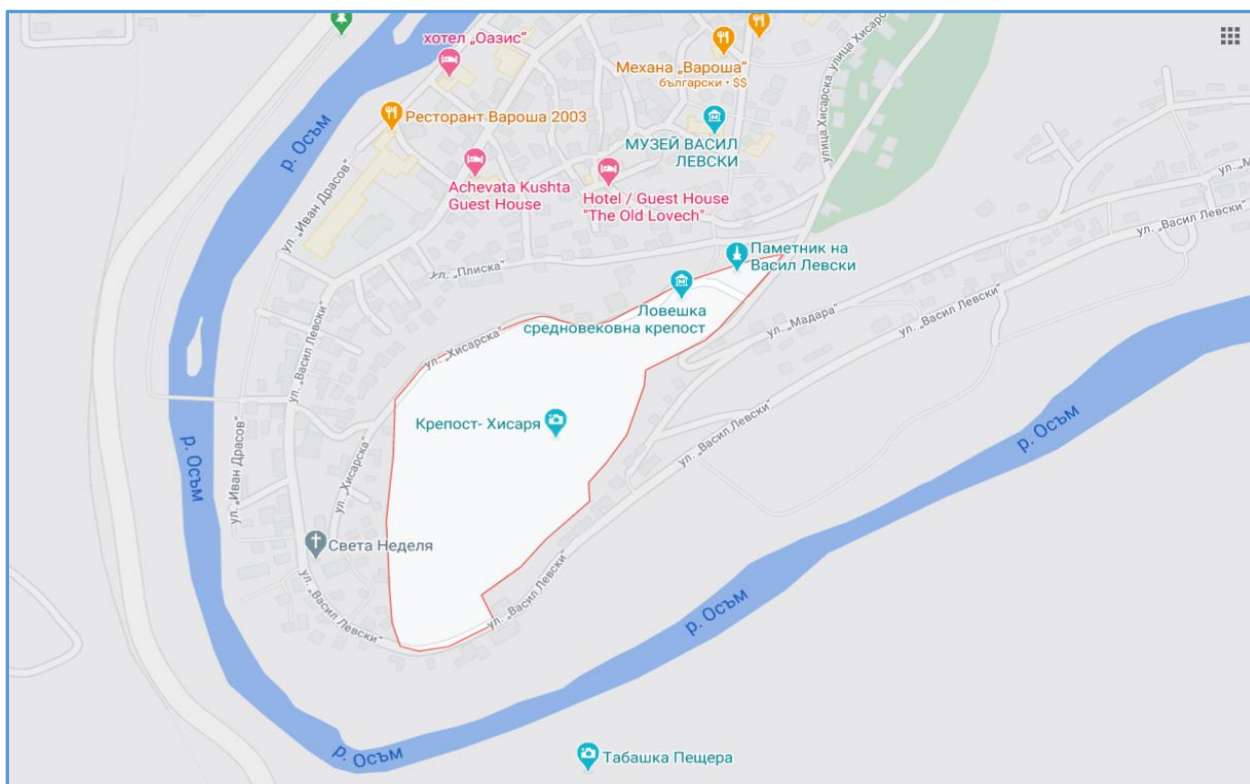
• **АИР „Вароша“** е създаден с разпореждане №364/24.09.1968 г. на Министерски съвет. С последните промени по Закона за културното наследство, Ловешката средновековна крепост и кв. „Вароша“ са обявени за археологически резерват (чл. 50, ал. 3 – ДВ, бр. 54 от 2011 г. приложение към ЗКН).

• **АР „Старо Стефаново“** - село Стефаново е разделено на две части, като старата му част е обявена за архитектурен резерват с разпореждане № 40 на Министерски съвет от 27 октомври 1982 г. и обнародвано в ДВ бр. 20 от 11 март 1983 г.

• **Деветашко плато** се простира в северната част на Средния Предбалкан на територията на три различни общини - Летница, Ловеч и Севлиево. На Деветашко плато са разположени селата Агатово, Брестово, Горско Сливово, Деветаки, Крамолин, Крушуна, Къкриня, Кърпачево, Тепава и Чавдарци.

Северозападната граница на Деветашкото плато е ясно очертана - оформен ръб над река Осъм, а на север то се простира чак до Дунавската равнина. Платото е изобилно на въртопи, валози, карстови блата, пропасти и пещери. Скалите са варовикови, като най-големите пещери и пещерни комплекси са именно на територията на Деветашкото плато - **Деветашката пещера**, пещерата „Гарваница“ до село Горско Сливово, Футювата пещера и пещерата „Стълбица“ край село Кърпачево, Кънчовата върпина близо до село Тепава, пещерата „Погриз“ край село Брестово, Лъженската пещера край Чавдарци и др.

Заради множеството защитени птици и животни, голяма част от Платото влиза в границите на Натура 2000.

Таблично представяне на зоните за прилагане на интегриран подход

1.1 Градски зони гр. Ловеч градски покрайнини и функционални градски зони	• Улична мрежа и инфраструктура • Водоснабдяване и канализация • Публични сгради и площи • Централна градска/селска част • Гробищни паркове • Квартална инфраструктура и жилищни сгради
1.2 Урбанизирани селищни зони с. Абланица с. Александрово с. Баховица с. Брестово с. Българене с. Владиня с. Горан с. Горно Павликене с. Гостиня с. Деветаки с. Дойренци с. Дренов с. Дъбрава с. Изворче с. Йоглав с. Казачево с. Къкрина с. Лешница	• Паркове, зелени площи, площи за отдих и спорт • Културно-исторически обекти • Туристически зони • Индустриални зони

с. Лисец с. Малиново с. Прелом с. Пресяка с. Радювене с. Скобелево с. Славяни с. Слатина с. Сливек с. Смочан с. Соколово с. Стефаново с. Тепава с. Умаревци с. Хлевене с. Чавдарци	
1.3 Междуселищни зони	• Транспортни и пътни мрежи • Селскостопански земи и обработваеми терени • Водоснабдяване • Индустриални зони • Туристически зони и културно-исторически маршрути
1.4 Междубщински зони	• Спортни зони и атракции • Гори, вкл. специални гори с рекреационно значение и горски площи • Реки и водни басейни
2. Секторни зони	• Образование • Здравеопазване • Социални услуги • Култура • Туризм • Развитие на човешките ресурси • Икономическо развитие • Селско стопанство и земеделие • Спорт • Енергийна ефективност • Опазване на околната среда • Стратегическо планиране • Гражданско общество и неправителствен сектор
3. Защитени зони и резервати	• АИР "Вароша" • АР „Старо Стефаново“ • Деветашко плато и Деветашка пещера

ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Целта на определянето на приоритетни зони за въздействие е постигане на максимален ефект с ограничени ресурси. Подбраните приоритетни зони за въздействие са съобразени с реалните потребности за развитието на община Ловеч, които са идентифицирани в следствие направения ситуационен анализ и реализирани допитвания до обществеността в изпълнение на приложената към ПИРО комуникационна стратегия.

Приоритетните зони, които е идентифицирала община Ловеч са две териториални и секторните зони, както следва:

1. Териториални зони

1.1 Градски зони

1.2 Урбанизирани селищни зони

за прилагане на интегриран подход в следните направления:

- Улична мрежа и инфраструктура
- Водоснабдяване и канализация
- Публични сгради и площи
- Централна градска/селска част
- Гробищни паркове
- Квартална инфраструктура и жилищни сгради
- Паркове, зелени площи, площи за отдих и спорт
- Културно-исторически обекти
- Туристически зони
- Индустриални зони

2. Секторни зони

за прилагане на интегриран подход в следните направления:

- Образование
- Здравеопазване
- Социални услуги
- Култура
- Туризм
- Развитие на човешките ресурси
- Икономическо развитие
- Селско стопанство и земеделие
- Спорт
- Енергийна ефективност
- Опазване на околната среда
- Стратегическо планиране
- Гражданско общество и неправителствен сектор

Избраните приоритетни зони имат най-голям потенциал да повлияят положително върху социално-икономическото развитие на общината. Те удовлетворяват в максимална степен идентифицираните нужди за подкрепа на

потенциалите на развитие на региона и на възможностите за сътрудничество с другите общини, както следва:

- подобряване на жизнената и икономическата среда в населените места на община Ловеч, подобряване условията за отдих и спорт;
- подобряване на водоснабдителната и канализационната и инфраструктура;
- подобряване на пътната инфраструктура;
- привличане на инвестиции и повишаване на конкурентоспособността, ефективно управление на общинската собственост;
- подобряване на транспортната свързаност;
- прилагане на мерки за енергийна ефективност, използване на възобновяеми енергийни източници и опазване на околната среда;
- развитие на туризма и опазване на културно-историческото наследство;
- развитие на социалните услуги, образование и здравеопазване; запазване и развитие на човешкия капитал.

VI. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие

Програмата за реализация на ПИРО на община Ловеч за периода 2021-2027 г. има задачата на основата на поставените стратегически цели и приоритети за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външна съгласуваност на факторите за развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционалната подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана. Основна цел на програмата за реализация на ПИРО е да обвърже ясно и недвусмислено поставените стратегически цели и приоритети с идентифицирани конкретни, измерими и изпълними мерки и дейности, за изпълнението на които е планиран индикативен бюджет, отговорни звена от администрацията и са дефинирани възможните източници на финансиране. При изготвянето на програмата за реализация на ПИРО на община Ловеч и при определянето на мерките и дейностите, изпълнението на които ще доведе до устойчиво и интегрирано развитие на общината, са взети предвид направените изводи от ситуационния анализ, извършените в изпълнение на комуникационната стратегия теренни проучвания, обществени дебати и допитвания до всички заинтересовани страни.

Програмата за реализация на ПИРО има 7 годишен период на действие и е отворен документ, който може да бъде актуализиран периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализация на плана с цел ефективност и ефикасност при изпълнението на целите и приоритетите за развитие. Необходимостта от реализация на програмата за изпълнение на ПИРО зависи и от направените изводи от междинни и годишни отчети на плана, които са част от действията по мониторинг и оценка на изпълнението на плана. Не на последно място, програмата за реализация на ПИРО е разработена на база на прилагането на интегриран подход.

Интегриран проект на ресурсите за реализация на ПИРО

За постигането му е идентифицирана най-целесъобразната комбинация от ресурси и мерки и са взети предвид индикативните цели и приоритети на европейските програми за периода 2021-2027 г.

Мерките, заложи в програмата за реализация на ПИРО са приложими, постижими и реалистични, с конкретни измерими резултати и с реални източници на финансиране. Поради този факт, не могат да бъдат окачествени като „пожелателни“ или „потенциални“, а представляват реално планирани дейности и поети ангажименти от страна на Община Ловеч. При оформянето на мерките е изпълнена предложената комуникационна стратегия. Мерките не са ограничени само до дейности и проектни идеи, а включват и различни дейности и политики за реализация на приоритетите на плана.

Компоненти на програмата за реализация на ПИРО:

- Описание на интегрирания подход и включени мерки в частта цели и приоритети в табличен вид по образца на Приложение № 1 към плана разработен за община Ловеч;
- Индикативен списък на важните за общината проекти, които ще се разработят в рамките на програмата (Приложение № 1А), изготвен по образец от Методически указания. Списъкът с проекти, които са от голяма важност за развитието на община Ловеч и за постигане на целите на плана е неразделна част от програмата за реализация на ПИРО. Включените в това приложение мерки са от особена важност за развитието на общината и изразяват конкретни проекти, за осъществяването на които община Ловеч има известна степен на проектна готовност.
- Индикативна финансова таблица - отразява обобщена оценка на прогнозните ресурси необходими за реализиране на приоритетите на ПИРО и е представена таблично.

Компонентите на програмата за реализация са приложения към ПИРО на община Ловеч за периода 2021-2027 г. и следва да бъдат публикувани и общодостъпни, заедно с основния документ.

VII. Програма за развитие на туризма на община Ловеч за периода 2021-2027 г.

1. Общи положения

Туризмът е важна стопанска дейност със значително влияние върху икономическия растеж и трудовата заетост. Развитието на туризма има пряко отношение към качеството на живот на местното население и гостите на дестинацията като отразява отношението към културно-историческото и природно наследство, към традициите, обичаите и съвременната култура. На ниво дестинация, туризмът играе съществена роля за изграждането и утвърждаването на положителен имидж на общината. В основата на разработване на Програмата за развитие на туризма в община Ловеч ще бъде използван подход на планиране в подкрепа на икономическия растеж и просперитета на местните общности, който е измерим, социално ориентиран и справедливо отразява принципите на устойчивия туризъм като индустрия. Програмата за развитие на туризма в община Ловеч ще има за задача да осигури трайна конкурентоспособност на Общината като туристическа дестинация, да подпомага устойчивото развитие на туристическата индустрия, да се опира в максимална степен на информацията, придобита от маркетинговите проучвания, доклади, анализи и прогнози, да отчита очакванията и намеренията на всички заинтересовани страни, да е съобразена с изискванията за създаване на правилно, реалистично и стабилно позициониране на Община Ловеч на целевите пазари като следва ясни приоритети за развитие на туристическите продукти и да бъде гъвкава. Програмата е фокусирана и реалистична чрез осъществяването на финансируеми и икономически ефективни мерки и дейности, изпълнима е като заложи цели, от една страна, а от друга страна е осъществима като разполагаме ресурс. Следователно, Програмата за развитие на туризма в община Ловеч си поставя цели за общ икономически, социален и културен растеж на общината, основаващ се на съхраняването и опазването на културното и природно наследство, както и на просперитета на местната общност, да отчита въздействието, значимостта и партньорствата между всички заинтересовани страни - националната, регионалните и местните власти, бизнеса, неправителствените организации, местните общности и международните партньори. При нейното разработване се изхожда от следните принципи:

- Планиране на приоритети и мерки за постигане на трайна конкурентоспособност на община Ловеч като туристическа дестинация за посочения период и след него;
- Използване на признати и доказани научни и емпирични методи на събиране и анализ на информацията за състоянието на туристическата индустрия в Ловеч;
- Предлагане на възможности за създаване и развитие на туристическите продукти с висока конкурентоспособност и устойчивост за избрания период и след него, съобразно принципите, залегнали в националната и регионалните стратегии.
- Отчитане на идеите, очакванията, намеренията и интересите на всички заинтересовани страни;
- Предлагане на ясни решения за постигане на набелязаните цели, съобразени с разполагаемите ресурси.

- Предвид силно динамичната среда, в която се развива и от която зависи туристическият бранш, Програмата е гъвкава – като при промяна на ситуацията тя трябва да предполага прилагането на различни сценарии, като при всеки от тях се извлича максимална полза за община Ловеч като туристическа дестинация;
- Програмата следва да бъде фокусирана и реалистична: от една страна, тя трябва да бъде изпълнима като залегнали цели, а от друга страна, тя трябва да бъде осъществима с разполагаемите ресурси;

2. Цели

Основната цел е устойчивото развитие на туризма в община Ловеч с утвърждаване конкурентоспособността и популяризиране на туристическия продукт на пазара в страната и чужбина, посредством оптимално използване на наличните природни и антропогенни ресурси в съответствие с пазарните изисквания и потребителските очаквания за развитие на туризма Конкретни цели:

- Диверсифициране на туристическите продукти, дефиниране и предлагане на специфичен за Община Ловеч интегриран туристически продукт, базиран на устойчиво развитие на културно-исторически, фестивален, спортен, еко и бизнес туризъм;
- Благоустрояване на инфраструктурата, обслужваща туризма, повишаване привлекателността на общия туристически продукт на Община Ловеч чрез развитие на туристическите атракции, съхраняване, опазване и подобряване състоянието и експонирането на културно-историческото наследство, както и чрез контрол на качеството на туристическите услуги;
- Увеличаване на броя и дните на престой на организирани групи и неорганизираните, индивидуални туристи в региона.

3. Мониторинг и оценка

Процесът на организация на изпълнението, осъществяване на наблюдение, контрол и последваща оценка на Програмата за развитие туризма се организира от кмета на община Ловеч или от упълномощено от него друго длъжностно лице. Програмата за развитие на туризма се обсъжда и приема от Общинския съвет по предложение на кмета на общината. Годишните доклади за наблюдение на напредъка в изпълнението на Програмата също се одобряват от Общинския съвет по предложение на кмета. Основната цел на мониторинга е да осигури синхрона и взаимното подпомагане при реализирането на набелязаните дейности и приоритети. Правилата за мониторинг, контрол и оценка на изпълнението на Програмата за развитие на туризма в община Ловеч през периода 2021–2027 г. са:

- Наблюдение на процеса на изпълнение на Програмата;
- Изготвяне на ежегодни доклади за хода на изпълнение на Програмата.

Докладите се обсъждат на Консултативен съвет и се внасят за обсъждане в Общинския съвет, като въз основа на тях се вземат решения за оценка на извършеното, актуализация на Програмата и конкретизация на плана за действие през следващите години. Предвижда се следната последователност на мониторинга:

- Контрол по реализацията на дейностите и изразходваните финансови средства от страна на Консултативния съвет по въпросите свързани с туризма и кмета на Община Ловеч;
- В края на всяка година Общински съвет Ловеч разглежда годишния доклад по изпълнението на плана с конкретните задачи за дадения период;
- Актуализиране на планираните дейности.

Мониторингът и оценката като неделима част от общинската политика по отношение на туризма се извършват с цел постигане на ефективност и ефикасност при ресурсното осигуряване, изпълнението и управлението на дейностите от Общинската програма за развитие на туризма. Мониторингът и оценката отчитат резултатите от изпълнението на всички дейности, залегнали в програмата, които допринасят за развитието на туризма в Община Ловеч и превръщането ѝ в атрактивна туристическа дестинация. Предмет на мониторинг е изпълнението на целите и приоритетите, организацията и методите на изпълнение, прилагани от органите за управление, и мерките за осигуряване на информация и публичност за резултатите от изпълнението на програмата. Наблюдението на изпълнението на Програмата се извършва въз основа на данни на Министерството на туризма, Националния статистически институт, местния туристически бизнес и на данни от Общинска администрация Ловеч. Органи за наблюдение на изпълнението на Програмата за развитие на туризма са Консултативния съвет по туризъм и Общинския съвет. В процеса на мониторинг, въз основа на нормативните изисквания на Закона за туризма, Консултативния съвет по туризъм осигурява участието на заинтересованите страни, бизнес организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за партньорство, публичност и прозрачност при изпълнението на общинската политиката за развитие на туризма.

4. Отчет на изпълнението

Напредъка по изпълнението на мерките на настоящата програма се измерва ежегодно под формата на годишен отчет. Изготвянето на годишния отчет съгласно чл. 12, ал. 1 от ЗТ е ангажимент на кмета на общината. Консултативния съвет по туризма одобрява отчета и кметът го депозира за приемане от общинския съвет.

5. Период на действие на програмата

Програмата за развитие на туризма на община Ловеч е с период на действие 2021-2027 г., което се обуславя и аргументира с периода на действие на свързаните с нея национални и европейски нормативни и планови документи.

VIII. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия

Настоящото изменение на климата на планетата променя света. През последните две десетилетия бяха регистрирани 18-те най-топли години, откакто съществуват измервания, и екстремни метеорологични явления като горски

пожари, големи горещини и наводнения, които зачестяват все повече в Европа и на други места.

Учените предупреждават, че без спешни действия глобалното затопляне вероятно ще надхвърли до 2060 г. с 2°C нивата от периода преди индустриализацията, а към края на века може дори да достигне 5°C.

Подобно повишаване на температурата в световен мащаб ще има опустошително въздействие върху природата, което ще доведе до необратими промени на много екосистеми и до последваща загуба на биологично разнообразие. По-високите температури и по-интензивните метеорологични явления ще доведат също до огромни разходи за икономиката на ЕС и ще възпрепятстват способността на страните да произвеждат храни.

Изменението на климата е глобално предизвикателство, което изисква глобален отговор. ЕС е една от организациите, подписали Парижкото споразумение, целта на което е да се ограничи глобалното затопляне значително под 2°C и да се положат усилия за ограничаването му до 1,5°C.

Държавите от ЕС одобриха целта до 2050 г. да бъде постигната неутралност по отношение на климата в съответствие с Парижкото споразумение. Постигането на тази цел ще изисква трансформация на обществото и икономиката на Европа, която ще трябва да бъде икономически ефективна и справедлива, а така също и социално балансирана.

Всичко това очертава централното място, което ще заема в предстоящите години темата за изменението на климата, смекчаване на негативните последици и адаптацията към тези изменения. Доколкото това изменение дава пряко и непосредствено отражение, както в икономическия и социален живот на хората, така и върху човешкото здраве и качеството на живот, следва да се постигне синергия и интегриран подход при очертаването на планове и политики, като те бъдат съобразявани с основно набелязаните цели за ограничаване на негативните последици от климатичните промени.

Основните инвестиционни насоки на ЕС относно финансирането по линия на политиката на сближаване за периода 2021-2027 г. за България по Цел на политиката 2: Нисковъглеродна и по-зелена Европа (чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, адаптиране към изменението на климата и превенция на риска), са във връзка с набелязани нужди от инвестиции с висок приоритет с цел насърчаване на мерките за енергийна ефективност, подобряване на ефективността на ресурсите и управлението на

отпадъците и насърчаване на прехода към кръгова икономика. И по-специално:

- подкрепяне на мерките за енергийна ефективност, насочени предимно към намаляване на замърсяването на въздуха;
- подобряване на енергийната ефективност в промишлените малки и средни предприятия, включително техните помещения, инсталации и процеси;
- подобряване на енергийната ефективност на сградите - с основен акцент върху обществените сгради;
- преминаване към най-високите стъпала на йерархията на управление на отпадъците, включително инфраструктурата: предотвратяване на генерирането на отпадъци, повторно използване и рециклиране на отпадъците и разширяване на системата за разделно събиране на отпадъци;
- повишаване на ефективността на ресурсите и насърчаване на кръговата икономика, включително разработване на алтернативи на суровините и използване на рециклираните материали като суровини;
- подобряване на базата от знания относно кръговата икономика, мониторинга на отпадъците и потоците от материали;
- повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, както и относно съпътстващите ги мерки с акцент върху икономическите инструменти.

1. Общ контекст

1.1. Глобалното затопляне

Без политики за допълнително намаляване на емисиите средната температура в световен мащаб се очаква да се увеличи между 1,1°C и 6,4°C в течение на този век. Човешките дейности като използването на изкопаеми горива, обезлесяването и селското стопанство водят до емисии на въглероден диоксид (CO₂), метан (CH₄), двуазотен оксид (N₂O) и флуор въглеводороди. Тези парникови газове улавят топлината, която се излъчва от земната повърхност, и ѝ пречат да се освободи в космическото пространство, като причиняват по този начин „глобално затопляне“.

1.2. Въздействие на изменението на климата

Глобалното затопляне доведе и ще продължава да води до повече екстремни метеорологични явления (като наводнения, суша, обилни валежи и горещи вълни), горски пожари, недостиг на водни ресурси, изчезване на ледници и покачване на морското равнище, промени в структурата на разпространение и дори изчезване на фауна и флора, болести и вредители по растенията, недостиг на храна и питейна вода и миграция на хора, бягащи от тези опасности. Науката показва, че рисковете от необратима и катастрофална промяна силно ще се увеличат, ако глобалното затопляне се повиши с повече от 2°C или дори с 1,5°C в сравнение с нивата преди индустриализацията.

1.3. Адаптиране към изменението на климата

Действията за адаптиране към изменението на климата варират от леки и нескъпоструващи мерки (опазване на водните ресурси, сеитбооборот, използване на устойчиви на суша сортове, обществено планиране и повишаване на информираността на обществеността) до скъпоструващи мерки за защита и преместване (увеличаване на височината на диги, преместване на пристанища, промишлени центрове и хора далеч от ниско разположени крайбрежни зони и алувиални долини). Стратегията на ЕС за адаптация към изменението на климата

има за цел Европа да стане по-устойчива на климатичните изменения. Тя насърчава по-добра координация и по-голям обмен на информация между държавите членки и способства за интегриране на мерките за адаптиране във всички съответни политики на ЕС.

2. Усилия на ЕС за борба с изменението на климата

Чрез своята рамка в областта на климата и енергетиката до 2030 г., която представлява също така неговите ангажименти по Парижкото споразумение, ЕС се ангажира със следните цели, които да бъдат постигнати до 2030 г.

Намаляване на емисиите на парникови газове (ПГ) с най-малко 40% в сравнение с 1990 г.
Повишаване на енергийната ефективност (ЕЕ) до поне 32,5%
Увеличаване на дела на енергия от възобновяеми източници (ВИ) до поне 32% от брутното крайно потребление на енергия в ЕС
Осигуряване на минимум 15% ниво на междусистемна електроенергийна свързаност между държавите членки

3. България в контекста на европейската политика по предотвратяване изменение на климата и адаптация към промените в климата

3.1. Национална програма за развитие България 2030 (НПРБ)

НПРБ е рамков стратегически документ от най-висок порядък в йерархията на националните програмни документи, детерминиращ визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление, като основна ос на развитие е посочена „Зелена и устойчива България“.

В рамките на тази ос са определени три национални приоритета:

- Кръгова и нисковъглеродна икономика
- Чист въздух и биоразнообразие
- Устойчиво селско стопанство

3.2. Интегриран национален план в областта на енергетиката и климата

С цел осигуряване на координиран и съгласуван подход в целия ЕС и изпълнение на стратегията на Енергийния съюз, Министерството на енергетиката, съвместно с Министерството на околната среда и водите изготвиха Интегриран национален план в областта на енергетиката и климата - в съответствие с изискванията на Регламент(ЕС) 2018/1999⁸.

Към 2015 г. повече от 74% от емисиите парникови газове са от енергийния сектор, трансформацията на този сектор има ключова роля за намалението на ПГ като цяло. Значителен принос за намаляването на емисиите на парникови газове имат мерките, водещи до увеличаване на ЕЕ в производството на енергия, промишлеността и домакинствата, ВЕИ в производството на енергия и ВЕИ в транспорта, както и промените, предвидени във вътрешния енергиен пазар.

Резултатите от моделирането показват, че нивата на парникови газове в енергийния сектор намаляват с около 19% до 2030 г. в сравнение с базовата година за моделиране - 2015 г. Това може да се обясни със значителния спад в производството на първична енергия от твърди горива, запазващата се роля на производството на първична енергия от ядрено гориво, използването на природен газ и увеличаване на възобновяемите енергийни източници (като слънчева енергия, вятърна енергия и биомаса), съчетани с повишена енергийна ефективност в жилищния, промишления и енергийния сектор.

Очакваният принос на България за постигане на целите на Европейския съюз до 2030 г. е обобщен в таблицата по-долу:

Възобновяеми енергийни източници	
Национална цел за дял на енергия от ВИ в брутното крайно потребление на енергия до 2030 г.	27.09%
ВИ -Е	30.33%
ВИ-ТЕ и ЕО	42.60%
ВИ –транспорт	14.20%
Енергийна ефективност	
Намаляване на първичното енергийно потребление в сравнение с базовата прогноза PRIMES 2007	27.89%
Намаляване на крайното енергийно потребление в сравнение с базовата прогноза PRIMES 2007	31.67%
Първично потребление на енергия	17466 ktce
Крайно потребление на енергия	10 318 ktce
Емисии на парникови газове	
Национална цел за намаляване на емисиите на ПГ до 2030 г. спрямо 2005 г. за секторите извън ЕСТЕ (сграден фонд, селско стопанство, отпадъци и транспорт), съгласно Регламент (ЕС) № 2018/842 за задължителните годишни намаления на емисиите на парникови газове за държавите членки през периода 2021-2030 г.	0%
Национална цел в сектор Земеползване, промените в земеползването и горското стопанство, съгласно Регламент (ЕС) № 2018/841 за включването на емисиите и поглъщанията на парникови газове от земеползването, промените в земеползването и горското стопанство в рамката в областта на климата и енергетиката до 2030 г. - изчислени като сбора на общите емисии и поглъщания на нейна територия общо във всички отчетни категории площи (№-debit commitment)	за периодите 2021-2025 г. и 2026-2030 г. емисиите на ПГ да не надхвърлят поглъщанията
Ниво на междусистемна електроенергийна свързаност	15%

4. Секторни политики за ограничаване изменението на климата

Сектор „Транспорт“

Основните цели на политиката за намаляване на емисиите на парникови газове в сектор Транспорт са:

- Насърчаване на производството и потреблението на електрически и други екологични превозни средства;
- Ускорено разгръщане на инфраструктурата за зареждане на електрически и хибридни автомобили;

- Насърчаване на научноизследователски и развойни дейности, свързани с екологични превозни средства;
- Организиране на кампании за повишаване на осведомеността, изграждане на капацитет на заинтересованите страни по отношение на развитието на устойчивата мобилност.
- поддържане, модернизация и развитие на транспортната инфраструктура;

Мерките в транспортния сектор с **непосредствено действие** са, както следва:

- Рехабилитация и модернизация на съществуващата пътна инфраструктура за осигуряване на оптимална скорост и оптимални режими на управление на автомобилните двигатели;
- Въвеждане на интелигентни транспортни системи по националната и градската пътна мрежа;
- Увеличаване дела на обществения електрически транспорт - железопътен, тролейбусен, трамваен, метро;
- Разработване и изграждане на интермодални терминали за комбиниран транспорт;
- Увеличаване на дела на биогоривата.
- Интелигентните транспортни системи (ИТС) обхващат широка гама от технически решения, предназначени да подобрят транспорта, като подобрят мобилността и повишат безопасността на движението по пътищата. Телематиката (комбинация от телекомуникации и информатика) използва усъвършенствани технологии, за да отговори на нуждите на транспорта. Интелигентните транспортни системи и телематичните решения спомагат за подобряване на безопасността по пътищата, насърчават ефективността на използваната съществуваща инфраструктура и допринасят за намаляване на замърсяването на околната среда чрез контролиране на трафика и управление на обема на трафика;
- Интелигентните транспортни системи в градските условия могат да включват интегрирано управление на таксите за обществен транспорт, засилено управление на взаимоотношенията с клиентите, прогнози за трафика, подобро управление на трафика, информация за пътниците и събиране на пътни такси.

Сектор „Индустрия“

Мерките в индустриалния сектор са насочени към:

- По-висока енергийна ефективност в промишлеността и намаляване на топлинните загуби;
- Увеличаване използването на природен газ в промишлеността чрез нова газова инфраструктура;
- Използване на алтернативни горива;
- Създаване на технологичен парк - въвеждане на стимули за насърчаване на частния сектор да инвестира в научноизследователска и развойна дейност и иновации на широко използвани производствени методи, насочени към оптимална ефективност на ресурсите;
- Насърчаване на обмена на добри практики между предприятията по отношение на ефективното използване на суровините в производството;
- Системи за мониторинг за използване на енергия в промишлеността;

- Одити за енергийна ефективност и изпълнение на предписаните мерки.
- Освен Европейската схема за търговия с емисии, така и европейското законодателство относно промишлените емисии (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването), намаляване на флуорираните парникови газове и контролиране на веществата, които разрушават озоновия слой, също допринасят за намаляване на емисиите на ПГ и вредни вещества във въздуха.

Сектор „Селско стопанство“

- Законът за подпомагане на земеделските производители (ЗПЗП) регламентира държавната подкрепа за земеделските производители по отношение на изпълнението на мерките, включени в Националния план за развитие на земеделието и селските райони. Помощта се предоставя на земеделски производители, които оперират и са регистрирани в райони в неравностойно положение или в райони, обхванати от мрежата "Натура 2000".
- ЗПЗП регламентира някои от дейностите, чрез които могат да бъдат приложени мерките, предвидени за селското стопанство, както и дейностите, свързани с производството на биогорива.
- ЗПЗП е законът, който регламентира основния финансов механизъм за управление на селскостопанските дейности. Повечето от предложенията за въвеждане на добри практики и иновативни решения могат да бъдат приложени чрез финансовите механизми, регулирани от ЗПЗП.
- Законът за защита на земеделските земи позволява промяна на предназначението на земеделската земя само в определени специфични случаи.
- Изгарянето на стърнища и други растителни остатъци в земеделските земи е забранено. Потребителите на земеделска земя са отговорни за изгарянето на стърнища и други растителни отпадъци на земеделската земя и трябва да участват в тяхното гасене.
- Собствениците и ползвателите на земеделска земя имат право на данъчни и кредитни преференции при изпълнение на задължителното ограничаване на използването на земеделските земи, както и при изпълнение на проекти за възстановяване и подобряване на плодородието на земеделските земи.
- Едно от основните предизвикателства, пред които е изправена ОСП, е намирането на решение на все по-влошените производствени условия в селското стопанство поради изменението на климата и необходимостта земеделските стопани да намалят своя дял от парниковите газове, да играят активна роля за смекчаване на изменението на климата и за предоставяне на енергия от възобновяеми източници.

Въз основа на анализа на основните източници на емисии в селското стопанство се определят следните две основни цели:

- Намаляване и/или оптимизиране на емисиите от селскостопанския сектор;
- Повишаване на осведомеността и познанията както на фермерите, така и на администрацията по отношение на действията и въздействието им върху изменението на климата.

До тези основни цели се отнасят следните **приоритети**:

- Намаляване на емисиите от земеделска земя;

- Намаляване на емисиите на метан от биологичната ферментация в животновъдството;
- Подобряване управлението на оборския тор;
- Оптимизиране на използването на растителни остатъци в селското стопанство;
- Подобряване на управлението на оризовите полета и технологиите за производство на ориз;
- Подобряване на познанията на земеделските стопани и администрацията по отношение на намаляването на емисиите от сектора на селското стопанство.

Мерките, предвидени в Третия национален план за действие за изменение на климата, които са предвидени да продължат до 2030 г., и Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020-2030 г., включват:

- Стимулиране използването на подходящи сеитбообороти, особено с азотфиксиращи култури;
- Управление на деградирани земеделски земи чрез:
- биологична рекултивация с типични за региона тревни видове и прилагане на мерки за контрол на ерозията и методи за обработка на почвата;
- въвеждане на технологии за напояване и спестяване на вода и енергия, насърчаване на екстензивното земеделие;
- мерки за намаляване на метановите емисии от биологичната ферментация в животновъдството;
- подобряване на управлението и използването на оборския тор;
- въвеждане на нисковъглеродни практики за обработка на оборски тор, напр. компостиране, превръщане на оборския тор в биогаз при анаеробни условия;
- подобряване на осведомеността и знанията на земеделските производители относно възможната употреба на растителни остатъци и заплахите, породени от изгарянето на стърнища;
- прилагане на Правила за добра селскостопанска практика за контрол на емисиите на амоняк, изпускани във въздуха от селскостопански източници, въз основа на Рамковия кодекс на ИКЕ на ООН за добра селскостопанска практика за намаляване на емисиите на амоняк;
- добри практики за прилагане на торове/оборски тор с ниски емисии и засилване на прилагането на Директивата за нитратите);
- добри практики за управление на животински тор.

Сектор „Управление на отпадъците“

Мерките от Третия национален план за действие за изменение на климата 2013 - 2020 г., които се предвиждат да бъдат продължени и надградени до 2030 г.

- Продължаване и увеличаване на разделното събиране на „зелени“ отпадъци в общините;
- Улавяне и изгаряне на биогаз във всички нови и съществуващи регионални депа;
- Улавяне и изгаряне на биогаз в стари общински депа за затваряне;
- Оценка на енергийния потенциал на биогаза от депата, които се планират да бъдат затворени;

- Въвеждане на анаеробна стабилизация на утайки с улавяне и изгаряне на биогаз в нови инсталации и инсталации в процес на реконструкция в населени места с над 20000 еквивалента на населението;
- Изграждане на общински съоръжения за оползотворяване на биоразградими отпадъци, с производство на енергия и компост;
- Въвеждане на диференцирани такси за генерираните отпадъци.

Основните цели в сектора са изложени подробно в **Националния план за управление на отпадъците 2014-2020 г.**, както и в подробните програми и мерки за постигане на целите. Предвижда се планът и конкретните програми да бъдат актуализирани, а изпълнението на ключовите цели да бъде продължено и засилено в периода 2021-2030 г.

Основните цели предвиждат **значително увеличение на процента на отпадъците за оползотворяване и рециклиране** през годините, използване на значителния потенциал в България за подобряване на предотвратяването и управлението на отпадъците.

Предполага се, че изпълнението на следните програми от мерки ще продължи като част от изпълнението на националния план:

- Национална програма за предотвратяване на отпадъците;
- Програма за постигане на целите за подготовка за повторна употреба и рециклиране на битови отпадъци от хартия, метали, пластмаса и стъкло;
- Програма за постигане на целите за биоразградими отпадъци;
- Програма за постигане на целите за рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци;
- Програма за подобряване на йерархията на управление на други потоци от отпадъци и намаляване на риска за околната среда от депата.

Изпълнение на количествените цели за разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци.

Целта е да се **намалят депата на биоразградими отпадъци** и да се ограничи количеството на депонираните биоразградими битови отпадъци, като е предвидено да бъдат разширени и модернизирани.

Сектор „Енергетика“

Поради големия обем от мерки и политики в областта на използване на енергия от ВЕИ и енергийна ефективност, тези две направления от сектор „Енергетика“, ще бъдат разгледани самостоятелно.

Други мерки

Мерки по Трети национален план за действие за изменение на климата (2013-2020 г.) -удължени до 2030 г.:

- Реконструкция на когенерационни инсталации и котли за централно отопление с турбини на природен газ;
- Намаляване на загубите от разпределителните и преносните мрежи;
- Намаляване на загубите в топлопреносните мрежи;
- Заместване на горивата -от въглища на природен газ;
- Увеличаване на високоефективното комбинирано производство;

- Увеличаване на дела на отоплението и охлаждането въз основа на възобновяеми енергийни източници;
- Подобряване на ефективността на производството в съществуващите въглищни електроцентрали.

Обобщени политики и мерки за битовия и обществен сектор:

- Газоснабдяване на домакинствата;
- Монтаж на слънчеви колектори;
- Изпълнение на мерките в Националната програма за ускорена газификация (НПУГ) в България;
- Обновяване (саниране) до определения годишен процент на обществените и държавни сгради (с обща площ над 250 квадратни метра) след влизането в сила на Директивата за енергийна ефективност;
- Въвеждане на задължителна схема за енергийна ефективност (намаляване на потреблението на гориво и енергия в консумацията на крайно потребление на енергия);
- Ускоряване на датата, на която да влезе в сила Регламентът за екодизайна 2015/1185 и въвеждане на задължително, ускорено прекратяване на традиционните замърсяващи отоплителни уреди (печки) в съответствие с Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020-2030 г.;
- Въвеждане на стандарт за качество на горивата за въглища (в национален мащаб), сурогатни мерки за **намаляване на съдържанието на влага в дърва за огрев**, използвани в общини, които не отговарят на критериите за качество на въздуха PM10 и, евентуално, на максимален стандарт на съдържание на влага за дърва за огрев, в съответствие с Националния контрол на замърсяването на въздуха Програма 2020-2030 г.;
- Домакинствата, засегнати от задължителното прекратяване на традиционните печки за преминаване към отопление с природен газ (повторно свързване и нови връзки), централно отопление (повторно свързване и нови връзки) или отоплителни уреди, отговарящи на екодизайна), в съответствие с Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020-2030 г.

Сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“

- **Закон за горите.** Горските дейности са обект на планиране. Планирането на горите се осъществява на три нива и включва Национална стратегия за развитие на горите и стратегически план за развитие на горите, областни планове за развитие на горските територии и горските планове и програми. Плановите и програмите за управление на горите определят допустимото ниво на използване на горските ресурси и насоките за постигане на целите за управление на горите за период от 10 години. **ЗГ забранява намаляването на общия процент на горската земя в страната.** Промяната на използването на земята в горските територии е възможна само в определени конкретни случаи.
- **Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013-2020 г.** Стратегическият документ отразява европейските и национални политики и стратегически документи, свързани с горите и горското стопанство в България,.

- Стратегически план за развитие на горския сектор 2014-2023 г. (СПРГС)
Този план залага следните оперативни цели:
- Оперативна цел 1: „Увеличаване на горската площ, дървесните запаси и запасите от въглерод в горските територии“;
- Оперативна цел 2: „Подобряване на управлението и използването на горите“;
- Оперативна цел 3: „Повишаване ефективността на предотвратяването и борбата с горските пожари и незаконните дейности в горите“;
- Оперативна цел 4: „Увеличаване на устойчивостта и адаптивността на горските екосистеми към изменението на климата“.

Горепосочените оперативни цели и дейности се очаква да имат директен и понякога непряк положителен ефект както върху адаптирането на горските екосистеми към изменението на климата, така и върху намаляването на отрицателното въздействие на изменението на климата, включително чрез **увеличаване на усвояването на парникови газове от атмосферата.**

Съществуващите разпоредби на **Закона за собствеността и ползването на земеделските земи** предвиждат, че решението на **Общинския съвет определя ежегодно** правилата за ползване на ливади и пасища. Тези разпоредби съдържат:

- План за действие в перспектива за паша;
- Части от тревни площи и пасища, главно за косене;
- Мерки за опазване, поддържане и подобряване на пасищата, като почистване на храсти и други нежелани растителни видове, противоерозионни дейности, торене, временно ограждане;
- Части от тревни площи и пасища за изкуствени пасища за засаждане с подходящи тревни смеси;
- Начин на използване, забрани и ограничения в зависимост от особеностите на ландшафта, почвата, климата и други природни условия.
- По отношение на обработваемите земи, съгласно чл. 7 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи се регламентира, че ерозиралите, замърсени, солени, кисели и водоподземни земеделски земи се възстановяват и подобряват въз основа на набор от дейности или технологии, които действат въз основа на предварително проектирани, координирани и одобрени технологии и проекти, одобрени от Експертен съвет. Долините, кариерите и другите райони с нарушен почвен профил, пепелници, хвостохранилища, сметища и други депа за отпадъци, стари речни корита, пътища на изоставени канали, пътища, железопътни линии и строителни площадки след разкомплектоване на инженерно оборудване, облицовки и надстройки подлежат на рекултивация.
- Процедурата за използване на хумус след отнемането му, рекултивацията, подобрението на земята и приемането на рекултивирани площи са определени в Наредба № 26 за рекултивация на земите, подобряване на нископродуктивните земи, отнемане и оползотворяване на хумусния слой.

Един от основните стратегически документи, съдържащи мерки за земеползването, промяна в земеползването и горското стопанство, е **Националният план за действие по изменение на климата 2013-2020 г.**, чиито мерки ще продължат да се прилагат и след 2030 г.:

- Използване на "незалесени площи, предназначени за залесяване" в горските територии;
- Залесяване на изоставена земеделска земя, голи и обезлесени площи, ерозирали и застрашени от ерозия територии извън горските територии;
- Увеличаване на площта за градски и крайградски паркове и зелени зони;
- Възстановяване и устойчиво управление на влажните зони. Защита и опазване на влажните зони в горските територии, торфищата, блатата;
- Възстановяване и поддръжка на защитни горски пояси и ново противоерозионно залесяване;
- Увеличаване на плътността в изброените природни и изкуствени насаждения.

5. Мерки за предотвратяване изменението на климата, приложими на ниво общини

С оглед на значителния обем от приложими нормативни актове на вътрешното и общностно право и богат инструментариум от мерки за постигане на поставените цели на ЕС в областта на ПИК, към настоящия документ са разработени набор от приоритетни, ефективни и реалистични мерки за ПИК, приложими на ниво Община. Същите са базирани на глобалните и европейски тенденции, но отчитат финансовия ресурс и капацитет в общините, поради което са концентрирани към основен набор от мерки, които, предприети в краткосрочен порядък, ще окажат своето положително въздействие върху климата и околната среда.

Местните власти имат ключова роля в насърчаването на хората да се адаптират към изменението на климата. Държавите членки на ЕС, региони, общини и общности биха могли да преодолеят информационната празнина чрез обмен на знания и най-добри практики относно мерките за адаптация.

Мерки	Очакван резултат
ПРИОРИТЕТ 1- Прилагане на интегриран пакет от мерки за подобряване на енергийната ефективност в общинския сектор	
Цел 1.1: Повишаване на енергийната ефективност в общинските сгради	
Енергийни обследвания (ЕО) и сертифицирано на сгради - общинска собственост;	Подобряване комфорта на обитаване в обществените сгради и постигане на нормативно определените параметри на средата за отопление и осветление;
Реконструкция и обновяване на съществуващата общинска социална, културна, образователна и административна инфраструктура и въвеждане на пакети от енергоспестяващи мерки;	Оптимизиране на бюджетните разходи, в резултат на постигнатите икономии на енергия от изпълнените енергоефективни мерки, спрямо нормативно определените за предходни периоди;
Подобряване на системите за контрол и мониторинг на потреблението на енергия от сградния фонд – общинска собственост;	Удължен експлоатационен срок на публичната инфраструктура и на инсталации и съоръжения;
Периодични проверки за ефективността на работата на енергийните котли и климатични инсталации	Намаляване на въглеродните емисии от публичната инфраструктура.

Цел 1.2: Обновяване на системата за улично осветление	
Изготвяне и изпълнение на проект за ремонт на съществуващото и изграждане на ново енергийно ефективно улично осветление;	Подобряване на качеството и ефективността на уличното осветление и привеждането му в съответствие с хигиенните норми;
Поетапно изграждане на автономно енергоспестяващо улично осветление в проблемни жилищни райони и участъци;	Намаляване на бюджетните разходи за електроенергия за улично осветление;
Разработване на ефективни системи за поддържане и експлоатация на уличното осветление, включително и с участието на гражданите.	Подобряване на безопасността и физическите характеристики на градската среда; Намаляване на въглеродните емисии, генерирани от уличното осветление
Цел 1.3: Повишаване на енергийната ефективност на обществения транспорт	
Обновяване на автобусния парк на обществения транспорт;	Подобряване на качеството на транспортното обслужване в общината;
Въвеждане на система за интегрирано управление на трафика в градски условия;	Намаляване разходите за енергия в областта на транспорта;
Подобряване на съществуващата и изграждане на нова транспортна инфраструктура;	Намаляване броя на пътуванията с лични превозни средства;
Изграждане на система от велосипедни маршрути, свързваща основни градски зони и общественозначими пространства;	Създаване на условия за безконфликтно придвижване на автомобилисти, велосипедисти и пешеходци.
Оптимизиране на системата за паркиране;	
Използване на алтернативни горива - биодизел, биоетанол;	
Съгласуване на оптимални маршрути и контрол за спазване на договорите с фирмите за обществен транспорт	
Цел 1.4: Повишаване на дела на използване на енергия от възобновяеми източници в публичния сектор	
Монтиране на слънчеви колектори за осигуряване на битово горещо водоснабдяване в обекта;	Подобрени енергийни характеристики на общинския сграден фонд и подобрен топлинен комфорт на обитаване;
Монтиране на фотоволтаични панели на покриви и фасади на сгради – общинска собственост, за производство на електроенергия за собствени нужди (off-grid system);	Подобряване качеството на услугите, предоставяни от Общината;
Разработване и прилагане на мерки за въвеждане на хибридно улично осветление.	Намаляване разходите за енергия за отопление и осветление в публичния сектор;
Разработване на механизми за публично-частно	Намаляване на въглеродните емисии,

партньорство за изграждане и за използване на ВЕ на територията на общината	генерирани от публичния сектор.
Цел 1.5: Информационни и организационни мерки в областта на енергийната ефективност	
Създаване на база данни и система за отчитане, анализ и контрол на енергопотреблението на територията на общината;	Структуриране на информация за енергийната ефективност във формат, удобен и достъпен за потребителите;
Разработване на краткосрочни и дългосрочни общински програми за ЕЕ в съответствие с националната енергийна стратегия	Повишаване на знанията на обществеността относно енергийната ефективност;
Организиране и провеждане на информационни кампании относно ефективното отопление и класовете енергийни уреди	Намаляване разходите за енергия за отопление и осветление в публичния сектор;
Разпространение на информация за възможности за намаляване количеството на отпадъците;	Намаляване на въглеродните емисии, генерирани от публичния сектор. ;
Разработване и въвеждане на програма за обучение в училищна и извънучилищна среда;	Повишаване на квалификацията и познанията на администрацията и гражданите в областта на енергийната ефективност;
Обособяване на структурно звено за координация, планиране, реализация и мониторинг на устойчиви енергийни политики на местно ниво; Организиране на лекции относно измененията в климата, очакваните отражения върху живота и икономическите дейности, международните инициативи, програми и задължения, факторите, които причиняват; Курсове за повишаване на местните умения и възможности за устойчиво енергийно развитие; Създаване на информационна система за потенциални източници на финансиране - структурни фондове, международни и национални Програми, включително ЕСКО; Установяване на информационен телефон за съвети върху енергоефективно поведение на потребителите, рационално използване на енергията, предпочитани източници и енергоносители; Създаване на Общински информационен център за енергийна ефективности др.	Постигане на устойчив прогрес в областта на прилагане на енергийната ефективност
ПРИОРИТЕТ 2 - Повишаване на енергийната ефективност в жилищните сгради и личния транспорт на територията на общината	
Цел 2.1: Активизиране на процесите по цялостна реновация на жилищния сграден фонд	
Извършване на обследвания за енергийна ефективност на жилищните сгради на територията на общината;	Подобри енергийни характеристики на жилищния сграден фонд и подобрен топлинен комфорт на обитаване; План за действие за устойчиво енергийно развитие

	на общината
Въвеждане на пакети от мерки за енергийна ефективност в жилищните сгради на територията на общината, приоритетно на многофамилните жилищни сгради;	Намаляване на годишните финансови разходи за енергия на домакинствата;
Разработване и прилагане на местни финансови механизми в подкрепа на въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради;	Удължен живот на енергийно обновените сгради и на техните инсталации и съоръжения; Намаляване на въглеродните емисии, генерирани от частния жилищен сектор;
Въвеждане на пакети от мерки за енергийна ефективност в жилищните сгради на територията на общината, приоритетно на многофамилните жилищни сгради;	Намаляване на годишните финансови разходи за енергия на домакинствата;
Цел 2.2: Повишаване на обществената информираност и изграждане на култура за енергийно ефективно поведение в битовия сектор	
Организиране и провеждане на информационни кампании, основани на принципа на социалния маркетинг;	Повишено ниво на информираност и изградена положителна нагласа сред обществеността за енергийно ефективно поведение;
Изграждане на партньорства с местни и регионални структури на гражданското общество, медиите и бизнеса за провеждане на съвместни инициативи за популяризиране на мерки за енергийна ефективност в бита;	Изградена култура за прилагане на мерки за енергийна ефективност в бита;
Разработване и въвеждане на програма за обучение в училищна и извънучилищна среда.	Намаляване потреблението на енергия и респективно емисиите на парникови газове.
Цел 2.3: Повишаване дела на енергията, произведена от ВЕИ в жилищния сектор	
Организиране и провеждане на информационни кампании, които да популяризират използването на енергия от възобновяеми източници в частни жилищни сгради – природен газ, биомаса, енергия от слънцето – слънчеви колектори и фотоволтаични инсталации;	Създадена подходяща информационна среда за стимулиране на инвестиции в производството на енергия от възобновяеми източници;
Създаване на консултативен механизъм за техническа помощ за реализиране на проекти за оползотворяване потенциала от ВЕИ;	Намаляване разходите за енергия на домакинствата и редуциране на въглеродните емисии в резултат на въведени ВЕИ системи в жилищните сгради.
Разработване и прилагане на ефективни информационни модели за популяризиране на европейското, национално и местно законодателство в областта на възобновяемите енергийни източници.	
Цел 2.3: Повишаване на енергийната ефективност на личния транспорт	
Актуализация на общинската транспортна схема и пътната маркировка;	Намаляване на времето за шофиране до определена крайна точка;

Оптимизиране на системата за паркиране чрез въвеждане на «SMS зона» за платен паркинг в центъра на града;	Намаляване разходите за енергия в областта на транспорта;
Разпространение на информация за екологично шофиране чрез курсове за шофьори;	Намаляване на вредните емисии;
Разпространение на информация за автомобили, използващи алтернативни горива, чрез курсове и работни срещи	Повишаване информираността на гражданите за новите екологичносьобразни технологии в областта на транспорта.
Монтиране на зарядна станция за електромобили	
ПРИОРИТЕТ 3 - Повишаване на енергийната ефективност в местната промишленост	
Цел 3.1: Насърчаване на бизнес инвестициите за изграждане на енергийни предприятия и инфраструктура на територията на общината	
Използване на високоефективни системи за отопление на биомаса в малки и средни предприятия;	Създадена подходяща информационна и подкрепяща среда за стимулиране на инвестиции в зелена икономика на местно ниво;
Изграждане на партньорства за разработване и прилагане система от услуги за консултиране на малки и средни предприятия за въвеждане на пакети от енергийно ефективни мерки и оползотворяване на енергия от възобновяеми източници;	Увеличен дял на бизнес инвестициите в технологии за въвеждане на енергийно ефективни мерки и изграждане на ВЕИ системи.
Разработване на механизми за публично-частно партньорство за изграждане на ВЕИ инсталации на територията на общината;	
Цел 3.2: Подкрепа за промяна на енергийното поведение в бизнеса:	
Организиране на информационни кампании, конференции, бизнес закуски, семинари и други срещи, предназначени за представители на бизнеса в общината;	Повишено ниво на информираност и изградена положителна нагласа сред бизнеса за интелигентно енергийно поведение;
Административно стимулиране на промишлеността и бизнеса за използване на енергия от възобновяеми източници чрез напр. данъчни преференции, специализирано административно обслужване и други стимули;	Изградена култура за прилагане на мерки за енергийна ефективност в промишлеността;
Създаване на енергийна информационна база за инсталираните енергийни мощности от възобновяеми източници на територията на общината;	Установяване на трайни публично-частни партньорства на регионално ниво.
ПРИОРИТЕТ 4 - Въвеждане на управление на енергията на територията на общината	
Цел 4.1: Повишаване на местния капацитет за устойчиво енергийно развитие:	
Обособяване на структурно звено в общинската администрация, което поема отговорността за координирането на цялостния процес на планиране, реализация и мониторинг на устойчиви енергийни политики на местно ниво;	Повишен капацитет на общината за планиране, реализация и мониторинг на местни политики за устойчиво енергийно развитие;

Въвеждане на подходяща система за обучение на експерти в местната администрация от ресорните звена, ангажирани с планирането, изпълнението и контрола на капиталовите инвестиции и политиките по териториално развитие;	Повишено ниво на информираност и изградена култура за прилагане на мерки за енергийна ефективност в общинската администрация;
Усъвършенстване на системата за отчитане, контрол и анализ на енергопотреблението на територията на общината;	
Създаване на международни партньорства, подготовка и изпълнение на партньорски проекти в областта на енергийната ефективност.	
Цел 4.2. Проучване потенциала за енергийна ефективност и енергия от възобновяеми източници и възможностите за неговото оползотворяване	
Възлагане изготвянето на проучвания за потенциала на територията на общината по отношение наличието и използваемостта на енергия от възобновяеми източници;	Създадени предпоставки за оползотворяване на потенциала на БЕИ;
Разработване на енергиен баланс на общината на основата на установения потенциал на енергия от възобновяеми източници;	Енергиен баланс, съставен на основата на потенциала на БЕИ на територията на общината и на стратегическата цел за постигане на енергийна независимост;
Проучване на местните нужди от техническа помощ в областта на енергийната ефективност и БЕИ;	Идентифицирани финансови източници и инструменти за финансиране на проектите и дейностите от енергийната стратегия на общината;
Проучване на алтернативни възможности за финансиране на енергийни проекти.	Създадена Енергийна информационна база на общината
ПРИОРИТЕТ 5 - намаляване на количеството отпадъци и тяхното третиране	
Цел 5.1. Подобряване на управлението на отпадъци (УО) в общината	
Подобряване на организацията на събирането и затваряне на нерегламентирани сметища;	Предотвратяване на незаконното изхвърляне на отпадъци, включително на замърсяването;
Ефективно третиране на отпадъците - сепариране и преработка, инвестиране в екоиновации и публично-частни партньорства за реализирането им;	Подобряване и разширяване на разделното събиране на отпадъци, включително на биоотпадъци;
Изграждане на инсталации за биоразградими и зелени отпадъци;	Доближаване до европейските стандарти и изисквания;
Определяне на минимални стандарти за разделно събиране (например честота на събиране, видове контейнери и др.) в общините, за да се гарантира висока степен на улавяне на годните за рециклиране отпадъци;	Обучение и информираност на гражданите в областта на УО и кръговата икономика;
Запечатването и рехабилитацията на депата, които не отговарят на изискванията;	Повишаване на капацитета и познанията на администрацията и бизнеса в областта на УО и кръговата икономика;
Въвеждане на относими икономически инструменти,	

например принципа „платяш повече, ако изхвърляш повече“; Разпространение на информация за възможности за намаляване количеството на отпадъците; Разработване и въвеждане на програма за обучение в училищна и извънучилищна среда; Курсове, обучения, лекции за повишаване на местните умения в областта на управление на отпадъците и кръговата икономика	
Цел 5.2. Подобряване изпълнението на изискванията за разделно събиране и рециклиране на отпадъци	
Извършване на анализ за възможностите в общината за доближаване до изискванията на ЕС за рециклиране на битови отпадъци; Проучване на възможностите за финансиране и публично-частни партньорства; Изготвяне на анализ за на масово отделяните отпадъци в общината и реалистичен план за достигане на стойностите за рециклирани и разделно събиране според европейското законодателство; Осигуряване на действаща система за събиране на отпадъците, включваща разполагането на специализирани контейнери и подвижен състав. Възможност за оползотворяване на отпадъците представлява и преработката им с оглед на добиването на електрическа или топлинна енергия. Изграждане на площадка за открито компостиране на биоотпадъците от поддържане на обществени площи, паркове и градини на територията на общината Изграждане на площадка за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата; Изграждане на инсталация за рециклиране на строителни отпадъци (стационарна и мобилна).	
Цел 5.3 Намаляване на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда	
Подготовка за изпълнение на изискванията на Директива (ЕС) 2019/904;	Информираност за актуалните проблеми по предотвратяване изменението на климата;
Изготвяне на анализ на предстоящите забрани за използване на определени пластмасови продукти за еднократна употреба и ефекта върху местната икономика;	Превантивни действия за подготовка за изпълнение на предстоящите нормативни забрани;
ПРИОРИТЕТ 6 – Подобряване на жизнената среда	
Цел 6.1. Обновяване на обществените зелени пространства и осигуряване на нови места за отдих, спорт и други колективни дейности	

Създаване на повече зелени зони;	Благоприятни условия за всекидневен отдих във всички селищни части и предпоставки за активен спорт и здравословен начин на живот;
Рехабилитация на пешеходни алеи и тротоари; Разполагане на указателни знаци и средства за ориентация и информация в селищна среда	
ПРИОРИТЕТ 7 – Подобряване качеството на атмосферния въздух	
Цел 7.1. Намаление на концентрациите на показателите, определящи качеството на атмосферния въздух, в които е налице превишение на установените в законодателството норми и високите нива на шум в околната среда от производствените и строителните дейности, транспорта, битовото отопление и други неорганизиран източници	
Подобряване на транспортната ситуация;	Подобряване на качеството на атмосферния въздух;
Стимулиране на устойчиви и нисковъглеродни форми на транспортно придвижване;	Превенция и намаляване на редица заболявания на дихателната система;
Изграждане на инсталации за ограничаване на вредните емисии от производствата;	Изграждане на устойчива, здравословна и екологично чиста градска среда;
Поставяне на съоръжения за защита от шума по протежението на улиците с най-интензивен трафик;	Повишаване на интереса от инвестиции в общината;
Поетапно изваждане от употреба на отоплителните уреди на твърдо гориво; Ако има такива- изваждане на производства в извънградска среда- индустриална, промишлена зона; Контрол на строителството, снабдяването с материали от тежки машини, изхвърляне на строителните отпадъци на определените за това места, почистване на строителните площадки и прилежаща площ от строителни отпадъци	Повишаване на интереса за заселване в общината

IX. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО

За целите на наблюдението и оценката се изгражда система, която включва формите и начините за събиране на информация, индикаторите за наблюдение, органа за наблюдение и организацията на работата по наблюдението и оценката, както и системата на докладване и осигуряване на информация и публичност. Описанието на тази система и на действията, които ще осигурят нейното ефективно функциониране, са част от структурата на ПИРО.

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО цели осигуряването на ефективно изпълнение на плана, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на плана на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на плана и на база на определените индикатори за наблюдение и оценка. Особено внимание трябва да се отдели на организацията и методите за изпълнението на плана и на програмата, прилагани от съответните органи и звена.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода 2021-2027 г. са посочени в матрица на индикаторите - Приложение № 3. За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор са посочени мерните единици, в които ще се измерва, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на плана. При наличие на достатъчно информация и данни на периодична база могат да се определят и междинни стойности на индикаторите по ключови приоритети.

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО се имат предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021 -2027 г.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на плана, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

Индикаторите за наблюдение обхващат физическите характеристики (параметри) по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им могат да бъдат абсолютни или относителни. За целите на плана се използват два вида индикатори: за продукт и за резултат.

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и/или мерки за развитие на общината. По някои от приоритетите те се отнасят за предвидени или изпълнявани конкретни проекти с важно значение за развитието на територията на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за периода. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи - с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Типа индикатор, който се прилага към съответен приоритет или цел зависи от конкретиката на формулираните цели, приоритети и мерки в ПИРО. Най-общо индикаторите за продукт измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките, а индикаторите за резултат - по отношение на целите. Въпреки това е възможно за даден приоритет да се формулира както индикатор за продукт, така и индикатор за резултат.

Индикаторите за резултат се формулират само по отношение на целите. С индикаторите за продукт се измерват и постигането на мерките, но не е задължително да се формулират за всяка отделна мярка, дейност или проект - включването на индикатори по отношение на мерките зависи от конкретната ситуация. В цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината.

Индикаторите за наблюдение и резултат са разработени в отделен документ, приложение към настоящия план и следва да бъдат обществено достъпни наравно с ПИРО.

X. Предварителна оценка, съгласно условията на чл. 32 от ЗРР

Съгласно Методическите указания за разработване на ПИРО и съгласно чл. 32 от ЗРР, по преценка на кмета може да бъде извършена предварителна оценка за социално-икономическото въздействие на плана. ПИРО на община Ловеч е разработен експертно и подробно и в неговото съдържание са имплементирани всички изисквания на българската и европейската нормативна уредба. По тази причина, не е необходимо да бъде изготвена предварителна оценка на ПИРО.

XI. Заключение

Планът за интегрирано развитие на община Ловеч за периода 2021-2027 г. е разработен съгласно препоръките, изведени в Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮЦР за периода 2021- 2027 г., Национална програма за развитие България 2030:

- Спазена е общата структура за изготвяне на анализ за икономическото и социално развитие;
- SWOT-анализът съответства напълно на анализа на икономическото и социалното развитие и приложената стратегическа рамка;
- Стратегическата част е структурирана ясно и в съответствие с изискванията на европейските, националните, регионалните и областните стратегически документи. ПИРО на община Ловеч е хармонизиран с националните секторни стратегии, които обхващат периода 2021-2027 г. и които са изготвени към момента на разработването на плана;
- Планираната „визия“ е завършена в смислово отношение и отговаря на поставената стратегическа рамка;
- Обемът на предвидените финансови ресурси е в съответствие с предвидените проекти за изпълнение, от което може да се съди и за ефективността и ефикасността за постигане на целите на ПИРО на община

Ловеч. Във финансовата индикативна таблица е спазен изцяло принципа на съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници;

- Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на План за интегрирано развитие на община Ловеч включва ясни, уместни, с достатъчен брой и възможности за информационно осигуряване индикатори, което позволява да се изготвят качествени междинна и последваща оценки на плана и да се определи социално-икономическото му въздействие;
- Успешното изпълнение на ПИРО ще доведе до икономически ръст и съществено подобрене на качеството на живот в община Ловеч в края на плановия период;
- ПИРО на община Ловеч гарантира правилното прилагане на хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности - равен достъп, недискриминация, устойчиво развитие, добро управление, партньорство.

С реализацията на плана ще се интегрират екологични принципи с цел насърчаване устойчивото развитие и пространственото планиране на селищната среда, като ще се създаде и благоприятен микроклимат за бизнес и инвестиции, туризъм, екологично селско стопанство и модерна инфраструктура.

ПИРО е отворен документ, който може да бъде изменян и актуализиран с решение на общинския съвет на община Ловеч.